

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΡΟΛΙΝΟ

ΕΤΟΣ ΙΒ	ΤΕΥΧΟΣ 100	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1985	Γραφεία: Οδός Μαυρομαχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783
---------	---------------	-----------------	--

Γεφύρι του Καλόγερου

ΑΘΗΝΑ 1985

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έλιτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: δδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Αγία Παρασκευή Αττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται και αποστέλλεται με αυτοπροαίρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Η «Ηπειρωτική Έταιρεία» διαθέτει παλιά τεύχη του Δελτίου της και αντίτυπα των διαλέξεων της.

Φωτοστοιχειοθεσία Α ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ
Μαυρομιχάλη 7. Αθήνα - Τηλ 36 36 325

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'	ΤΕΥΧ. 100	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1985	Γραφ.: Μαυρομιγάλη 7 • 106.79 'Αθήνα Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
----------	--------------	-----------------	--

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
Πρόσκληση σὲ ὁμιλία	1
Βιογραφικὰ Ὁμιλητῆ Γεωργ. Καλλιστρατου	3
Α' Διεθνὲς Συμπόσιον γιὰ τὴ Νικόπολη	4
Ἱστορικῶς. Πῶς ἐσώθησαν ἡ Κοσσοβίτσα καὶ ἡ Σωτήρα	7
Ἐλευθ. Σπυροπούλου. Τὸ ἡ- μερολόγιον ἐνὸς διμοιρίτη	10
Εὐρωπαϊκ. Βουλόδημου. Ὁ Πα- ναγιώτης ὁ Γκανῆς	15
Ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία καὶ τ' ἀνθρώπινα δικαιώματα στὴν Ἀλβανία	18
Ἀναστ. Δ. Παπαγγέλη. Πάλιν τὸ θη-Ρίον μαίνεται...	20
Κλεάρχου Στάρα. Ἡ Δρακό- λημνη τοῦ Παπίγκου	23
Ἀλεξ. Χ. Μαιμμοπούλου. Ἡ- πευρωτὲς Εὐεργέτες - Δω- ρυγῆς	26
Δημ. Τάτση. Ὁ Δάσκαλος Χαρῶλ. Ρεμπέλης	29
Πέτρ. Σκουτέλα. Ὁ Στάλος Φιλολογικὰ καὶ Καλλιτεχνι- κὰ Πορτραῖτα. Χαρίσης Γιόκης	33
Ἄγγελος Μπουρατζῆ - Θώδα. Σπύρος Μουσελίμης	36
Ἡπειρωτικὰ Ἀνέκδοτα	38
Τῆς Συντάξεως. Ἡπειρωτι- κὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	39
Τῆς Συντάξεως. Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	41
	45

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὁρ-
γανώνει τὴν 20ῃ Φεβρουαρίου 1985,
ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30'
μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς
Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ.
Βενιζέλου 22 — Ὁμήρου, τὴν τετάρ-
την κατὰ σειρὰν πνευματικὴν ἐκ-
δήλωσιν τῆς περιόδου 1984—1985.

Κατ' αὐτὴν, μετ' εἰσήγησιν τοῦ
Προέδρου, θὰ ὁμιλήσῃ ὁ κ. Γε-
ώργιος Καλλιστρατος,
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰω-
αννίνων, με θέμα:

«Ἡ κοινωνικὴ συμβολὴ τοῦ Ἐρ-
γαστηρίου Πειραματικῆς Φυσιολο-
γίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων
στὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἡπείρου».

Θὰ προβληθοῦν εἰκόνες.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστη-
θῆτε νὰ τιμῆσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν
ἐκδήλωσιν μετ' τὴν παρουσίαν σας.

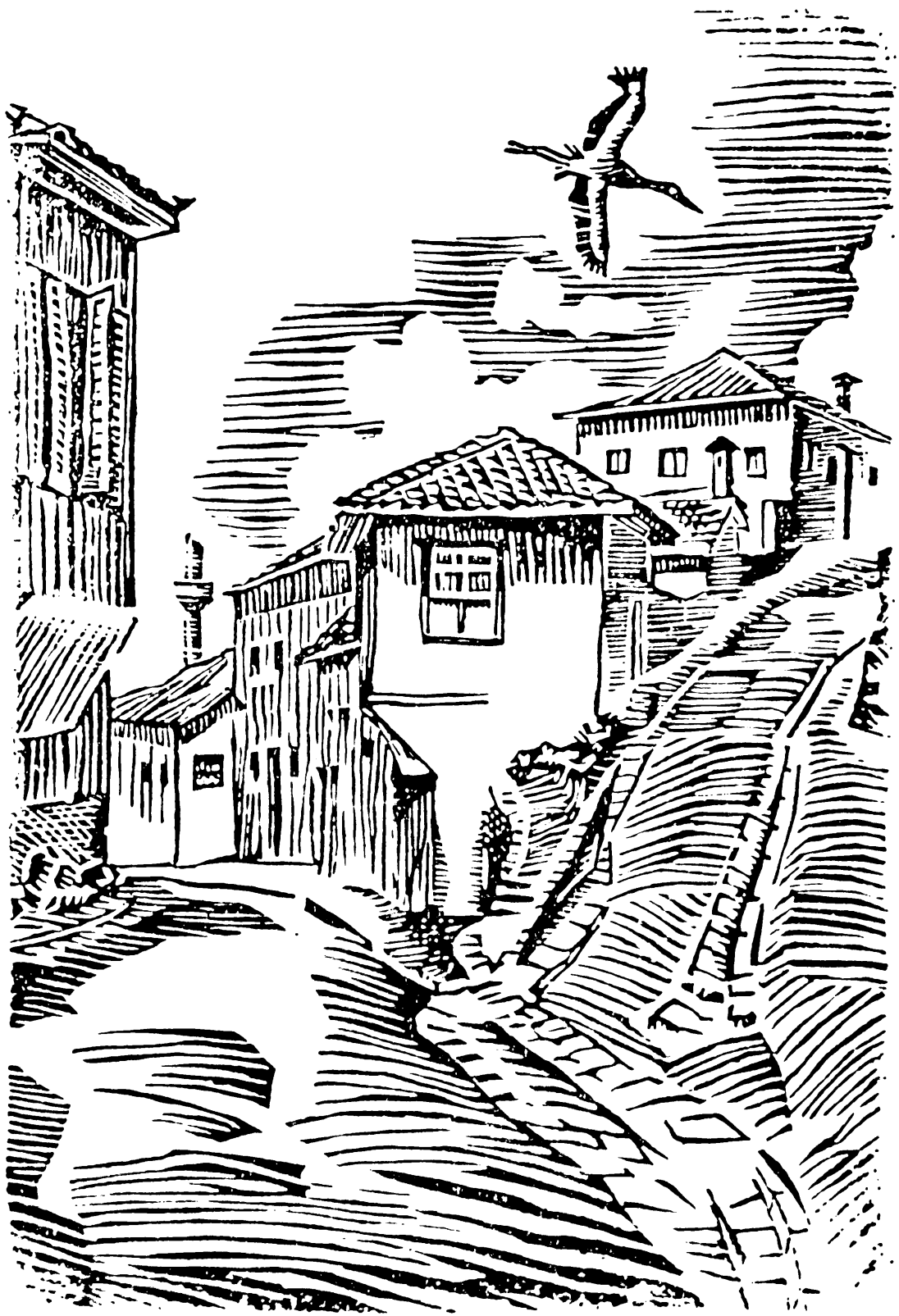
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμητὼρ
ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

Ν. ΣΗΜΠΙΩΤΗ

ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΕΣ ΓΩΝΙΕΣ
Η ΚΡΥΟΒΡΥΣΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ

Γεννήθηκε στο Κάιρο Αιγύπτου
τὸ 1927.

Ἐσπούδασε στὰ Πανεπιστήμια
Ἀθηνῶν, Καΐρου καὶ Ἀμβούργου
καὶ ἀνηγορεύθη δύο φορές διδάκτωρ
τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἀμ-
βούργου.

Ἐπηρετήσε στὴν Ὑγειονομική
Ἐπιθεώρηση τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν
ἐμελέτησε γιὰ ἓνα διάστημα
στὸ Σουδάν τὶς δυνατότητες πολυ-
πλοειδισμού τοῦ θάμβακος κι ἄλλων
φυτῶν μὲ σκοπὸ τὴν καλύτε-
ρευση τῶν ἰδιοτήτων των.

Τὸ 1955 ἐπῆγε στὴ Γερμανία ὅ-
που ἐργάστηκε ἐρευνητικὰ ἐπὶ 23
χρόνια — μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ὡς
καθηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιο Ἰω-
αννίνων — πρῶτον στὸ Ἰνστιτούτο
Φυσιολογικῆς Χημείας, καὶ κατόπιν
στὸ ἐργαστήριον ὁρμονῶν τῆς Κλι-
νικῆς Χημείας τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀμβούργου.

Ἀπὸ τὸ 1957—1970 στὸ μεγάλο
Ἐρευνητικὸ Κέντρο MAX—PLANCK.

Ἀπὸ τὸ ἔτος 1971 μέχρι σήμε-
ρα εἶναι μέλος τοῦ Ὄργανισμοῦ MAX
— PLANCK.

Τὰ ἐρευνητικὰ θέματα μὲ τὰ ὁ-
ποῖα ἀσχολήθηκε ἦσαν κυρίως:

1. Διατροφή (φυτὰ, ζῶα, ψάρια)
παραγωγή τροφίμων.

2. Ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος ἰ-
διαίτερα μὲ καρκινογόνα καὶ ἀδρα-
νοποίηση αὐτῶν.

3. Κυτταροχημεία, κυτταροστα-
τικά.

4. Σπάνια μέταλλα.

5. Χημικὴ διάλυση νεφρολίθων.

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1977 ἐκλέ-
γεται Καθηγητὴς τῆς Πειραματικῆς
Φυσιολογίας στὴν νεοϊδρυθεῖσα Ἰα-
τρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰω-
αννίνων. Γιὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος
1978—1979 ἐκλέγεται Κοσμήτορας
τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς καὶ τὸν ἐπό-
μενο χρόνο 1979—1980 Ἀντιπρύτα-
νης τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων
καὶ τὸ 1980—81 Πρύτανης τοῦ Πανε-
πιστημίου.

Ἐχει δημοσιεύσει 81 ἐργασίες
πάνω στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ
σὲ θέματα ποὺ ἀσχολήθηκε, 3 μο-
νογραφίες, 3 ἄρθρα σὲ ἐπιστημονι-
κὰ βιβλία, ἔχει λάβει μέρος σὲ 34
διεθνῆ καὶ Ἐθνικὰ συνέδρια μὲ ἀ-
νακοινώσεις.

Ὁμιλεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά,
τὰ Γερμανικά, Ἀγγλικά, Γαλλικά,
Ἀραβικά καὶ εἶναι μέλος διαφόρων

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 19).

Α' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΝΙΚΟΠΟΛΗ

FIRST INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON NIKOPOLIS

Π ρ ο ς
τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπισημῶν, Διεύθυνση Πολιτιστικῶν Τμημάτων Συνεδρίων.

ΘΕΜΑ: «Ἐκθεση γιὰ τὸ Α' Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ τὴ Νικόπολη».

Μὲ τὴν Ὑπουργικὴ ἀπόφαση ΥΠ ΠΕ)ΔΙΠΚ)Γ)216)31 τῆς 3.7.84 συγκροτήθηκε Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸ Α' Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ τὴ Νικόπολη. Ἀπὸ τὰ δέκα ἀρχικὰ μέλη τῆς Ο.Ε. συνεργάσθηκαν τελικὰ τὰ ἀκόλουθα: Σ. Δάκαρης, Πρόεδρος, Μ. Παπαθωμόπουλος, Ἀντιπρόεδρος, Ε. Χρυσός, Γενικὸς Γραμματέας καὶ Ι. Ἀνδρέου, Ν. Γιαννούλης καὶ Δ. Τριανταφυλλόπουλος. Τὰ ἕξι αὐτὰ μέλη ὑπογράφουν καὶ τὴν παροῦσα ἔκθεση.

Ι. Τὸ συμπόσιο συνήλθε στὴν Πρέβεζα ἀπὸ 23 ἕως 29 Σεπτεμβρίου 1984. Ἔλαβαν μέρος 150 μέλη, ἐκ τῶν ὁποίων 45 ξένοι καὶ 30 φοιτητές. Στὸ συμπόσιο ἔγιναν 34 εισηγήσεις καὶ ἀνακοινώσεις σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα ποὺ ἐσωκλείουμε καὶ ἀναφέρθηκαν στὴν ἐγκατάσταση τῶν Ρωμαίων στὴν Ἡπειρο, τὴ ναυμαχία τοῦ Ἀκτίου, τὴν ἴδρυση τῆς Νικόπολης, τὴ Ρωμαϊκὴ καὶ τὴν παλαιοχριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Νικόπολης, τὴν παλαιοχριστιανικὴ ἱστορία καὶ τέχνη ὡς καὶ τὴ Ρωμαϊκὴ καὶ μεταβυζαντινὴ Νικόπολη. Στὰ πλαίσια τοῦ συμπο-

σίου ἔγιναν ξεναγήσεις στὰ μνημεῖα τῆς Νικόπολης, ἀλλὰ καὶ στὴν Κασσώπη, τὸ Νεκρομαντεῖο τοῦ Ἀχέροντα, τὴ Δωδώνη καὶ τὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῶν Ἰωαννίνων.

II. Ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ συμποσίου ἦταν ὀλόκληρη ἀφιερωμένη στὴ συζήτηση γιὰ τὸ μέλλον τῆς Νικόπολης, τόσο ἀπὸ ἀποψη συντήρησης καὶ μουσειακῆς προβολῆς της, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς συστηματικῆς ἔρευνας τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων. Στὴ συζήτηση αὐτὴ ὑποβλήθηκαν 35 γραπτὲς προτάσεις ἀπὸ τοὺς συνέδρους. Τὶς προτάσεις αὐτὲς ἐπεξεργάσθηκε καὶ συνόψισε ἡ Ο.Ε. καὶ τὶς ὑπέβαλε πρὸς ἔγκριση στὴν ὀλομέλεια κατὰ τὴν καταληκτικὴν συνεδρία τοῦ Συμποσίου. Οἱ προτάσεις ἔγιναν ὁμόφωνα ἀποδεκτές.

III. Συνοπτικὰ οἱ διαπιστώσεις καὶ οἱ προτάσεις ἔχουν ὡς ἑξῆς:

1. Ἀπὸ τὶς ἐπιστημονικὲς εισηγήσεις φάνηκε ἡ τεράστια σημασία καὶ μοναδικότητα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Νικόπολης γιὰ τὴ ρωμαϊκὴ καὶ παλαιοχριστιανικὴ περίοδο.

2. Ἐγίνε συνειδητὴ ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀμεση λήψη βραχυπρόθεσμων μέτρων καὶ προτείνονται τὰ ἀκόλουθα:

Ἄμεση στελέχωση τῶν δύο Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων Ἡπείρου (Κλασσικῶν καὶ Βυζαντινῶν Ἀρ-

χαιοτήτων) με έπιστημονικό, τεχνικό, φυλακτικό και έργατοτεχνικό προσωπικό, ως και ένίσχυση της ύλικοτεχνικής υποδομής τους για ανάληψη άμεσων σωστικών έπεμβάσεων. Σχετικές προτάσεις θα υποβάλουν οι αρμόδιες Έφορείες. Προξένησε πάντως έκπληξη ή διαπίστωση, ότι σε καμμία Έφορεία δέν ύπηρετεί τεχνικός.

Ειδικότερα υποβλήθηκαν οι παρακάτω προτάσεις για συγκεκριμένα προβλήματα του αρχαιολογικού χώρου:

— Αποπεράτωση χωροταξικού - ρυθμιστικού σχεδίου ευρύτερης περιοχής Πρέβεζας, με ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση του αρχαιολογικού χώρου της Νικόπολης με την βιομηχανική και άγροτική ζώνη.

—Είναι επίσης ανάγκη να καθορισθούν τά όρια προστασίας του αρχαιολογικού χώρου και να διευθετηθούν τά προβλήματα ιδιοκτησιών.

—Έναρξη και ταχεία αποπεράτωση της διαδικασίας για την απαλλοτρίωση - ανταλλαγή ιδιοκτησιών, πού σχετίζονται με τόν αρχαιολογικό χώρο.

—Κτηματογράφηση ιδιοκτησιών Δημοσίου.

— Ίδρυση νέου Μουσείου στην Πρέβεζα σύμφωνα με σύγχρονες απαιτήσεις (έπαρκείς χώροι έκθέσεων, αποθήκες, εργαστήρια, κλπ.) Προσωρινά είναι έφικτή ή κατάργηση τών ύπηρεσιών πού στεγάζονται στα κτίρια του Τυροκομείου και του Ο.Τ.Ε. (Άσυρμάτου) και παραχώρηση τών οικημάτων τους στην Αρχαιολογική Ύπηρεσία για

άμεσες ανάγκες (ξενώνες, έγκατάσταση αρχείου, αποθήκευση υλικών, εργαστήρια κλπ.).

— Συστηματικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος της άγριας θλάστησης πού επιδεικνώνει και αποκρύπτει την κατάσταση τών μνημείων.

— Προώθηση μελετών στερέωσης μνημείων πού έκκρεμούν (τείχη, θέατρο, βασιλικές, Δομετίου, Άλκίσωνος κλπ.).

—Άμεσα μέτρα συντήρησης ψηφιδωτών δαπέδων, μαρμαροθετημάτων και αποσαθρωμένων μνημείων.

—Άμεση σύνταξη και ύλοποίηση μελετών στέγασης μνημείων πού έχουν ανάγκη (π.χ. βασιλικές, ρωμαϊκή έπαυλη).

— Χρηματοδότηση Δήμου Πρέβεζας για συμμετοχή του σε έργα ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου.

— Αποφυγή συστηματικών ανασκαφών πριν εξασφαλισθούν ικανοποιητικοί όροι συντήρησης τών ήδη ανασκαμμένων. Έκτέλεση μόνο σωστικών ανασκαφών.

— Ποώθηση προγράμματος από-τύπωσης τών μνημείων.

— Προστασία και καταγραφή γλυπτών.

— Έξέταση δυνατότητας μελέτης για τή διαμόρφωση του χώρου σε αρχαιολογικό άλσος.

— Γεωφυσικές έρευνες (προτάθηκε ή απόκτηση έμπειρίας με συμμετοχή Έφορειών ή Πανεπιστημίου Ίωαννίνων στο ανάλογο πρόγραμμα στην Ίσθμια από τó Πανεπιστήμιο του ΟΗΙΟ).

—'Αεροφωτογράφιση - Φωτογραφική τεκμηρίωση με σύγχρονες μεθόδους σε συνεργασία με U.S. COMMITTEE FOR REMOTE SENSING IN ARCHAEOLOGY, πού προσφέρεται να βοηθήσει.

—'Εκδοση έκλαϊκευτικῶν ὁδηγῶν καὶ φυλλαδίων (PROSPECT), ἐκτύπωση καρτῶν, ὀργάνωση διαλέξεων κλπ.

3. Γιὰ νὰ προωθηθεῖ ἡ συστηματικότερη ἔρευνα τῆς Νικόπολης προτείνεται ἡ σύσταση αὐτονόμου Κέντρου ('Ινστιτούτου) Μελετῶν γιὰ τὴ Νικόπολη. Τὸ Κέντρο αὐτὸ προτείνεται νὰ ὀργανωθεῖ εἴτε ὡς Ν.Π. Ι.Δ., κατὰ τὸν τύπο τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας, εἴτε ὡς Ν.Π.Δ. Π. ὑπὸ τὸ 'Υπουργεῖο Πολιτισμοῦ, ἢ τὸ Πανεπιστήμιο 'Ιωαννίνων ἢ τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση. 'Απὸ τίς λύσεις αὐτές ἡ 'Οργανωτικὴ 'Επιτροπὴ θεωρεῖ ὡς λυσιτελέστερη τὴν 'Ίδρυση 'Ινστιτούτου ὑπὸ τὴν Τοπικὴ Αὐτοδιοίκηση μετὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν 'Εφορειῶν 'Αρχαιοτήτων 'Ηπείρου καὶ τοῦ Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων.

Παράλληλα κρίνεται ἀπαραίτητη καὶ ἐπείγουσα ἡ συγκρότηση ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ πρότυπο τῆς 'Επιτροπῆς 'Ακροπόλεως 'Αθηνῶν ὑπὸ τὸ ΥΠΠΕ μετὰ ἀνάλογες ἀρμοδιότητες.

Μέχρι νὰ ἰδρυθεῖ τὸ 'Ινστιτούτο κρίνουμε ἐντελῶς ἐπιβεβλημένο ἡ Ο.Ε. — πού μετὰ τὴν ὑποβολὴ τῆς 'Εκθεσης αὐτῆς τυπικὰ διαλύεται — νὰ συγκροτηθεῖ μετὰ νέα ὑπουργικὴ ἀπόφαση ὡς «εἰδικὴ 'Επιτροπὴ γιὰ τὴν 'Ερευνα τῆς Νικόπολης».

"Εργο τῆς ἐπιτροπῆς θὰ εἶναι ἡ ἔκδοση τῶν πρακτικῶν τοῦ Α' Διεθνoῦς Συμποσίου, ἡ προετοιμασία τοῦ Β' Συμποσίου, πού ὑπολογίζεται νὰ συνέλθει τὸ 1985 καὶ ὁ προγραμματισμὸς καὶ συντονισμὸς μὴ ἀνασκαφικῶν ἐρευνητικῶν ἔργων, ὅπως εἶναι ἡ συστηματικὴ συγκέντρωση τῆς βιβλιογραφίας, ἡ φωτογράφιση τῶν μνημείων κλπ., κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ ΥΠΠΕ.

Παρακαλεῖται τὸ 'Υπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ 'Επιστημῶν νὰ μὴ θραδύνει στὴν ὑλοποίησιν τῶν προτάσεων αὐτῶν πού ἔγιναν ὁμόφωνα δεκτὲς ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες - μέλη τοῦ Συμποσίου, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐνθουσιασμὸ ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν λαὸ τῆς Πρέβεζας καὶ τῶν κοινοτήτων τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Νικόπολης.

4. Μετὰ ἄλλη ἐκθεση θὰ ὑποβάλουμε τὰ δικαιολογητικὰ γιὰ τίς δαπάνες τῆς διεξαγωγῆς τοῦ Συμποσίου γιὰ νὰ καλυφθοῦν ἀπὸ τὴ σχετικὴ πίστωση τοῦ ΥΠΠΕ.

Τέλος ἐπιθυμοῦμε νὰ εὐχαριστήσουμε θερμὰ τὸ 'Υπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ 'Επιστημῶν γιὰ τὴν τιμὴ νὰ μᾶς ὀρίσει μέλη τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς.

'Η 'Οργανωτικὴ 'Επιτροπὴ

'Ο Πρόεδρος

Σ. ΔΑΚΑΡΗΣ

'Ο Γεν. Γραμματέας

Ε. ΧΡΥΣΟΣ

Τὰ μέλη

Μ. ΠΑΠΑΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

('Αντιπρόεδρος)

Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ι. ΑΝΔΡΕΟΥ

Πῶς ἐσώθησαν ἡ Κοσιοβίτσα καὶ ἡ Σωτήρα

Βορ. Ἡπείρου τὸ 1912-13

ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

Ἱστορικὸν τῆς ἀξιολόγου δράσεως τῶν εἰς τὰς Περιφερείας Πωγωνίου, Θεσπρωτίας καὶ Κουρέντων ἐδρευόντων ἀνταρτικῶν Σωμάτων, δρώντων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τότε ὑπολοχαγοῦ ἀείμνηστου Στρατηγοῦ, ΔΗΜ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ, κατὰ τοὺς Ἐθνικοὺς Ἀπελευθερωτικοὺς Ἀγῶνας τῆς Ἡπείρου τοῦ 1912 - 1913.

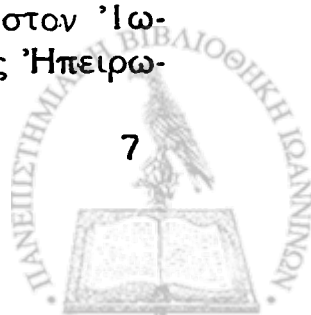
λης Ἡπείρου γιὰ νὰ διευκολύνουν μὲ κάθε τρόπο καὶ μέσον τὸ πατριωτικὸ ἔργο τῆς δημιουργίας ἀντιπερισπασμοῦ στὶς ἀμυνόμενες στὰ ὄχυρά τοῦ Μπιζανίου καὶ τῶν πέριξ τῶν Ἰωαννίνων ὑψωμάτων τουρκικὰς δυνάμεις.

Τὸ σημαντικώτερον ἀπὸ τ' ἀνταρτικὰ Σώματα ποὺ διεκρίθη τότε γιὰ τὴν ἐθνικὴν τοῦ δρᾶσι, ἦταν τὸ περίφημον Σῶμα τοῦ ὄνομαστοῦ ἤρωα Ἡπειρώτου ὀπλαρχηγοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΥΤΕΤΣΗ, γόνου τῆς ὀνομαστῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν ἐγκατεστημένων στὰ Γιάννινα ΠΟΥΤΕΤΣΗΔΩΝ ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο.

Εὐρισκόμεθα στὰ πρόθυρα τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγῶνων τοῦ 1912 - 1913. Τὸ Ἔθνος ὀλόκληρον προετοιμάζονταν πυρετωδῶς διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων στοὺς Τούρκους Ἑλληνικῶν Περιφερειῶν Μακεδονίας, Θράκης καὶ Ἡπείρου πολέμου.

Πατριωτικαὶ Ὄργανώσεις καὶ ἀνταρτικὰ Σώματα, καταρτισθέντα εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Ἡπειρον, κατευθυνόμενα μὲ ἀπόλυτον μυστικότητα ἀπὸ τὴν εἰς Ἀθήνας Ἡπειρωτικὴν Ἐταιρείαν, ἐνεργοῦντα μὲ ἄκρατον ἐνθουσιασμόν καὶ ἀποφασιστικότητα, ἐμψυχώνουν, ὀπλίζουν καὶ διεγείρουν τὸν ἄμαχο Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν στὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὑπόδου-

Ἀτίμητο στολίδι λεβεντιᾶς μὲ ὑψηλὰ πατριωτικὰ ἰδανικὰ καὶ ἀσάλευτη πίστι στὸν Ἐθνικὸν ἀγῶνα, ὁ ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΥΤΕΤΣΗΣ προσέφερε ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στὴν Ἡπειρον καὶ στὸ Ἔθνος σὲ συνεργασία μὲ τὸν μέγαλο πατριώτη Ἡπειρώτη, τὸν ἀείμνηστο Ἱεράρχην ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΒΛΑΧΟΝ, τὸν Σουλιώτην ὑπολοχαγὸν τοῦ τότε Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ Στρατηγὸν ΔΗΜ. ΜΠΟΤΣΑΡΗΝ, τὸν ἐπιζῶντα παλαίμαχον πρεσβύτην πατριώτην ΑΘΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΝ, τὸν ἀείμνηστον Ἰωαννίτην, ἀντιπρόσωπον τῆς Ἡπειρω-

τικής 'Εταιρείας ΑΛΕΞ. ΛΕΒΑΔΕΑ, πρώτον Διευθυντήν του 'Υποκ)τος 'Εθν. Τραπεζής 'Ελλάδος 'Ιωαννίνων και άλλους άκραιφνείς πατριώτας.

'Ο αείμνηστος όπλαρχηγός ΠΟΥΤΕΤΣΗΣ ένεργοῦσε μυστικά και μεθοδικά ώργάνωνε και ώπλιζε τόν 'Ηπειρωτικό πληθυσμό με όπλα που άποσιέλλονταν από την 'Ηπειρωτική 'Εταιρεία 'Αθηνών μέσω Κερκύρας στα Βορειοηπειρωτικά παράλια. 'Ατυχώς ό ήρωας αυτός 'Ηπειρώτης όπλαρχηγός έπεσε θύμα προδοσίας και σκοτώθηκε σ' ένεδρα, κατά την παραλαβή όπλων χωρίς ν' αναπνεύση τόν μετ' ου πολύ πνεύσαντα ζωογόνο άέρα της έλευθερίας της άγαπημένης Πατρίδας του.

'Αμέσως μόλις έκηρύχθη ό κατά τών Τούρκων άπελευθερωτικός πόλεμος τόν 'Οκτώβριον του 1912, τά καραδοκούντα ώργανωμένα άνταρτικά Σώματα τών διαφόρων 'Οπλαρχηγών κατέκλυσαν τó έσωτερικό της 'Ηπείρου και σ' όλα τά όρεινά χωριά της κυμάτισε ή γαλανόλευκη.

Τά γνωστά τότε άνταρτικά Σώματα που έδρασαν στις Βορειοδυτικές κυρίως περιφέρειες της 'Ηπείρου ήσαν τά Σώματα του Καπετάν Κρομμύδα και καπετάν Τρομάρα στην παρά τόν Παρακάλαμον και τά περίε χωριά περιοχή της νοτιοανατολικής πλευράς της όροσειράς Κασιδιάρη, τά Σώματα τών 'Οπλαρχηγών Λιοντοπούλου και 'Εξάρχου της όπισθεν δυτικής πλευράς του Ιδίου θουνού στην περιοχή Λάσδα-

νης, Δημόκορης και Στρατίνιστας, τó Σώμα του καπετάν Φουρτούνα στην περιοχή Βάλτιστας (Χαραυγής) και Καστάνιανης, και τά Σώματα τών 'Οπλαρχηγών Θύμιο Λιόλιου, Κολοβού και Πάντου στην ανατολική πλευρά της όροσειράς Μουργκάνας γύρω στα Βορειοηπειρωτικά έλληνοχώρια Κοσοβίτσα και Σωτήρα Βορ. 'Ηπείρου.

'Υπήρχαν και άλλα Σώματα σε άλλες νοτιώτερες περιφέρειες.

Τ' άνταρτικά αυτά Σώματα παρενοχλούσαν σοβαρά και άπασχολούσαν στο έσωτερικό άρκετές τουρκικές δυνάμεις και έδιδαν και έπιτυχείς μάχες, όσάκις παρίστατο άνάγκη.

'Η είκονιζόμενη στο πολύ έπιτυχημένο 'Ημερολόγιο του 1984 της 'Αδελφότητος Δημόκορης, χωριού της Λάικκας Πωγωνίου, φωτογραφία μās δίδει την ευκαιρία να μνημονεύσωμε μια αξιόλογη μάχη που διεξήχθηκε στους πρόποδες της Μουργκάνας χάρις στην όποια έσωθησαν τά χωριά Κοσοβίτσα και Σωτήρα από θέβαιη καταστροφή.

'Ηταν χειμώνας του 1912—1913. "Ενα Τάγμα Τουρκαλβανών έξώρμησε νύχτα από τó 'Αργυρόκαστρο και βρέθηκε χαϊράματα κοντά στην Κοσοβίτσα, με σκοπό να έξοντώση τά όρμητήρια τών υπό τούς όπλαρχηγούς Θύμιο Λιόλιο, Κολοβό και Πάντο άνταρτικών Σωμάτων.

'Ο καπετάν Λιόλιος πεπειραμένος και άπράμητος μαχητής, άντέταξε σθεναρά άμυνα με τη βοήθεια τών άνταρτικών Σωμάτων τών Σωτηριω

τῶν ὀπλαρχηγῶν Πάντου καὶ Κολοβοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀντήχησε τὸ σῆμα κινδύνου μὲ τὸ θρυλικὸ σάλπισμα τοῦ σαλίγκαρου ποῦ ἦταν ἓνα μεγάλο ὄστρακο μὲ ἰσχυρὴ ἠχητικὴ ἰκανότητα καὶ χρησιμοποιῶνταν ὡς μέσον ἐπικοινωνίας καὶ διὰ ἀπομακρυσμένας ἀκόμα ἀποστάσεις. Πολλές φορές ἔφερε καὶ πανικὸ στὸν ἐπιδρομέα ἐχθρό.

Στὸ ἄκουσμα τοῦ σαλίγκαρου, ποῦ σήμαινε ἐπείγουσα ἔκκλησι καὶ πρόσκλησι τοῦ Θύμιου Λιόλιου, ἔσπευσαν εἰς βοήθειάν του τὰ στὴ δυτικὴ περιοχὴ τοῦ Κασιδιάρη δρῶντα ἀνταρτικὰ Σώματα τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Δημοκορίτου Λιοντοπούλου, ποῦ τ' ἀποτελοῦσαν ἄνδρες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Δημοκορίτες καὶ Στρατινιστιῶτες.

Ἀκροβολίστηκαν στὰ πρό τῆς Κοσοβίτσας ὑψώματα τῆς Καστιανίας καὶ προσέβαλαν τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὰ νῶτα του καὶ μετὰ δίωρον περίπου μάχην τὸν ἀνάγκασαν νὰ τραπῆ πανικόβλητος εἰς φυγὴν.

Ἡ ἐπιτυχὴς αὐτὴ ἔκβασις τῆς μάχης τῶν τριῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων ἐωρτάσθη πανηγυρικὰ στὴν Κοσοβίτσα, ὅπου συνεκεντρώθησαν ὅλοι οἱ ἄνδρες των καὶ ἔτυχον ἐξαιρετικῆς φιλοξενίας.

Τὴν ἐπομένην ἐπεσκέφθησαν ὅλοι κατόπιν εἰδικῆς προσκλήσεως τῆ Σωτήρα, ὅπου οἱ κάτοικοι τοὺς ἐπεφύλαξαν θερμὴ ὑποδοχὴ.

Ἡ Σωτήρα εἶναι ἑλληνικώτατο χωριὸ τῆς Βορείου Ἠπείρου, ὀνομαστὸ γιὰ τὸν πολιτισμό, τὴν εὐ-

γένεια, τὸν πατριωτισμὸ καὶ τὴν φιλοξενία τῶν κατοίκων του, κατεχόμενο τώρα, ὅπως καὶ ἡ Κοσοβίτσα, ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς.

Βρίσκεται σὲ μιὰ ρωμαντικὴ κοιλάδα ἐνὸς ὄροπέδιου τῆς Μουργκάνας, περιτριγυρισμένη ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν ἀπὸ ὄροσειρές, εἰς ἓνα κατάφυτο τοπίο ἀπὸ γηραιὰ κυρίως πλατάνια, διαρρεόμενο ἀπὸ ρυάκια, μὲ ὀλοκάθαρα κρῦα νερά.

Εἰς ἓνα ρωμαντικὸ τοπίο τῆς ὠραίας αὐτῆς κοιλάδας εἶναι παρμένη ἢ εἰκονιζομένη στὸ Ἡμερολόγιο τῆς Ἀδελφότητος Δημοκόρης φωτογραφία ποῦ ἐμφανίζονται ἄνδρες καὶ τῶν τριῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων μὲ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς των Λεοντόπουλον, Θύμιον Λιόλιον, Κολοβὸν καὶ Πάντον (ὄχι ὄλοι).

Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνεται καὶ ὁ σχεδὸν ἐνενηκοντούτης τώρα παλαίμαχος Στρατηγὸς ἐν ἀποστρατεία ΖΗΚΑΣ ΠΕΤΡΟΣ, ἀπὸ τὴ Στρατίνιστα, νεαρὸς τότε μαθητὴς τῆς Γ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων, ποῦ ἀνῆκε στὸ Σῶμα Λεοντοπούλου καὶ ἔλαβε μέρος στὴ μάχη Κοσοβίτσας.

Ἐχρησιμοποιεῖτο, ὡς ὁ μόνος μορφωμένος, ὡς Γραμματεὺς τῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων καὶ ὡς σύνδεσμος τῶν μεταξὺ των, ὅσον καὶ μὲ τὸ ἀρχηγεῖον τῶν μαχομένων Ἑλληνικῶν Δυνάμεων.

Εἶναι ὁ μόνος ἐπιζῶν ἀπὸ τοὺς εἰκονιζομένους στὴ φωτογραφία ἄνδρας καὶ ἀφηγεῖται τ' ἀνωτέρω, ὅπως τὰ διατηρεῖ ζωντανὰ στὴ μνήμη του.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΔΙΜΟΙΡΗΤΗ

ΤΟΥ ΕΛΕΥΘ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Συνταγμαάρχου Π. Δ.

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

6η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ἡ βροχὴ ἄρχισε στὴν ἀρχὴ πολὺ σιγὰ ἔπειτα ἐδυνάμωσε. Τὸ χιρὰκωμα στὶς περισσότερες μεριὲς ἐπλημμύρισε. Εἴμεθα μέσα στὸ νερὸ καὶ βρεγμένοι τελείως, τὸ πυροβολικὸ δὲν μᾶς ἄφισε νὰ ἡσυχάσουμε καθόλου. Μᾶς ἔφεραν καὶ τὰ πρῶτα σιγαρέττα δωρεὰν καθὼς καὶ σταφίδα. Στὰς 6 τὸ ἀπόγευμα διαδίδεται πάλι ὅτι οἱ Ἴταλοὶ κατέλαβον τὴν Γκραμπάλα μὲ μεγάλας δυνάμεις. Καὶ πράγματι, μόλις νύκτωσε καὶ πῆγα στὴν ἔδρα τοῦ λόχου τὸ ἐπληροφορήθην καὶ ἀπὸ τὸν λοχαγόν. Εἶχαν ἀνέβει περίπου 270 μὲ πολυβόλα καὶ ὕλμοβόλα.

Εἰς τὰς 11 μ.μ. ἔρχεται ἕνας σύνδεσμος καὶ ἀναγγέλει ὅτι ἡ ἔδρα τοῦ Τάγματος καθὼς καὶ τοῦ λόχου ἔφυγαν.

Αὐτὸ κάπως μὲ ἀνησύχησε. Πηγαίνω καὶ βρίσκω καὶ τὸν Ἡρακλῆ. Ἡ ἀπόφασίς μας ἦταν νὰ μείνωμεν ἐκεῖ ὀτιδήποτε καὶ νὰ συμβεῖ τουλάχιστον νὰ κρατήσωμε τὴν νοτίαν κορυφὴν ἀποφασισμένοι νὰ

μείνωμε ἐπὶ τόπου. Αὐτὸ ἦταν τὸ καθῆκον μας. "Ὀλην τὴν νύκτα δι' ἐλιγμῶν οἱ ἰδικοὶ μας τοὺς ἐκύκλωσαν καὶ ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν πρωινήν ἐπίθεσιν.

Οἱ ἐχθροὶ μας καθ' ὅλην τὴν νύκτα ὀργάνωσαν πολυβολεῖα καὶ θέσεις διὰ τὰ ὕλμοβόλα. Διακρίνονται διὰ τὴν ὀργάνωσιν. Οὐδεμίαν στιγμὴν ἀφίνουν ἀνεκμετάλλετον. Εἶναι ἀφθαστοι.

7η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Εἰς τὰς 6 π.μ. τὸ πυροβολικὸν μας ἤρχισε νὰ θάλη κατὰ τῆς Γκραμπάλας. Τοὺς διέλυσε τελείως. Εἰς τὰς 7 ἐξορμοῦν τὰ τμήματά μας, ἄλλους ἐξοντώνουν καὶ ἄλλους ἠχμαλώτισαν. Ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας παρήλθεν ἡσυχᾶ, φυσικὰ τὸ πυροβολικὸν τοὺς ἐξηκολούθησε.

8η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Παραδόξως τὸ πυροβολικὸν τοὺς δὲν ἔβαλλε καθόλου. Σήμερα ἀναπνεύσαμε καθὼς, καὶ ἡ βροχὴ ἐγίνε πῖο ἐλαφρότερη. Εἶχαμε κρέας ψητὸ γιὰ συσσίτιο, ἔπειτα ἀπ' ἐκεῖ-

νο τὸ κασέρι ὅπου μᾶς εἶχε ξελιγώσει. Σημειώσατε ὅτι νερὸ πήραμε ἀπὸ μιὰ λουτσα, ὅπου ἔπιναν τὰ βόϊδια. Δὲν ὑπῆρχε καθόλου. Ἡ νύκτα ἦταν ἡσυχῆ.

9η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Καταχνιὰ ἐκάλυπτε ὄλο τὸ μέρος. Ἡ βροχὴ ἔπαυσε. Σήμερα εἶδαμε γιὰ πρώτη φορά τὸν λοχαγὸν εἰς τὸ χαράκωμα, εἶχε παύσει τὸ πυροβολικὸ φυσικά. Μᾶς εἶπε ὅτι ἀντικαθιστάμεθα ἀπὸ τὸν 7ον λόχον. Καὶ πράγματι σὲ λιγάκι ἦλθε ἡ διμοιρία ὅπου μὲ ἀντικατέστησε. Ἐγὼ πῆγα στὴν ἔδρα τοῦ λόχου. Μία ὁμάδα ἔστειλα εἰς τὴν 4ην Διμοιρίαν. Οἱ ἄλλες τὸ βράδυ θὰ ἔφευγαν.

Τὸ ἀπόγευμα συνεκεντρώθη ὁλος ὁ λόχος γιὰ νὰ πᾶμε ἐπισταθμία εἰς τὸ Τσερβάρι. Φθάσαμε ἐκεῖ τὸ σούρουπο ὑπὸ βροχὴν. Ἀφοῦ τακτοποιήσαμε τοὺς στρατιώτας πῆγαμε νὰ ἡσυχάσωμε καὶ ἐμεῖς σ' ἓνα σπιτάκι. Ἐκάναμε γενικὴ καθαριότητα διότι οἱ ψεῖρες, ἡ θρώμα καὶ ἡ ἀπλυσιὰ μᾶς εἶχαν ἐξαντλήσει. Κοντὰ σὲ μιὰ ώραία φωτιὰ κοιμηθήκαμε ἓναν εὐχάριστον ὕπνον, ἔπειτα ἀπὸ τόσες κακουχίες.

10η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Πολὺ πρωτὶ ἓνας σύνδεσμος τοῦ λοχαγοῦ μᾶς χάλασε τὸν θαυμασιον ὕπνον. Ἔπρεπε ὁ λόχος νὰ ἐτοιμασθῆ ἀμέσως διὰ τὴν Γκραμπάλαν. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῆ τί δυσθυμία μᾶς κατέλαβε.

Ἀναθεμάτισα τὴν ὥρα ποὺ γεννήθηκα. Μόλις συναντήσαμε τὸν λοχαγὸν μᾶς εἶπε πὼς ὁ ἐχθρὸς συμπύσσεται, κατὰ πληροφορίες τῆς Μεραρχίας, καὶ θὰ πᾶμε διὰ ἐπιθετικὴν ἀναγνώρισιν.

Πράγματι, κάπως πολὺ ἀνόρεκτοι, βαδίζαμε πρὸς Γκραμπάλαν. Εἶμεθα πολὺ ἐξηντλημένοι. Φθάσαμε περὶ τὰς 2 μ.μ. Δύο διμοιρίες θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνισχύσουν τὸν 1ον λόχον διὰ τὴν ἀναγνωριστικὴν ἐπιθεσιν. Ὁρίσθηκε ὁ Κώστας καὶ ὁ Ἡρακλῆς. Ἐγὼ καὶ ὁ κ. Βαρδάκης ἐμείναμε ἐφεδρεία τοῦ Τάγματος. Εἰς τὰς 3 μ.μ. ἐξορμοῦν. Ἐφθασαν μέχρι τῆς Τζιουφαράχης χωρὶς νὰ συναντήσουν τὸν ἐχθρόν. Εὐρίσκετο ὁμως εἰς Μεσοβούνι. Προχωροῦντες διέλυσαν τὶς προφυλακὰς του εὐκολώτατα. Μία νύκτα παγερὴ μᾶς ἔκανε νὰ τουρτουρίζουμε. Καταφθάνουν οἱ πρῶτοι αἰχμάλωτοι. Εἶναι Ἀλβανοὶ ὄλοι. Ἀνάψαμε ὀλίγη φωτιὰ καὶ μείναμε γύρω ὅλη τὴν νύκτα χωρὶς κουβέρτες.

11η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ὁ καιρὸς εἶναι πολὺ καλός. Ἡ ἐχθρικὴ ἀεροπορία ἀπὸ πολὺ πρωτὶ κάνει τὴν ἐμφάνισίν της εἰς τὰ ἐπιτιθέμενα τμήματα. Κατὰ πληροφορίας, τὰ τμήματά μας δέχονται μεγάλας ἀντεπιθέσεις τὰς ὁποίας ἀποκρούουν μὲ μεγάλας ἀπωλείας διὰ τὸν ἐχθρόν. Τὸ ἀπόγευμα ἀποφασίζεται ἡ σύμπτυξις τῶν τμημάτων μας, διότι ἦσαν ὀλίγα καὶ ἐνισχύσεις δὲν ἐφαίνοντο νὰ ἔλθουν. Ἐμεῖς παραμείναμεν ὅλην τὴν ἡμέ-

ραν άνενόχλητοι κάτω άπ' τά κέδρα, διά τήν άεροπορίαν. Είς τάς 8 μ.μ. έπέστρεψαν όλα τά τμήματα άπό τήν έπιθετικήν άναγνώρισιν καθώς και οί δύο διμοιρίες μας. Άπώλειαι καμμία. Μόνον άπό τόν Ιον λόχον ένας νεκρός άπό τόν ίδιόν μας πυροβολικό. Ήσαν όλοι ένθουσιασμένοι άπό τήν περιπέτειαν αύτή. Έμάθαμε μ' αύτό πώς ό έχθρός μας είς τάς έπιθέσεις του δέν έχει κανένα σύστημα, και ότι φεύγουν... μπουλουκηδόν όταν βλέπουν νά πλησιάζουν οί ίδικοί μας μέ τήν λόγχην. Αύτά μās ένεθάρρυναν όλους.

12η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ή νύκτα πέρασε πολύ ήσυχη. Ή ήμέρα είναι πολύ καλή γι' αύτό άπό ένωρίς άρχισαμε ν' άραιώνουμε διότι ασφαλώς θά ήρχοντο άεροπλάνα. Οί δυό διμοιρίες όπου έκαναν τήν έπίθεσι πήγαν πιό πίσω γιά νά ξεκουραστούν. Είς τάς 2 μ.μ. βλέπομε νά έρχεται άπό τόν Τσερβάρι ένα τάγμα του 39 Συντάγματος Εύζώνων διά έπίθεσι. Αύτό μās έξέπληξε. Τέτοια ώρα και μέ τέτοιον καιρό νά κινούνται τμήματα και μάλιστα γιά έπίθεσι. Έπήγαν μέχρι τήν Άρίστην. Εύτυχώς έγύρισαν πίσω διά νεωτέρας διαταγής, διότι κι' αύτή ή έπίθεσις θά ήταν ασφαλώς καταδικασμένη, μέ τόσον όλίγας δυνάμεις.

13η και 14η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οί μέρες αύτές πέρασαν πολύ ή-

συχα. Τό έχθρικόν πυροβολικόν έπαυσε τελείως. Είχαμε άνακουφισθεί κάπως. Έμείς είμεθα άκόμη είς τήν διάθεσιν του Τάγματος.

15η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ό ήλιος είναι σήμερα πολύ χαρούμενος άπό κάθε άλλη φορά. Είναι ή ήμέρα τής μεγάλης έπιθέσεώς μας. Άφοϋ έλάθαμε τά κατάλληλα προφυλακτικά μέτρα γιά τήν άεροπορία περιμέναμε νά φανούν οί Τσολιάδες γιά νά έξορμήσουν. Είς τάς 12 καταφθάνει τόν VII)39 τάγμα. Προηγείται ό Συντ)ρχης Τζουμέρκας. "Ένας λεβεντάνθρωπος πραγματικός, πολύ καλός αξιωματικός. "Έρχεται είς τόν Παρατηρητήριο τής Στυλιάνας, όπου ήμουν κι' έγώ. Άφοϋ παρέλαθε μαζί του τόν ύπολοχαγόν κ. Κωνσταντινίδην του 15ου Συντάγματος ως όδηγόν του πρώτου έπιτιθεμένου τάγματος, άνεχώρησεν διά τόν πιό προωθημένον παρατηρητήρια τής Γικραμπάλας, άπ' όπου θά διηύθυνεν τήν έπίθεσιν. Τό III)39 ήκολούθησε τόν II)39, έπειτα τόν I)39 και πυροβολικόν συνοδείας.

Ή πρώτη έξόρμησίς μας δέν έσχεν καλά άποτελέσματα. Τό III)39 σχεδόν διελύθη, διότι έπήγαν μπουλουκηδόν χειρότερα άπό τούς Ίταλούς. Τούς κατέλαθε τόν σκότος και έπήλθε τόση σύγχυσις μεταξύ τους ώστε οί περισσότεροι έφονεύοντο άπό τούς ίδίους. Λυτηρόν διά τούς τσολιάδες.

Είς τάς 11 μ.μ. λαμβάνω μίαν έ-

πείγουν διαταγή ἀπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Συντάγματος νὰ στείλω μία ὁμάδα εἰς τὴν θύσην τῆς Ἀρίστης διότι ὑπῆρχον πληροφορίες ὅτι οἱ τσολιάδες τοῦ II)39 γυρίζουν πίσω. Πράγματι οἱ ἄνδρες μου εἶδαν ὀλόκληρον πολυβολαρχία ὀπισθοχωροῦσαν, ἄρχισαν νὰ τοὺς πυροβολοῦν διὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα. Οὕτω ἠναγκάσθησαν νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλοι εἰς Ἀρίστην, ὅπου ἀνεσυγκροτήθη τὸ III)39 Τάγμα.

16η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τὸ II)39 ἀναλαμβάνει τὴν ἐπιθεσιν μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ κωλύει μέσα σὲ μιὰ μέρα ν' ἀπωθήσῃ τὸν ἐχθρὸν πέραν τοῦ Μεσοβουνίου. Ἐκ παραλλήλου, τὸ Τάγμα Δελβινακίου ἐπετίθετο ἀπὸ τὸν Προφήτη Ἡλία κατὰ τῶν Δολιανῶν. Μάχαι σκληραὶ διεξήχθησαν.

17η καὶ 18η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Τὰς δύο αὐτὰς ἡμέρας παραμείνουμε εἰς Γκραμπάλα. Κατασκευάσαμε καὶ μερικὰ συρματοπλέγματα διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον. Οἱ μάχες ἐξακολουθοῦσαν καὶ προχωροῦσαν κανονικώτατα τὰ στρατεύματά μας. Ἡ ἐχθρική ἀεροπορία βομβαρδίζει συνεχῶς τοὺς δρόμους πρὸς τὸ Καλπάκι διὰ νὰ ἐμποδίση τὴν προέλασιν μας.

Περίεργο φαίνεται πῶς τὰ δικά μας ἀεροπλάνα μέχρι στιγμῆς δὲν ἔκαμαν τὴν ἐμφάνισίν των. Ποῦ εἶναι οἱ ὑπὲρ τῆς ἀεροπορίας μας ἔ-

ρανοί; Δυστυχῶς εἰς τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν μας ἐπέδρασε πολὺ ἢ μὴ ἐμφάνισις ἔστω καὶ ἐνὸς ἀεροπλάνου δικοῦ μας. Τὰ θράδουα ἔκανε πάρα πολὺ κρῦο. Διότι ἔχει 1. 100 μ. ὑψόμετρο.

19η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Παρακολουθοῦμε ἀπὸ τὸ πρῶτὶς κινήσεις τῶν τμημάτων μας. Εἰς τὸ Δέμα διεξάγεται μεγάλη μάχη. Βλέπομε ν' ἀντεπιτίθενται οἱ Ἴταλοὶ μὲ ἄρματα μάχης. Ἡ ἀγωνία μας ἐπιτείνεται πάρα πολὺ, φοβούμεθα διὰ τὰ ἀποτελέσματα. Εὐτυχῶς ἀποτυγχάνουν διὰ τῆς εὐστόχου βολῆς τοῦ πυροβολικοῦ μας. Οἱ δικοὶ μας οἱ πεζοὶ ἀνεβαίνουν στὰ ἄρματα. Θυμηθήκαμε τοὺς Ἀβυσσινέζους.

Τὸ ἀπόγευμα λαμβάνομε διαταγὴν μετακινήσεως. Ὁ λόχος μας ἔπρεπε νὰ κατέβῃ εἰς τὴν Ἀσόνιτσα. Φθάσαμε ἀργὰ τὴν νύκτα. Ἐδῶ ἦταν θαυμάσια. Καταφύγια, ὠραῖα, χαρακώματα θαθεῖα, καθὼς καὶ συρματοπλέγματα. Ἐπίσης δὲν ἔκανε πολὺ κρῦο. Κοιμηθήκαμε πολὺ καλά.

20η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ἀπὸ πολὺ πρῶτὶ τακτοποιήσαμε τοὺς ἄνδρες μας, περιεργαζόμεθα τὴν ὀχύρωσιν, φθάσαμε μέχρι τοῦ δημοσίου δρόμου. Ἐδῶ τὸ πυροβολικὸ δὲν ἔχει ρίξει πολλὰ βλήματα. Ὁ ἐχθρὸς ἀσφαλῶς ἐγνώριζε τὴν ὀργάνωσιν καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐξεδήλωσε καμμίαν προσπάθειαν. Δεξιὰ

καὶ ἀριστερὰ ἦσαν τὰ λείψανα τῶν ἀρμάτων μάχης τοῦ ἐχθροῦ. μαζὶ μὲ ἀπανθρακωμένο τὸ πλήρωμα. Τὰ φτερὰ τῶν Βερσαλιέρων συνεπλήρωναν τὸ θέαμα. Τὰ ἄρματα πρᾶγματι ἦσαν πολὺ ἐλαφρότατα. Ἐνα διπλὸ πολυβόλο εἶχαν καὶ τίποτε ἄλλο.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μας, σχηματισμὸς ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων βομβαρδίζει πάλι τὸ Καλπάκι. Περᾶσαμε κάτω στὰ Διακόπια. Εὐρίσκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Γκραμπάλας. Ἐδῶ τὸ θέαμα εἶναι φοβερόν. Κάθε θάμνος κρύπτει τὰ μακάθρια πτώματα τοῦ ἐχθροῦ. Εἶναι οἱ ἐπιτυχίες τοῦ πυροβολικοῦ μας. Φθάσαμε εἰς τὸν καταυλισμὸν μας.

Νέα διαταγὴ στὸ Τάγμα μας ἔπρεπε τὴν ἄλλη μέρα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ Σύνταγμα τὸ ὁποῖον ἐπετίθετο ἤδη. Μάλιστα λέγεται πὼς αὐτὸ ἐζητήθη ἀπὸ τὸν Ταγματάρχην, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ μείνωμε στὸ Καλπάκι γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε διότι πολὺ ὑποφέραμε κατὰ τὴν ἄμυνα.

21η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Στὰς 5 π.μ. τὸ τάγμα συγκεντρώνεται εἰς τὰ Καλύβια Τσερβάρι. Μὲ ὀλίγα λόγια ὁμιλήσῃ ὁ Ταγματάρχης διὰ νὰ τονώσῃ τὸ ἠθικὸν τοῦ στρατοῦ καὶ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ δι' ἐπίθεσιν.

Λαμβάνομε ἀραιοὺς σχηματισμοὺς καὶ ξεκινάμε. Φθάνομε εἰς τὴν Καλλιθέα. Ἄφθονοι ἐχθρικοὶ

καταυλισμοὶ ἐγκαταλελειμμένοι. Περνοῦν τὰ πρῶτα αὐτοκίνητα — λάφυρα τοῦ ἐχθροῦ — 100 περίπου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς μας εἶναι μεγάλος ἔπειτα ἀπὸ τὴν λαμπρὴν νίκην μας. Βαδίζομε πρὸς Δολιανὰ. Ἐδῶ εὐρίσκομε τὰ πρῶτα λείψανα τῆς βαρβαρότητος τοῦ ἐχθροῦ. Τελεία καταστροφή. Σπίτια κατεστραμμένα. Καταστήματα λεηλατημένα. Τίποτε δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν θέσιν του.

Τὸ σχολεῖο καὶ ἡ ἐκκλησία ἔχουν γεμίσει ἀπὸ αἰχμαλώτους. Ράκοι ἀνθρώπινα πραγματικά. Ἡ ἀπογοήτευσίς εἶναι καθαρὰ ζωγραφισμένη. Ὅλοι μᾶς κοιτοῦν μὲ θαυμασμό. BONO GRECO! μᾶς φωνάζουν. Τοὺς προσφέραμε τσιγάρα καὶ κονιάκ, τὰ δέχονται εὐχαρίστως καὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἀνωτέρω φράσιν προσθέτοντες καὶ τὸ μαντζαρία! Πεινοῦν. Τοὺς δίδουν καὶ τρῶνε μὲ ἀπληστίαν. Ἐξακολουθοῦμε μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Βήσσανην. Οἱ στρατιῶται κουράστηκαν πολὺ. Ἄρχισαν νὰ πετοῦν λινοστολές κουβέρτες κλπ. ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὄπλισμὸν.

Εἰς τὸ δρόμο συναντοῦμε μιὰ πεδινὴ πυροβολαρχία μας νὰ κελαῖδῃ ἐπιθανάτιο τραγούδι τοῦ ἐχθροῦ. Συμπληρῶνει τὴν τελεία καταστροφή του. Εἰς τὰς 11 π.μ. φθάσαμε ἔξω ἀπ' τὴν Βήσσανην. Εἴμαστε τελείως ἐξηντλημένοι. Τρόφιμα δὲν ὑπάρχουν. Ὁ ἐφοδιασμὸς μας δὲν κατορθώνει νὰ μᾶς παρακολουθήσῃ. Μιὰ γαλέτα καὶ κοιμάμαστε δίπλα σὲ μιὰ φωτιά καλῆ.

(Συνεχίζεται)

Ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ο ΓΚΑΝΑΣ ἢ ΡΟΥΝΤΑΣ

ΤΟΥ ΕΥΡΙΠ. ΒΟΥΛΟΔΗΜΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Ἦταν κατοχή, 10 Σεπτεμβρίου τοῦ '42, εἶχαμε στείλει τὸν τσομπάνο τοῦ χωριοῦ νὰ πάρει μιὰ κουλούρα ἀπὸ τὴ Βίτσα, γιατί εἶχαμε ἄρρωστο τὸν Βαρζώκα ἀπὸ τὸν τύφο καὶ βαστοῦσα τὰ γίδια τοῦ χωριοῦ ὡς πὺ νὰ γυρίσει ὁ τσομπάνος. Ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ κατέβαινε ἡ κομπανία τὰ ὄργανα ἀπὸ τὸ Βραδέτο, πὺ ἦταν ἐκεῖ στὸ πανηγύρι. Πρῶτος καὶ πολὺ μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐρχόταν ὁ Γκανᾶς μόνος του. Ὅταν ἔφτασε κοντὰ σπαμάτησε καὶ μοῦ εἶπε:

— Κατ' μι τ' ν ἀγιδούρα σὲ βλέπου.

— Τί νὰ κάνουμε Παναγιώτη, τοῦ εἶπα, ὁ καιρὸς πὺ ἔφτασε ὄλα θὰ τὰ κάνουμε.

Ἄνοιγόκλεισε κάνα δυὸ φορές τὰ μάτια του, τὸ στόμα του ἔμεινε ἀνοιχτὸ καὶ τὸ πρόσωπό του πῆρε ἔκφραση ἀπορίας. Φανερὴ ἦταν ἡ ἀμηχανία του. Ἐβάλει τὸ καπέλο του στὸ κεφάλι, πὺ ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα τὸ βαστοῦσε στὸ χέρι, ἔσιαξε τὸ βιολὶ καλὰ στὴν πλάτη του, πὺ τὸ εἶχε σὲ μιὰ σακκούλα δεμένο μὲ ἓνα σχοινὶ καὶ μὲ φανερὴ στενοχώρια μοῦ εἶπε:

— Ἀκ'σι νὰ σ' πῶ, ἡ δ'λιά δὲν ἔχ'

ἀντρουπή. Ἄϊντι γειά σ' γειά σ' καὶ ἔφυγε ὁ καημένος ὁ Γκανᾶς φανερά στενοχωρημένος. Στὸν Ἄη Λιά κάθησε καὶ περίμενε τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ μοιράσουν τὰ λεφτά. Ὅταν ἦλθαν ὄλοι τοὺς εἶπε:

— Ἰδαταν ὄρὲ τοῦ Βουλόδημου τοῦ θρουπίδ' (Εὐριπίδη) μὲ τ'ν ἀγιδούρα τ'χουργιοῦ, πὺ καταντάει οὐ ἀνθρουπους μὰ τὴν Παναϊά, πὺ καταντάει;

Οἱ ἄλλοι τοῦ εἶπαν ὅτι τοῦ ἔλεγα ψέματα πῶς πῆρα τὰ γίδια τοῦ χωριοῦ.

— Λέτι νὰ μὲ σιαχούλιψι τοῦ ζαγάρ τ' κερατᾶ, αἶ κι τί ἔχου νὰ τ' φ' κιάκου.

Εἶχε περάσει ἀρκετὸς καιρὸς ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτό, ὅπου ἓνα πρωτὶ ἀνοίγει ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου καὶ παρουσιάζεται ὁ Γκανᾶς καὶ χωρὶς νὰ μοῦ πεῖ οὔτε καλημέρα, μοῦ εἶπε:

— Ἄ ὄρὲ, γιατί μὲ σιαχούλιθις ὄρὲ;

Ἐγὼ εἶχα ξεχάσει τὸ ἀστεῖο, ἐκεῖνο καὶ τοῦ εἶπα:

— Τί σὲ σιαχούλεψα ὄρὲ Παναγιώτ';.

— Δὲ μούειπες ὄρὲ τ'ς προυάλες ὅτ' πῆρις τ'ν ἀγιδούρα τ' χουργιοῦ, στινουχουρεύτ'κα μὰ τὴ Παναϊά.

Ἐκείνη τὴν ὥρα τοῦ ἔφερε ἡ μά-
να μου καφὲ καὶ σὰν τὸν πῆρε στὰ
χέρια του τῆς εἶπε:

— Τώρα π'λές Μιχαλάκινα νὰ
φέρ'ς κι μιὰ κούπα κρασί γιὰ νὰ
μάθ' οὐ γιός νὰ σιαχλέβ'.

Ἐνα περιστατικὸ ἀκόμα ποῦ συ-
νέβηκε στὸ Βίκο, ἦταν ὅταν ἓνα Πά-
σχα, ὠρισιμένα παιδιὰ τότε, ἀποφα-
σίσαμε νὰ πᾶμε στὸ Βίκο γιὰ ἄ-
γριόγιδα, παρὰ τὴν γνώμη τῶν γο-
νέων μας. Σὰν ἀρχηγός μας ἦταν ὁ
Λόνης Τόλυγλου. Ἀμέσως γεμίσα-
με τὰ ὄπλα μας καὶ προχωρήσαμε
πρὸς τὸ σημεῖο ποῦ ἀκουγόταν πε-
τραδάκια νὰ πέφτουν, δεῖγμα ὅτι
κάτι ζωντανὸ ἐκινεῖτο ἐκεῖ. Ὅλοι
μὲ τὰ ὄπλα προτεταμένα προχω-
ρούσαμε σιγὰ σιγὰ. Ὅπου ἐκεῖ ποῦ
ἀκουγόταν τὰ πετραδάκια παρου-
σιάστηκε ἡ φαλάκρα τοῦ Γκανᾶ καὶ
σὲ λίγο φάνηκε ὀλόκληρος φορτω-
μένος ἓνα τεράστιο σακκὶ γεμᾶτο
κάρβουνα. Μόλις μᾶς εἶδε ξαφνιά-
στηκε.

— Ποῦ πάτι ὁρὲ διαόλοι, μᾶς εἶ-
πε, κι ἐγὼ εἶπα εἶναι τίπουτα δα-
σικοὶ πούρθαν νὰ μὴ πιάκουν π'
θγάζου κάρνα γιὰ τοῦ καμίν.

Σὲ λίγο καὶ ὁ Γιάννης τὸ παιδί
του φορτωμένος κι αὐτὸς σακκὶ μὲ
κάρβουνα.

— Λίγο ἔλειψε, τοῦ εἶπε ὁ Λόνης
νὰ σὲ φουσκώσουμε, νομίσαμε ὅτι
ἦταν γουρούνια.

— Τί λέτι μωρὲ διαόλοι, θὰ μὴ
σκουτώνηταν; κι ἴσταν ὑποχρεουμέ-
νοι νὰ σκοτώσητι κι τοῦ Γιάν' γιὰ
νὰ μὴ μαρτ'ρήση.

Τώρα ποῦ πέρασαν τὰ χρόνια,

τώρα ποῦ σκεπτόμαστε διαφορετι-
κὰ, τώρα θαυμάζω τὸ μέγεθος τῆς
τυραννίας τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν
ποῦ πῆγαιναν νὰ θγάλουν κάρβου-
να στὸ Βίκο, ποῦ γιὰ νὰ τὰ κουβα-
λήσουν στὴ Βίτσα, ἤθελαν ἀπ' τὸ
σημεῖο αὐτὸ τρεῖς ὥρες φορτωμέ-
νοι μέσα στὰ κατσάβραχα καὶ μὲ
κίνδυνο νὰ τοὺς πιάσουν γιὰ λα-
θραῖα ὑλοτομία.

Κάποτε πάλι ὁ Μανούσης εἶχε
κάμει ὄρκο ψέματα γιὰ ἓνα χιλιά-
ρικο ποῦ δὲν θρίσκονταν στὸν κουρ-
θανᾶ καὶ τὸ ξέραν ὄλοι. Γιὰ τὸ χι-
λιάρικο ἐκεῖνο οἱ ὑπαψίες στράφη-
καν στὸ Μανούση, ὁ ὁποῖος ἔκα-
με ὄρκο ὅτι δὲν τὸ πῆρε. Σὰν πέ-
ρασαν ὅμως ἀρκετὰ χρόνια, ὁ Γκα-
νᾶς ρώτησε τὸν Μανούση γιὰ κεῖ-
νο τὸ χιλιάρικο καὶ ὁ Μανούσης τοῦ
εἶπε ὅτι τὸ πῆρε.

— Τοῦ πῆρις ὁρὲ κ'νάβ' (κουνά-
βι) τ' κερατᾶ κι δὲ σκιαχτικίς' κι
παλάμ'σις τ'ν εἰκόνα τ' Ἄη Γιάν'.

Ὁ Μανούσης τοῦ εἶπε πὼς δὲν
ἔβαλε τὸ χέρι στὴν εἰκόνα, ἀλλὰ
στὴ σανίδα καὶ εἶπε : Τὰ σανίδια
ἀπ' τὸν Ἄη Γιάννη θὰ σκιάζομεν;

— Ἐ ὁρὲ κ'νάβ' τ' κερατᾶ, τοῦ εἶ-
πε ὁ Γκανᾶς, ἂν θὰ πιθάν'ς καμιά
φουρά, θὰ σ'βάλου ἓνα ἀκόν' (μαύ-
ρη πέτρα μεγάλη) μέσ' τοῦ στου-
μάχι νὰ τῶχεις ἀγκοῦσα κι στοὺν
ἄλλου κόσμου.

Καὶ ὅταν στὸν πόλεμο τοῦ '40 ἰ-
ταλικά ἀεροπλάνα βομβάρδισαν τὴ
Βίτσα, μεταξὺ τῶν ἄλλων σκότω-
σαν καὶ τὸν ἔρμο τὸν Μανούση. Ὅ-
ταν στὴν κατοχὴ ἀνταμώθηκα μὲ
τὸν Γκανᾶ τοῦ εἶπα ὅτι χάσαμε καὶ
τὸν καημένο τὸν Μανούση.

—Ναί, μοῦ εἶπε, τὸν σκότωσε ἡ μπόμπα ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα.

—Ἐὖρὲ Παναγιώτη, τοῦ εἶπα, ἀστεῖα, ἔβαλες στὸ στομάχι τοῦ Μανούση τὸ ἀκόνι ποὺ ἔλεγες;

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι του καὶ μοῦ εἶπε:

—Ἄχ ἰγὼ γιὰ τού Μανούσ' ἔκλαψα κι κλαίου θλιθερά, μὰ τὴν Παναῖα θλιθερά, καὶ τὰ μάτια του γέμισαν δάκρυα.

Ὅταν καμιά φορὰ τοῦ ἔλεγαν ὅτι τὸ δικέλι ἔσπασε ἢ τὸ τσεκούρι δὲν ἦταν καλὰ ἀκονισμένο, αὐτὸς ἔλεγε:

—Καὶ θὰ τσακ'στεί κι κανένα ἰγὼ τί θὰ κάνου κλέφτ'ς θὰ θγῶ, μπουρῶ νὰ κουσιεύω;

Τελευταία φορὰ τὸν εἶδα τὸ 1946 στὶς 8 Σεπτεμβρίου στὴ Μπάγια στὸ πανηγύρι. Ἐαθόταν στὴ σκόλα τῆς ἐκκλησιᾶς μὲ τὸ βιολί του. Εἶχε τυφλωθεῖ τελείως, κοντά του εἶχε ἕνα ἐγγόνι του. Ἐπαιζε μὲ τὸ βιολί ξέχωρα ἀπὸ τὸ γλέντι καὶ τὸ χορὸ ποὺ γινόταν στὸ ἀλῶνι. Ἄκουσα καὶ πῆγα κοντά του.

—Καλησπέρα Παναγιώτη, τοῦ εἶπα.

—Καλησπέρα εἶπε, γνωστὴ ἢ φουνή μ' φαίνεται, ποιὸς ἴσι μωρέ;

—Ἐγὼ ὁ Βουλόδημος εἶμαι, Παναγιώτη.

—Ἰσὺ ἴσι θρὲ Βρουπίδ', κάτσει νὰ σ' πάρω ἕνα δ'κό μας παλιό.

Κάθησα κοντά του ἀμέσως ἀρχισε ἐκεῖνα τὰ τσακίσματα ποὺ κάνουν ὅλοι οἱ ὄργανοπαῖκτες τοῦ εἶδους του καὶ μετὰ ἀρχισε νὰ παίρνει «τοῦ Χατζηγιώργη ἢ ἀνηψιά». Ἐβαλε τὰ δυνατά του. Ὅλο γλύ-

κα εἶχε τὸ βιολί του καὶ τὰ γεραμένα του δάκτυλα τὰ ἐπιστράτευσε ὅλα γιὰ νὰ πεῖ τὸ τραγούδι σὰν τὰ χρόνια τὰ παλιά. Μετὰ ἀπὸ τὸ βιολί τὸ τραγούδησε κιόλας. Ἐβαλε κι αὐτοῦ τὰ δυνατά του νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ. Τελείωσε, ἔβαλε τὸ βιολί στὸ γόνα, ἀναστέναξε καὶ μοῦ εἶπε:

—Γέρασα ὀρὲ πιδί, γέρασα, γκαβώθηκα κιόλας κι γίν'κα θάρους τοῦν πιδιῶν μ'.

Μὲ πῆρε τὸ παράπονο, τοῦ εἶπα μερικὰ λόγια ἐνθαρρυντικὰ καὶ ἔδωσα στὸ παιδί 20 δραχμές. Τὸ παιδί σὰν εἶδε τὰ χρήματα, ποὺ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ἀρκετά, σκούνησε τὸν παπποῦ του καὶ τοῦ εἶπε:

— Πάπη, Πάπη 20 δραχμές, 20 δραχμές.

Ἄκουσε ὁ Γκανᾶς τὸ ποσὸ τῶν 20 δραχμῶν, ἀρχισε τὶς εὐχαριστίες καὶ τὶς εὐχές.

—Φχαριστῶ, φχαριστῶ, νὰ μὸχεις τ'ν εὐκή, νὰ μὸχεις τ'ν εὐκή, μιλιουντζῆς νὰ γέν'ς μιλιουντζῆς μὰ τὴ Παναῖα.

Μὲ συγκίνησε πολὺ, τὸν χαιρέτησα καὶ ἔφυγα γιὰτὶ μὲ πῆραν τὰ κλάματα. Ἀπὸ κάποιον δανείστηκα 20 δραχμές, γιὰτὶ δὲν εἶχα ἄλλα γιὰ νὰ περάσω στὸ πανηγύρι. Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα δὲν ξαναεἶδα τὸν Γκανᾶ.

Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ ὅταν γερνοῦσαν δὲν τοὺς χαμπέριζε κανένας. Ἦταν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὅταν ἔπαυαν νὰ δουλεύουν, ἂν δὲν εἶχαν μιὰ σύνταξη γινόταν θάρος τῶν παιδιῶν τους
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 39)

Ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία καὶ τ' ἀνθρώπινα δικαιώματα στὴν Ἀλβανία

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας διένειμε στίς ἐφημερίδες τὴν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

Ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία ἀνακοινώνει σήμερα (Τετάρτη 12.12.84) ὅτι Ἀλβανοὶ πολῖτες ποὺ κατηγορήθηκαν γιὰ ἄσκηση κριτικῆς τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῆς χώρας ἢ γιὰ ἄσκηση θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐκτίουν μακροχρόνιες ποινές σὲ στρατόπεδα καταναγκαστικῶν ἔργων, μετὰ ἀπὸ «ὁμολογίες» ποὺ τοὺς ἀποσπίαστηκαν μὲ βία.

Σύμφωνα μὲ τὴ νέα ἔκθεση τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας «Ἀλβανία: Πολιτικοὶ κρατούμενοι καὶ νομοθεσία» τὰ δικαστήρια συστηματικὰ ἀρνοῦνται στοὺς πολιτικούς κρατούμενους τὸ δικαίωμα νὰ ἔχουν συνήγορο στίς συνοπτικὲς δίκες. Τὰ στοιχεῖα τῆς ἔκθεσης εἶναι πληροφορίες ἀπὸ ἐπίσημες πηγές, συμπεριλαμβανομένων καὶ μαρτυριῶν πρώην ἐγκλείστων σὲ στρατόπεδα. Ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία ἐπισημαίνει ὅτι οἱ πληροφορίες μποοεῖ νὰ εἶναι ἐλλιπεῖς λόγω τῆς αὐστηρῆς μυστικότητος ποὺ τηροῦν οἱ Ἀλβανικὲς ἀρχές καὶ τῶν αὐστηρῶν περιορισμῶν ποὺ ἐπιβάλλονται στίς μετακινήσεις ἀπὸ καὶ πρὸς τὴ χώρα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεση ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία διαθέτει 400 ὀνόματα πολιτικῶν κρατουμένων ποὺ ἐκτίουν πρόσφατα ποινές,

ἀριθμὸς ποὺ ἀποτελεῖ μόνο ἓνα ποσοστὸ τοῦ συνόλου τῶν κρατουμένων.

Πολλοὶ πολιτικοὶ κρατούμενοι καταδικάστηκαν μὲ τὴν κατηγορία τῆς ἀπόπειρας νὰ διαφύγουν ἀπὸ τὴν Ἀλβανία. Ὀλόκληρες οἰκογένειες μεταφέρθηκαν μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο καταγωγῆς τους καὶ τέθηκαν ὑπὸ περιορισμὸ κάτω ἀπὸ σκληρὲς συνθήκες γιὰτι κάποιος συγγενὴς τους κατόρθωσε νὰ διαφύγει ἀπὸ τὴ χώρα.

Σύμφωνα μὲ τὴν Ἀλβανικὴ νομοθεσία «Σαμποτάζ» θεωρεῖται ἀπλὰ ἢ «Ἐνέργεια» ἢ «Παράλειψη ἐνέργειας» μὲ σκοπὸ τὴν ἀποδυνάμωση τοῦ κράτους, τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἢ τῆς κοινωνίας. Οἱ ποινὲς κλιμακώνονται μέχρι καὶ 25 χρόνια φυλάκισης ἢ ἀκόμη καὶ σὲ θάνατο.

Πρώην κρατούμενοι δήλωσαν ὅτι καταδικάστηκαν ὕστερα ἀπὸ παγίδευσή τους ἀπὸ πράκτορες τῆς ἀσφάλειας ἐπειδὴ ἄσκησαν κριτικὴ τῶν ἀρχῶν σὲ ἰδιωτικὲς συζητήσεις. Ἐπίσης ἄλλοι δήλωσαν ὅτι ὑπέγραψαν τὴν ὁμολογία τους μετὰ ἀπὸ κτυπήματα ποὺ δέχτηκαν μὲ πλαστικούς σωλήνες γεμάτους χαλίκια.

Ἐρεῖς φυλακίστηκαν γιὰ τὴν κατοχὴ Βίβλων ἢ γιὰ τὴν θάπτιση παιδιῶν. Ἐπίσης κληρικοὶ τοῦ Ἰσλάμ

φυλακίστηκαν μετὰ τὴν ὀλοκληρω-
τική ἀπαγόρευση τῆς θρησκείας τὸ
1967.

Ἡ ἔκθεση δίνει ἐπίσης σπάνιες
λεπτομέρειες γιὰ τὰ στρατόπεδα
ἐργασίας καὶ γιὰ τὶς φυλακὲς στὶς
ὁποῖες κρατοῦνται οἱ Ἀλβανοὶ πο-
λιτικοὶ κρατούμενοι.

Σύμφωνα μὲ δηλώσεις πρώην κρα-
τουμένων στὸ στρατόπεδο ἐργασί-
ας ΣΠΑΚ οἱ κρατούμενοι ὑποχρε-
οῦνται νὰ δουλεύουν σὲ ὄρυχαι
χαλκοῦ μέσα στὸ χῶρο τοῦ στρα-
τοπέδου, ποὺ εἶναι περιφραγμένος
μὲ συρματόπλεγμα καὶ φρουρεῖται
ἀπὸ ἔνοπλους φρουροὺς καὶ σκυ-
λιά. Ζοῦν σὲ τιμεντένιους χωρὶς
θέρμανση στρατῶνες, καὶ κοιμοῦν-
ται σὲ ἀχυρένια στρώματα. Οἱ κρα-
τούμενοι συνήθως παρουσιάζουν με-
γάλη ἀπώλεια βάρους ἀπὸ ἔλλειψη
ἐπαρκoῦς διατροφῆς.

Δύο φορές στὸ παρελθόν, οἱ σκλη-
ρὲς συνθῆκες καὶ ἡ μεταχείριση στὸ
στρατόπεδο ΣΠΑΚ προκάλεσαν ἀ-
περγίες καὶ βίαιες διαμαρτυρίες
τῶν κρατουμένων. Καὶ στὶς δύο πε-
ριπτώσεις οἱ πρωταῖτιοι ἐκτελέστη-
καν μετὰ τὴν βίαη καταστολὴ τῶν
διαμαρτυριῶν.

Στὶς φυλακὲς τοῦ BURREL, σύμ-
φωνα μὲ τὴν ἔκθεση, πέθαναν πολ-
λοὶ πολιτικοὶ κρατούμενοι στὴν πε-
ρίοδο μεταξὺ 1944—1970.

Στὶς φυλακὲς αὐτὲς μεταξὺ τῶν
πολιτικῶν κρατουμένων ὑπάρχουν
σήμερα πολλοὶ πρώην ἀξιωματοῦ-
χοι τοῦ κόμματος ποὺ ἐκτίουν μα-
κροχρόνιες ποινές. Ξυλοδαρμοὶ καὶ
ἀπομόνωση τῶν κρατουμένων ἀπο-
τελοῦν συνηθισμένη πρακτικὴ στὶς
φυλακὲς αὐτές.

Ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία ἀναφέρει
ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν
πολιτικῶν κρατουμένων στὴν Ἀλ-
βανία εἶναι ἀδύνατος, λόγω τῆς λο-
γοκρισίας καὶ τῆς πλήρους μυστι-
κότητας. Τὸ 1982, σύμφωνα μὲ ἐκ-
τιμήσεις πρώην κρατουμένων ὑπῆρ-
χαν 1.200 κρατούμενοι στὸ BA-
LISH καὶ ἄλλοι τόσοι στὸ ΣΠΑΚ.
Ἡ ἀμνηστία ποὺ δόθηκε τὸν ἴδιο
χρόνο μείωσε τοὺς ἀριθμοὺς αὐ-
τοῦς, ἀλλὰ μετὰ τὶς ἐκκαθαρίσεις
ἀξιωματούχων καὶ τῶν ὑποστηρι-
κτῶν τους ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς αὐ-
ξήθηκε ξανά. Στὸν συνολικὸ ἀριθμὸ
περιλαμβάνονται καὶ οἱ κρατούμε-
νοι στὶς φυλακὲς BURREL (300 πε-
ρίπου), TAROVIC, KOSOVE καὶ
TIRANE.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 3)

ἐπιστημονικῶν ὀργανισμῶν ὅπως τὸ
MAX—PLANCK, μέλος τῆς Ἀκαδη-
μίας Ἐπιστημῶν τῆς Νέας Ὑόρκης,
Γερμανικῆς Ἐταιρείας Κλινικῆς Χη-
μείας, Γερμανικῆς Ἐταιρείας Ἰα-
τρῶν καὶ ἐρευνητῶν τῆς φύσεως,
Ἀμερικανικῆς Ἐταιρείας γιὰ τὴν
ἀνάπτυξη τῶν Ἐπιστημῶν, Εὐρω-
παϊκῆς Ἐταιρείας Ἐρεύνης τοῦ
Καρκίνου, Ἐπίτ. μέλος τῆς Οὐρολο-
γικῆς Ἐταιρείας τῆς Χιλῆς, μέλος
τῆς διεθνoῦς ομάδας ἐργασίας γιὰ
τὴν Βιταμίνη C καὶ καρκίνο, 1ος
Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Ἀγροτι-
κῆς Ἀναπτύξεως Ἠπείρου καὶ 1ος
Πρόεδρος τοῦ ΚΕΝΤΡΟΥ ΥΔΡΟ-
ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΚΥΒΕ)
τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων.

ΠΑΛΙΝ ΤΟ ΘΗ-ΡΙΟΝ ΜΑΙΝΕΤΑΙ, ΠΑΛΙΝ ΟΙ ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΔΕΝ ΤΑΡΑΤΤΟΝΤΑΙ

Τοῦ Ἀναστασίου Δ. Παπαγγέλη

Τὴν περασμένη βδομάδα (2)12-9)12) τοῦ σωτηρίου ἔτους 1984, τετάρτου ἔτους μὲ τή... νέα χρονολογία, τὸ ἔνδοξο θη-ΡΙο ἦταν πάλι στὶς δόξες του κι ἡ Ἡπειρος, κι ὅλη ἡ Δυτικὴ Ἑλλάδα στὶς ντροπές τους. Λίγο... ἀερίστηκε ὁ Δεκέμβρης, ταραχτήκε λίγο ἡ θάλασσα στὸν Πατραϊκό, ἔκλεισε τὰ σαγόνια του τὸ θη-ΡΙο κι οἱ Ἡπειρώτες πού πηγαίνουν στὴν Ἀθήνα ἔκατσαν στὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ παρακαλοῦσαν τὴ θάλασσα νὰ ἡμερέψει γιὰ νὰ ριχτοῦν ἀντίπερα, σὰν τοῦ Κίτσου τὴ μάνα.

Ἐγὼ σὰν παληός... φίλος τοῦ θη-ΡΙου σκέφτηκα ἀμέσως νὰ πάω νὰ ρωτήσω μιὰ παληά... φιλενάδα μου, τὴν Πυθία στοὺς Δελφοὺς νὰ μοῦ πεῖ ἴσια πλέον, τί πρέπει νὰ κάνουμε γιὰ ν' ἀπαλλαχτοῦμε ἀπ' τὸ αἶσχρο αἶσχος τοῦ μαρτυρίου τοῦ θη-ΡΙου.

Χωρὶς διαφοροῦμενα λόγια μοῦ ἀπάντησε ἡ Πυθία καὶ τὰ χαμπέρια

της θὰ σᾶς τὰ μεταφέρω ὅπως μοῦ τὰ εἶπε. Μποροῦν νὰ ἐνοχλήσουν πολλοὺς ἔνθεν κακεῖθεν τοῦ θη-ΡΙου τὰ λόγια της ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ κάνω ἀλλοιῶς μιὰ πού πρόκειται γιὰ θεϊκοὺς χρησμούς.

Μὲ τὴ σειρά ἔβαλα ὅλα τὰ στοιχεῖα στὸν ἠλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ της, πὼς ἔχει τὸ ὄλο ζήτημα καὶ τί ἔχει γίνεῖ μέχρι σήμερα καὶ τί μπορεῖ νὰ γίνεῖ στὸ μέλλον.

Πρῶτα - πρῶτα, της εἶπα πὼς ἡ σοβαρότερη ἐνέργεια πού ἔχει γίνεῖ μέχρι σήμερα εἶναι ἡ ἀπόφαση πού πάρθηκε ἀπὸ ὅλα τὰ μεγάλα κεφάλια τοῦ τόπου μας πρὸ ἀρκετῶν ἐτῶν στὴν Νομαρχία μας νὰ μπαίνουν μεγάλες πινακίδες στὸ δρόμο Γιάννινα — θη-ΡΙου πού νὰ πληροφοροῦν τοὺς εὐτυχεῖς ταξιδιωτὲς πρὸς Ἀθήνα ὅτι: ΡΙΟΝ ΚΛΕΙΣΤΟΝ. Τόχουν καὶ ξενόγλωσσα μάλιστα — ΡΙΟΝ ΚΛΟΖΕΝΤ, κάτι σὰν τὸ γουῶτερο κλόζεντ... Ρίον κλει-

στον κλείστε και σείς τὰ μάτια σας
χαϊθάνια Ἡπειρώτες.

“Όταν ἄκουσε ἡ Πυθία τὸν ἀπο-
τελεσματικὸ τρόπο πὺ διάλεξαν οἱ
Ἡπειρώτες γιὰ νὰ λύσουν τὸ πρό-
βλημα τοῦ θη—ΡΙΟΥ μέ... πινακίδες
κλειστοῦ τύπου κατουρήθηκε ἀπ’τὰ
γέλια καὶ μὲ συμβούλεψε νὰ πά-
ρω μιὰ τέτοια πινακίδα καὶ νὰ τὴν
ἐντοιχίσω στὴ Νομαρχία μας σὰν
μνημεῖο χαζομάρας, τρομαξάρας,
μπουνταλοσύνης, μπανταλοσύνης
καλλίτερα γιὰτὶ μπανταλοῦς λέν οἱ
Γιαννιώτες τοὺς χαζοῦς.

Στὴ συνέχεια ἐξιστόρησα στὴ κα-
λὴ γυναίκα ὅλη τὴν προεργασία
πὺ ἔκανα ἀπὸ χρόνια τώρα γρά-
φοντας ξαναγράφοντας καὶ κοντρα-
γράφοντας γιὰ ὅλες τὶς πτυχές τοῦ
ζητήματος.

Τῆς εἶπα γιὰ τὶς προσπάθειες πὺ
ἔκανα ὅταν ἀκόμα ἦταν θεὸς κόμ-
ματος ἕνας παλιὸς πετυχημένος ὑ-
πουργὸς Δημοσίων Ἔργων νὰ τὸν
τζινησω, νὰ τὸν παρακινήσω νὰ πα-
τάξει σὰν ὁ συμπατριώτης του Μέ-
γας Ἀλέξανδρος τὸν ὄφι, νὰ πατά-
ξει τὸ θη—ΡΙΟΝ. Τά... φρύδια του
θη—ΡΙΟΥ ἦταν μεγαλύτερα ἀπ’ τὰ
βορειοελλαδίτικα καὶ δὲν ταράχτη-
καν ἀπ’ τὸν τόπο τους.

Τῆς εἶπα πὺς ὁ στεριανὸς δρόμος
ἀπὸ Ἰτέα μέχρι Πόρτο Γερμενὸ εἶ-
ναι ζήτημα μιανῆς βραδυᾶς, τῆς εἶ-
πα πὺς ὁ στεριανὸς δρόμος μπο-
ρεῖ νὰ συντομευτεῖ γιὰ πολλὰ ἀκό-
μα χιλιόμετρα ἂν γίνεῖ ὁ δρόμος
Ἀγρινίου - Ναυπάκτου, μέσω Μα-
κρυνείας, τῆς εἶπα καὶ τί δὲν τῆς
εἶπα.

Τὸ μόνο πὺ δὲν τῆς εἶπα ἦταν αὐ-
τὰ πὺ διάβασα στὸν «Ἡπειρωτικὸ
Ἀγώνα» τὸ Σάββατο τὸ βράδυ ὅ-
ταν γύρισα ἀπ’ τοὺς Δελφούς.

Διάβασα — ἐπιτέλους, μπῆκαν κι
ἄλλοι στὸ χορὸ μου — πὺς οἱ αὐ-
τοκινητιστὲς στείλανε ἕνα ὑπόμνη-
μα γιὰ τὸ οἶσχος τοῦ θη—ΡΙΟΥ. Δὲ
ζητᾶνε ν’ ἀποσκολλάσει ὁ δρόμος Ἰ-
τέας — Πόρτο Γερμενὸ, ἀλλὰ Ἰτέ-
ας — Ἀλουμινόπολης, ἀπὸ τὸ ντίπ
κι ὀλότελα...

Γράφουν ὅμως παράλληλα καὶ
παρακλητικὰ νὰ δεήσει τὸ θη—ΡΙΟ
νὰ βάλει φέρρου μπόουτ Ἰτέα — Αἶ-
γιο γιὰ νὰ πᾶμε στὴν Ἰτέα νὰ ρι-
χνόμαστε στὸ Αἶγιο κι ἀπὸ κεῖ νὰ
συνεχίζουμε πρὸς Ἀθήνα. Καλὰ πὺ
δὲν ἔγραφε τὸ ὑπόμνημα νὰ γυρί-
ζει ἀπ’ τὴν Ἰτέα στὸ θη—ΡΙΟ τὸ
φέρρου - μπόουτ, γιὰ νὰ μὴ κακοφα-
νεῖ στοὺς... θηριούχους.

“Όταν τῆς εἶπα πὺς δισεκατομ-
μύρια καὶ δισεκατομμύρια λιχνί-
ζονται — στὴν κυριολεξία — γιὰ
τὴν καταπολέμηση τῆς ἀνεργίας,
ὅτι οἱ ἐργάτες πὺ λιχνίζουν ἄσκο-
πα χῶματα γιὰ νὰ λέν ὅτι δουλεύ-
ουν γιὰ νὰ παίρνουν χρήματα ἀπ’
τὸ πρόγραμμα καταπολέμησης τῆς
ἀνεργίας γιὰ νὰ πάρουν ψωμὶ γιὰ
τὶς φαμίλιες τους, θὰ μπορούσαν ν’
ἀνοίξουν σὰν παιχνίδι τὸ δρόμο Ἰ-
τέας - Πόρτο Γερμενὸ, ἔμεινε μὲ τὸ
στόμα ἀνοιχτὸ ἢ καλὴ Πυθία.

Κάθησε κάμποση ὥρα σκεφτικὴ,
συγκεντρώθηκε καλὰ καὶ μετὰ ἄ-
νέθηκε στὴ μεγάλη πυροσιὰ, ἔρ-
ριξε κάμποσα φύλλα ἀπὸ θαλασι-
διὰ πὺ τῆς πῆγα ἐγὼ στὸ μαγκά-

λι πούχε κάτω άπ' τ' άνοιχτά πόδια της και περίμενε νά «καπνιστεί» για ν' άρχισει νά μιλάει, νά χρησιμοδο- τεϊ. Με τά φύλλα τής θαλασσιδιās μιλάει άνοιχτά, με τά δαφνόφυλλα του τόπου της λέει ήξεις άφίξεις και δέ θγαίνει τίποτες.

Κι' άρχισε νά μιλάει με λόγια θα- ρειά κι' άργά - άργά:

— "Άκουσε έδω παιδί μου. Έσύ μπορείς ν' άκούς για θεό, νά πι- στεύεις θεό, αλλά τó θεό δέν τόν εί- δες καμμιά φορά νά ιδείς τί φοβε- ρός είναι. Πές μου έμένα πού έχω πάνω άπ' τó κεφάλι μου τόν πατέ- ρα τών θεών με τήν τρομερή μορ- φή του και τήν τρομερώτερη χεριά τών κεραυνών πού κρατάει στό χέ- ρια του πόσο όμορφα νοιώθω όταν τόν βλέπω άγριεμένο.

Μή περιμένεις χαίρι και προκοπή για τó ζήτημα του θη—ΡΙου άπ' τούς βουλευτές και τούς πολιτευτές όλων τών παρατάξεων. Αύτοι δέν έχουν τó θεό τους. Δέν έχουν ένα θεό πά- νω άπ' τó κεφάλι τους, θέλω νά πώ, αλλά πολλούς θεούς, πού ό καθέ- νας τους κρατάει στό χέρι ένα φο- θερό χαρτί, φαβερώτερο άπ' τούς κεραυνούς του νεφεληγέρτη δικού μου θεού. Και χάνουν τή φωνή τους οί βουλευτές σας κι οί ύπουργοί σας μπροστά στό θεό τους, όπως έ- χασε ό Μωύσης τή δική του όταν πήγε στό όρος Σινά νά πάρει τó

χαρτί με τις δέκα έντολές του Γε- χωβά.

Μήν περιμένετε νά μιλήσουν για θη—Ρία κι άλλα ένοχλητικά στους θεούς τους. Μπορεί νά σκίζονται στη δουλειά μέρα νύχτα, μπορεί νά φροντίζουν για όλα, μπορεί ν' άσχο- λούνται με τά ζητήματα όλων τών 'Ηπειρών, αλλά για τó μεγαλύτερο ζήτημα τής... Νοτίου 'Ηπείρου, για τó αίσχος του θη—ΡΙου, μήν περι- μένετε νά θγάλουν άχνα και φωνή.

Τήν πāσα σας έλπίδα νά τήν ανα- θέσετε στόν καινούργιο Δήμαρχο τής πόλης σας πού όπως μαθαίνω χτυπάει όλες τις πόρτες για όλα τά ζητήματα τής πόλης σας και του τόπου σας.

Σās παρακαλώ κι' έγώ, σαν δυτι- κοελλαδίτισσα, ένδιαφέρομαι κι έ- γώ ν' άποσκολάσει ό δρόμος 'Ιτέ- ας — Πόρτο Γερμενό, νά τόν παρα- καλέσεις νά μπει επί κεφαλής όλων τών Δημάρχων τής Δυτικής 'Ελλά- δας, νά μαζέψει όλους τούς δυτι- κοελλαδίτες μηδέ τών βουλευτών έ- ξαιρουμένων νά κινηθούν ζωντανά πρós όλες τις κατευθύνσεις και μ' όλα τά μέσα μήπως και γλυτώσου- με άπ' τó αίσχος τών αίσχών πού λέγεται θη—ΡΙον. Άλλοιώς θά φω- νάζω στό διηνεκές πρós όλους τούς δυτικοελλαδίτες όπως ό συχωρεμέ- νος ό Μούλιας: **ΞΥΠΝΑΤΕ ΟΡΝΙΑ, ΞΥΠΝΑΤΕ ΟΡΝΙΑ...**

Γιάννινα 11.12.1984

Η ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΠΑΠΙΓΚΟΥ

ΤΟΥ ΚΛΕΑΡΧΟΥ ΣΤΑΡΑ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Τὸ Ζαγόρι μας», ποὺ σὰν Κιθωτὸς ἐγκλείει κάθε μῆνα πολὺτιμα Ἱστορικά καὶ Λαογραφικά στοιχεία τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας, ἀλλ' ἐνταυτῷ εἶναι καὶ καθρέφτης τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς ζωῆς καὶ κινήσεως καὶ τῶν σημερινῶν προβλημάτων της, ἀναδημιουργοῦμε τὴν περὶ Δρακόλιμνης ἀπάντησιν τοῦ Κλεάρχου Στάρα σὲ σχετικὴ ἐκπομπὴ τῆς ΕΡΤ2.

Ἐπιγράφεται: μὲ ταπεινοφροσύνη «Κλέαρχος Στάρας, ὄρειβάτης».

Οἱ παροικοῦντες τὴν ὄρεινὴ Ἱερουσαλήμ τῆς Γκαμήλας γνωρίζουν τὸν πασίγνωστο Κένταυρο Χείρωνα τοῦ Παπίγκου Κλέαρχον Στάραν, στοιχειὸ τῆς περιοχῆς, ὅπως στοιχειὸ στὸ Κουκούλι εἶναι ὁ Κώστας Λαζαρίδης, γνωρίζουν τὴν ὠκυποδία του καὶ τὴν φιλοξενία του καὶ οἱ διερχόμενοι ἐκείθεν ὄρειβάτες πάσης Ἑλλάδος.

Ἴσως πολλοὶ γὰρ μὴ γνωρίζουν ὅτι εἶναι ὁ Καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν καὶ σήμερα συνταξιούχος Γυμνασιάρχης Κλέαρχος Στάρας.

Οἱ ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις του στὸ κείμενο, ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ του ταυτότητα. Ἀλλὰ ὁ ἀναγνώστης τοῦ κειμένου θὰ ἀναγνωρίσει ταυτόχρονα καὶ τὸν Καλλιτέχνη - σκιτσάριζε ἄριστα σὰν νεανικά του χρόνια — καὶ τὸν ζηλευτὸ χειριστὴ τοῦ καλάμου.

Καὶ θὰ ἀποκαλύψω ἐδῶ — αὐτὸς, ποὺ ἀποκαλύπτει δὲν εἶναι διόλου... μικρὸς — ὅτι σὲ μακρινὰ χρόνια σὰν καθηγητὴς Φυσικῶν στὸ Γυμνάσιο Πωγωνιανῆς μᾶς εἶχε θάλει θέμα διαγωνισμοῦ περὶ «Κολο-

κυθιάς. Καλλιέργεια, ἀνάπτυξη, καρποφορία, διάδοση κλπ.

Σκράπας ὁ μαθητὴς του ἀπὸ τὸ θέμα πῆρε τὴν κολοκυθιά, τὴν ἀπλώσε σὰ «φτερά» τῆς φαντασίας του καὶ τὴ μετέφερε τροφαντὴ καὶ ἀνθισμένη ἐπάνω στὸ φράχτη τοῦ κήπου γὰρ ρουφᾷ ἀχόρταγα τὶς ἡλιαχτίδες, ξαπλωμένη σὰν... μπέτης, καὶ περιέγραψε τὶς ὁμορφιές της.

Ἄντι γὰρ μηδενισθεῖ ἀπὸ τὸν Στάρα γιὰ τὴν παχυλὴ ἄγνοια, πῆρε ἄριστα στὸ μάθημα τῆς ἐκθέσεως τῆς Κολοκυθιάς. Ἄντι ἀποκολοκυθώσεως, ἐπιδράβουση! Ὁ καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν εἶχε ὑποχωρήσει πρὸ τοῦ Καλλιτέχνη.

Κρυστάλλινη εἰκόνα τῶν γραφομένων δίνει ἡ κατακλείδα τῆς μελέτης τοῦ Κλ. Στάρα, τὴν ὁποία παρακαλῶ γὰρ διαβάσετε.

Ἄλξ. Χ. Μαρμ.

Εἶδα τὴν ἐκπομπὴ τῆς ΕΡΤ 2 γιὰ τὶς δρακόλιμνες.

Χάρηκα ποὺ ἡ τηλεόραση καταπιάνεται μὲ θέματα τῶν χωριῶν μας, ποὺ ἐνδιαφέρουν μορφώνουν καὶ ψυχαγωγοῦν τὸ λαό.

Τὸ συνεργεῖο, ἡ ὁμάδα ποὺ πραγματοποιοῦσε τὴ λήψη τῆς ταινίας, ἐκτὸς τῶν τεχνικῶν ἦσαν καὶ ἐπιστήμονες ἢ τουλάχιστον σχετικοὶ μὲ γεωλογία, χλωρίδα, πανίδα, ὅπως ἔδειξαν καὶ εἶπαν. Δυστυχῶς, εἶπαν τόσες ἐπιστημονικὲς ἀνακρίβειες ποὺ ἡ ταινία δὲν ἦταν ὅπως ἔπρεπε μορφωτικὴ.

Γι' αὐτοὺς ποὺ σπούδασαν ἢ σπου-
δάζουν βιολογία, χλωρίδα, πανίδα
καὶ γεωλογία τὰ λάθη ἦσαν κτυπη-
τά. Ἀναφέρω μερικὰ γιὰ νὰ μὴ πα-
ραπλανῶνται κυρίως οἱ νέοι ποὺ
σκοπεύουν νὰ ἐρευνήσουν τὸ θαυ-
μάσιο αὐτὸ παγετωνοκαρστικὸ συγ-
κρότημα τῶν "Ἀλπεων Παπίγκου.
"Ἀκουσα: Ἀνεβαίνοντας ἀπ' τὸ Πά-
πιγκο γιὰ τὶς Λίμνες περνοῦμε ἀπὸ
καταπράσινες πλαγιές μὲ κουμα-
ριές, ὄξυές κλπ.

Φίλοι νέοι, ΟΥΔΑΜΟΥ στὴ διαδρο-
μὴ τὴν ἀνηφοριὰ Μικροπάπιγκο –
περιοχὴ Λιμνῶν ὑπάρχουν κουμα-
ριές καὶ ὄξυές. Ἡ ἄγρια κουμαριά
(ἀρθούτους ἀντράχνε) εἶναι στὸ Βί-
κο καὶ ξεχωρίζεται ἀπὸ τὴν ἡμερη-
ποῦναι στὸ Τσάμικο ἀπὸ τὴν κα-
τακκόκινη φλοῦδα τῆς. Ἡ ὄξυα
(φάγκους συλβάτικα) εἶναι ἀφθο-
νη στὶς πλαγιές τοῦ Σμόλικα πρὸς
τὴ Φούρκα, Καστάνιανη, στὶς Πολ-
τσιές Μετσόβου κ.ά. Ἀνηφορίζον-
τας ἀπὸ τὸ Μικροπάπιγκο γιὰ τὶς
Λίμνες, τὰ δένδρα ποὺ θὰ συναν-
τήσουμε εἶναι: Δρυς τὰ σιουμιὰ (ἡ-
βέρκους ρόμπουρ), τὰ πουρνάρια
(ἡβέρκους κοκκίφερα), αἱ λίπες, αἱ
φυλλύρες (τίλια πλατωφόλια), αἱ
σουρβιές (σόρμπους ντομέστικα)
αἱ ἄγριοκερασιές (προύρους μάχα-
λεμπ), αἱ κраниές (κόνρους μας),
αἱ μιράντζες (ὄστρια καρπινιφόλια)
τὰ γραβέλια (καρπίνου ὀριεντά-
λις), ὁ ἀσπρόγραβος (καρπίνους
μπέτουλους), τὰ κέδρα (γιοννίπε-
ρους, ὀριεντάλις, ὄξυκέρδους, φο-
εντίσιμα καὶ ἀφθονες λεφτοκαρυές
(κόνρυλους ἀβελλάνα). Ἡ λεπτοκα-
ρυὰ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα φυτὰ ποὺ
μὲ τὴ λήξη τῶν παγετῶνων, μπρο-

στὰ ἀπὸ 15000 χρόνια, ξέφυγε ἀπὸ
τὸ καταφύγιο τῶν φυτῶν ποὺ ἦταν
ὁ Βίκος καὶ ξαπλώθηκε στὴ γύρω
περιοχὴ. "Ὅπως δείχνει ἡ ταινία,
ἡ ἐρευνητικὴ ὁμάδα ἀνέθηκε κατὰ
τὸν Μάρτη – Ἀπρίλη. "Ἐπρεπε νὰ
ἀναφέρει τοὺς κρόκους (κρόκους
φλάβους) καὶ τὴ σκίλλα, (σκίλλα
βέρνα). Σαχίφραγκες καὶ λίλια ποὺ
ἀνέφεραν δὲν εἶχαν ἀκόμη θλαστή-
σει, ἀνθίσει.

Διηγήθηκαν τοὺς μύθους γιὰ τὴ
Δρακόλιμνη. Σωστὴ ἢ ψυχαγωγία.
Ὁ θεατῆς, ὁ ἀκροατῆς ὅμως ἤθελε
νὰ μάθει τί λέει ἢ ἐπιστῆμη γιὰ τὴ
λίμνη. Τὸ μορφωτικὸ στοιχεῖο τῆς
ἐκπομπῆς ἦτανε μηδαμινό. Δὲ μορ-
φώνεται ὁ νέος, δὲ νοεῖ λογικά τὸ
περιβάλλον, μὲ παραμύθια, μὲ ἀτο-
μικὲς ἀχαλίνωτες φαντασιοπληξίες,
μὲ κρατῆρες ἠφαιστείου, μὲ ἀπύθ-
μενο λίμνη, μὲ ρουφήχτρες, μὲ πη-
γὲς ἀόρατες κι ἓνα σωρὸ ἄλλα ἐ-
μετικά. Κάποιος ἀπὸ τὴν ὁμάδα
προσπάθησε νὰ δώσει ἐξήγησι πῶς
ἔγινε, ἀλλὰ ὄχι ξεκάθαρα, ὄχι πει-
στικά.

Χρειάζεται ἔρευνα σοβαρὴ τὸ θαυ-
μάσιο αὐτὸ παγετωνοκαρστικὸ συγ-
κρότημα τῶν "Ἀλπεων Κεντροδυτι-
κοῦ Ζαγοριοῦ.

1) Ἀποκλείεται ΑΠΟΛΥΤΑ νὰ
εἶναι ἡ λίμνη κρατῆρ ἠφαιστείου
γιατὶ τὰ πετρώματα τοῦ συγκροτή-
ματος εἶναι ΥΔΑΤΟΓΕΝΗ. Τὸ πέ-
τρωμα ποὺ εἶναι ἡ Δρακόλιμνη εἶ-
ναι ΦΛΥΣΧΗΣ, σχηματίστηκε δταν
ἀνεδύθη ἡ δυτικὴ Ἑλλάς ἀπὸ τὴ
θάλασσα, κατὰ τὶς Ἀλπικὲς πτυ-
χώσεις. Τοῦτο ἔγινε περίπου κατὰ
τὴν Ἡώκαινο διάπλευση τοῦ Καινο-
ζωϊκοῦ αἰῶνα. Κάτω τοῦ φλύσχου

— Ο Ίατρος καὶ ἱστορικὸς τῆς Ἠπείρου Ἰωάν. Λαμπρίδης
μὲ τὴν οἰκογένειά του. Φωτογραφία Ζῶη Παπα - Νικολάου
ἐν Ἰωαννίνοις. Ἀπρίλιος 1885.

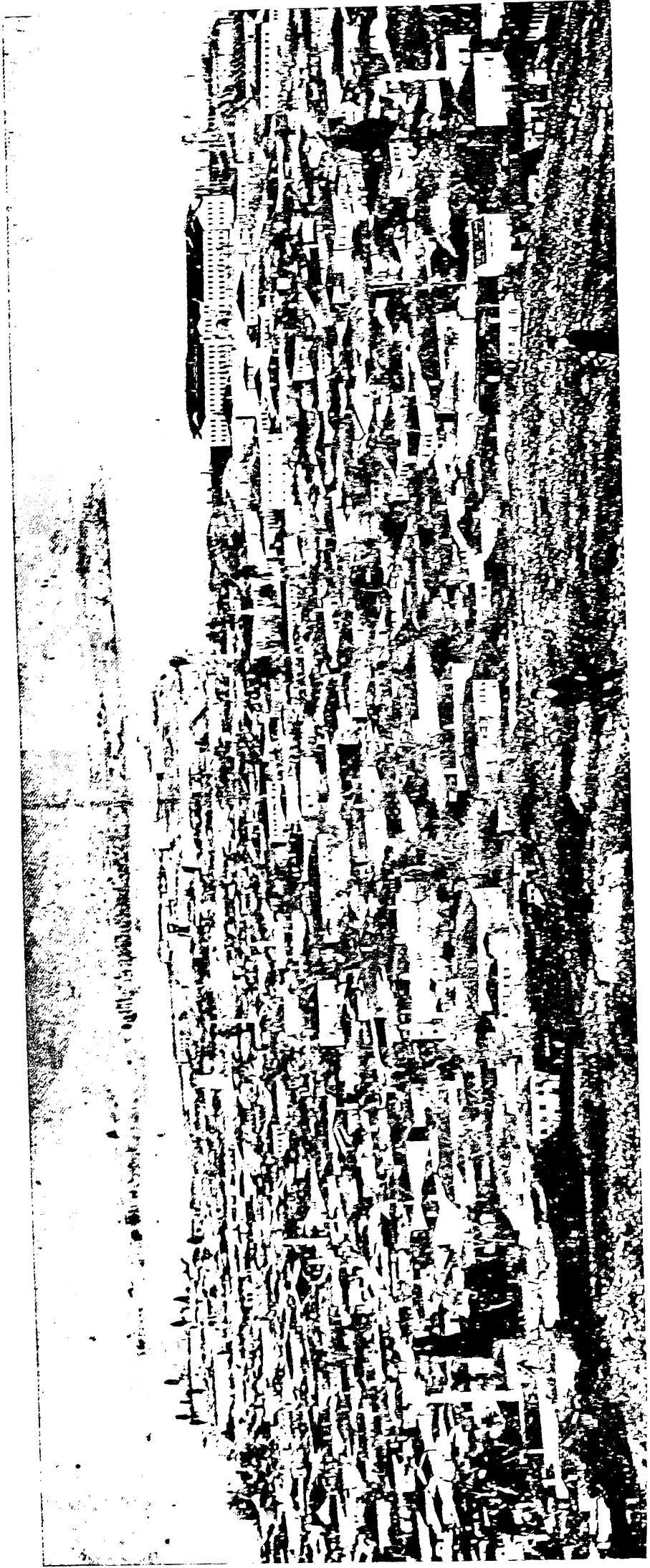
(Ἀρχεῖο Στάθ. Δ. Λαμπρίδη)

—Γκραβούρα του Κάστρου Ίωαννίνων.

(Άρχετο Άλεξ. Χ. Μαμμοπούλου)

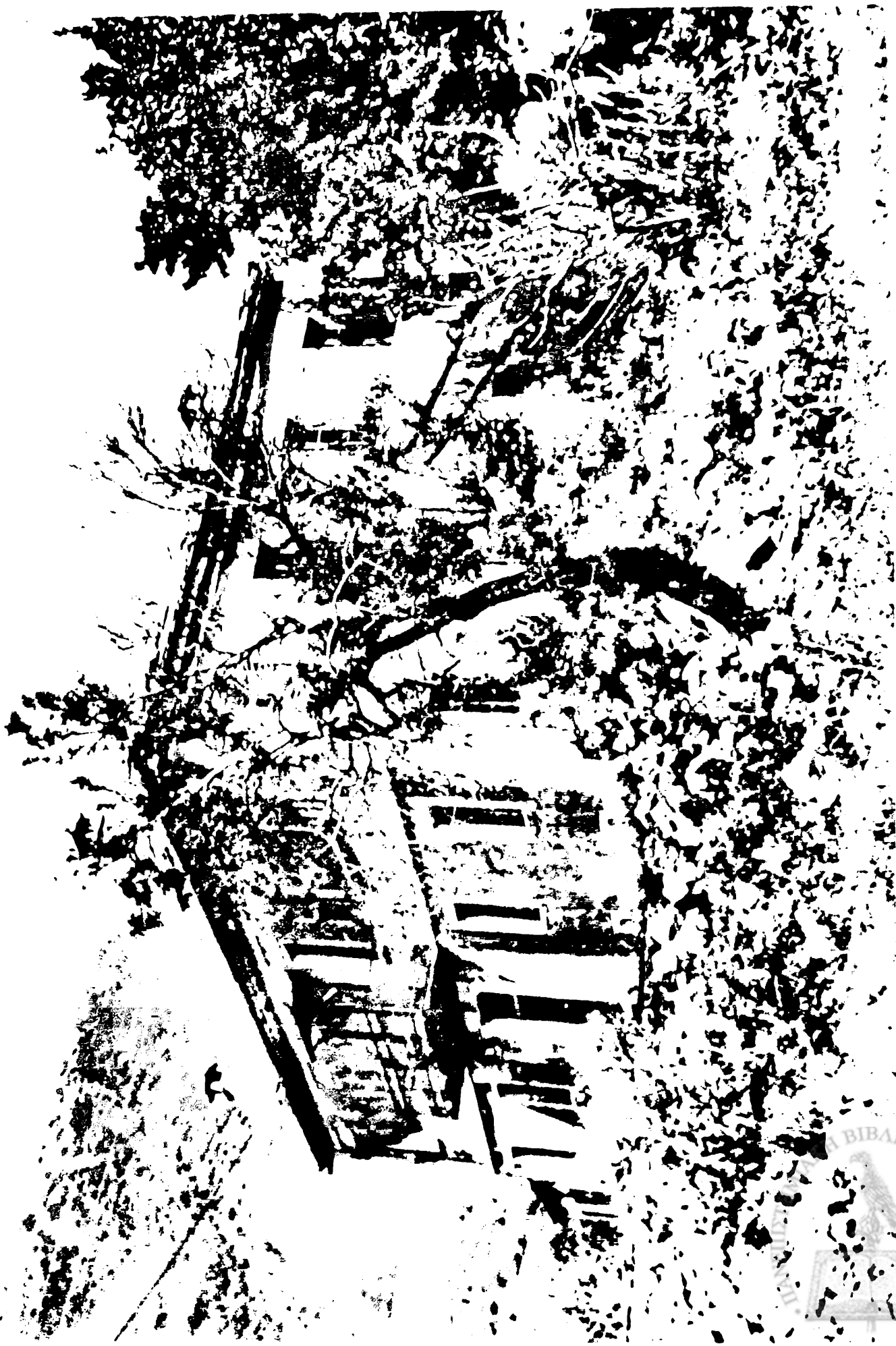

Παριστέρα προς τὰ δεξιὰ. Τσοφόπουλος Κων., Μήλιος Ἀπόλ., Γεωργίτσος
Κων., Καλλιγέρος Ἄνδρ., Χρησιδῆς Δημ., Οἰκονόμου Βασίλ., Νικολαΐ-
δουσιάδης Βασίλ., Παλάσκας Εὐάγ., Κούρεντας Κων., Μηλιώνης Γεώργ.,
Σπῆς Ἀναστ. Δόβας Σόλων, Τζούφης Ἀλκιβ. Δ' σειρά Καθηγηταί: Μουδό-
λ., Οἰκονόμου Γυμναστής, Ψαροβασίλης Φιλόλογος.

(Φωτογρ. Γ. Πανταζίδη — Ἀρχεῖο Δημ. Χρησιδῆ)

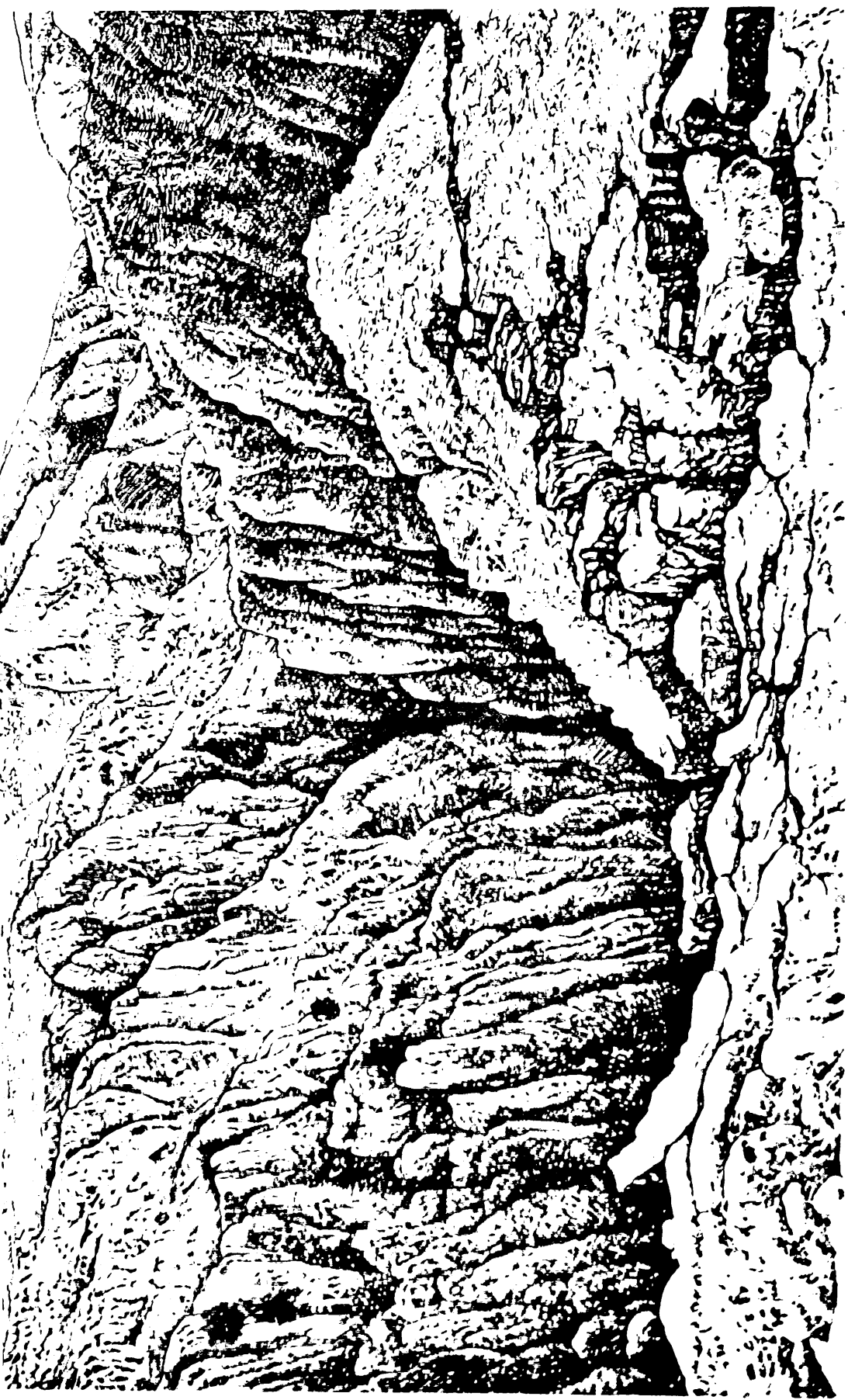
— Οικία Λεωνίδα Βασιλειάδη. Πρωκίων στον Άθων. Πατοχαρίση. Δωρεά στην ΕΗΜ για λαογραφικό Μουσείο Πωγωνιάτης.

— Η φωτογραφία αυτή, πού πάρθηκε από τὸ γνωστὸ φωτογράφο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Γ. Πανταζίδη, ἀπαθανάτισε τὴν πρώτη χειρουργικὴ ἐπέμβαση, πού ἔγινε στὰ ἀπελευθερωμένα Γιάννινα, τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1913. Ὁ χειρουργός, πού φαίνεται στὸ δεξιὸ τῆς φωτογραφίας, εἶναι ὁ Θεόδωρος Ἀνδρεάδης, πού ὑπηρετοῦσε τότε στὸν Ἑλληνικὸ Στρατὸ καὶ μετέπειτα ἴδρυσε τὴ γνωστὴ δμώνυμη κλινικὴ τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ γιὸς τοῦ Θ. Ἀνδρεάδη κ. Παῦλος Ἀνδρεάδης, πού εἶναι ὕψην τῆς τῆς χειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, παρέδωσε τὴ φωτογραφία αὐτὴ στὸ Γιαννιώτῃ Ἐπίκουρο Καθηγητῇ τῆς Χειρουργικῆς κ. Ἀγγελο Μ. Καττῶ, πού μᾶς τὴν παραχώρησε γιὰ δημοσίευση.

— Γεωργίου Δουρδούφη. Ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου. (Παραχωρήθηκε ἀπὸ τὸ Ζωγράφο στὴν Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία καὶ πωλεῖται στὰ Γραφεῖα τῆς. Δρχ. 500 σὲ μεγάλο μέγεθος.

είναι ο ήωκαινικός πλακώδης ασβεστόλιθος με απολιθώματα νουμουλιτών. Ίχνος ήφαιστειακού πυριγενούς ή μεταμορφωσιγενούς πετρώματος δέν υπάρχει στην περιοχή.

2) Δέν είναι άπατη, άπύθμενη τό βάθος της είναι περίπου 6 μέτρα.

3) Δέν έχει καταβόθρα ρουφήχτρα ούτε κρυφές υπόγειες πηγές. Πολλοί κολύπησαν στη λίμνη. Τό χιόνι πού στιβάζεται κυρίως στη βόρεια περιοχή τό χειμώνα με τό άνεμοδοϋρι φθάνει τρία τέσσερα μέτρα από τό Μάρτη πού γλυκαίνει ό καιρός τροφοδοτεί τη λίμνη και ξεχειλίζει πρὸς τη Νταβάλστα. Κατά τόν Αύγουστο τελειώνει τό χιόνι κόβεται ή έκροή και ή στάθμη μένει σταθερή.

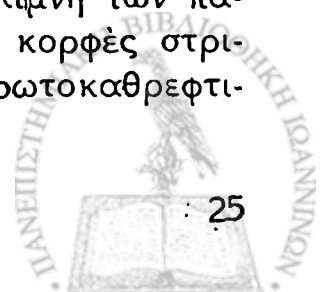
4) Η Δρακόλιμνη ὅπως και ή Ξηρόλιμνη και ή Λούτσα στο Ρομπόζ και τά άνοικτά και κλειστά θάραθρα της Ἀστράκας της Προβατίνας, τό Ἔπος, ή Τρύπα, της νύφης και πολλά άλλα ὅπως και οί έκκαστοντάδες ντολίμες, ἔγιναν κατά την ἔποχή τῶν παγετώνων. Γλυστρώντας ό ποταμός πάγου, ξυρίζει, άνασκάπτει με την τρομακτική δύναμη, παρασύρει υλικά και τά συσσωρεύει. Ἔτσι δημιουργεί φραγμούς κι άν θρεθοϋν μη ύδροπερατά πετρώματα στα κοιλώματα γίνονται οί λίμνες.

Ἔνα κλασσικό παράδειγμα, κατά τη γνώμη μου, είναι ό σχηματισμός της Ξηρόλιμνης κάτω από τό καταφύγιο τοϋ Ε.Ο.Σ. Ὁ παγετῶν γλυστροϋσε από τά ριζά τοϋ Πλόσκου και της Ἀστράκας πρὸς τά δυτικά. Ξύριζε την πλευρά τοϋ Πλό-

σκου πρὸς τη Δρακόλιμνη και από τη Ρωμηόβρυση ἔσπρωξε τούς λιθῶνες και τούς σταμάτησε κοντά στις σπάνες τῶν Τσουμαναίων σά γέφυρα μεταξύ Λάπατου και Πλόσκου. Ἔτσι άπεκλείσθη κοιλωμα ή Ξηρόλιμνη. Ἐπειδή είναι ασβεστολιθικός ό πυθμήν της κρατάει νερό μόνο την άνοιξη πού λυώνουν άφθονα χιόνια.

Η Δρακόλιμνη παρόμοια επίδραση από παγετώνας υπέστη. Ὁ πυθμήν ή ήτο φλύσχης μη ύδροπερατός ή άπεφράχθη από ύλην τῶν πέριξ λόφων και συγκράτησε τό νερό.

Δέν προσχώνεται και δέν μικραίνει ή επιφάνεια γιατί οί πέριξ λόφοι ἔχουν πυκνή χορτοβλάστηση και ή διάβρωση είναι μηδαμινή. Κρύωσα πραγματικά ὅταν τάγραψα τά παραπάνω για τη λίμνη, ὅπως κρυώνει κείνος πού άσχολείται με τά μαθηματικά. Η ζωή ὁμως θέλει ζεστασιά, θέλει φαντασία, θέλει παραμύθια, θέλει ψέματα, θέλει να κλείνεις τά μάτια και νάχεις ὅ,τι θέλεις, γι' αυτό κι ἔγώ βλέποντας στις ὄχθες τό ὀλοκάθαρο, τό κρυστάλλινο νερό της λίμνης γίνομαι πρωτόγονος. Τά δρακοντίδια (είδος σαλαμάνδρας, τρίζουρους άλπέστρις) παιγνιδίζουν στο νερό και χαίρονται τό ύψιστο άγαθό τοϋ Ὑψίστου, τόν ἔρωτα. Ὁ ήλιος τούς δίδει την ἔνέργεια για να έκτελέσουν την κορωνίδα τῶν φαινομένων. Ὁ ήλιος γέρνει, χίλια χρώματα παίρνει, ή λίμνη τῶν παραμυθιῶν. Οί γύρω κορφές στριμώνονται ποιά να πρωτοκαθρεφτιστεί.

ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ – ΔΩΡΗΤΕΣ ΚΑΙ «ΜΕΛΗ ΕΠΙ ΖΩΗΣ» ΤΗΣ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ (1836-1867)

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

	(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από το προηγούμενο και ΤΕΛΟΣ)	Τύπος διαμοσής
	Δημ. Κυριτσιδής "Αρτα. "Εμπορος Ευαγγέλης Σουλιώτης Ζιάπας Ευεργέτης. Δρχ. 450. Πρό- κειται για τον 'Εθνικό ευεργέτη, που τόν θεω- ρεί Σουλιώτη!	Λιθόβριον Βουκουρέστιον 'Ιάσιον
1844	Κώνστας Μάνθου και αδελφός "Ηπειρος.	Κισινόβιον
1844	'Ιωάν. Δημ. Τζολάκης "Ηπειρος. Δρχ. 650. Ευεργέτης	'Αθηναί: Βενετία
1844	Βασίλ. Βενδεβής από "Ηπειρο, φαρμακοποιός Χρήστος Βριάκος από "Ηπειρο, "Εμπορος Σταύρος Καστρίνουσ από "Ηπειρο, "Εμπορος Δημήτρ. Προύσης από "Ηπειρο, "Εμπορος	" " "
1845	Σωτήρ. Π. Σκουμπουρδής, 'Ιωάννινα, "Εμπορος	Λαμία
1846	Σωσάννα Π. Σκουμπουρδής, "Ηπειρο, 'Ιδιοκτήτρια Δημήτρ. Ν. Πριτόρης, από Καλαρρύτες	" 'Αθηναί:
1848	Νικόλ. Φουσκίδης από 'Ιωάννινα, Διδάσκαλος	"
1849	Δημ. Μπότσαρης από Σούλι, Φροντιστής 'Αναστ. Γ. Χατζηκώστας, από 'Ιωάννινα, "Εμπορος 'Ιωάννης Γ. Χατζηκώστας, από 'Ιωάννινα, "Εμπορος Κων)νος Γ. Χατζηκώστας, από 'Ιωάννινα, "Εμπορος	" Μόσχα "
1850	και οι τρεις από χίλιες δρχ. καθένας, ευεργέται	Κ) παλις
1850	'Αθαν. Δουρούτης, από Καλαρρύτες, 'Ιδιοκτ. 'Απόστ. 'Αρσάκης' από "Ηπειρο, Κτηματίας Ευεργέτης «έπρόσφερε 250.000 δ:ά για ανέγερση έκ εάθρων τήν οικόδο- μήν του Κατ)τος»	'Αθηναί: Βουκουρέστιον

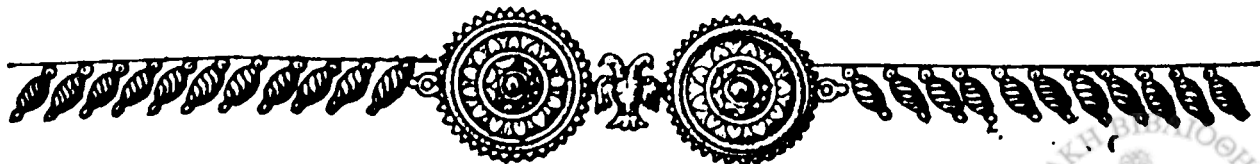

	Κων. Μπότσαρης από Σούλι, Γερουσιαστής	Ἀθήναι
	Ἀναστ. Γούδας ² - από Ἡπειρο, Ἴατρος	»
1851	Ἀναστ. Καλός, από Πρέβεζα, Ἴδιωτεύων	»
1852	Νικόλ. Κομπότης, από Ἡπειρο, Ἴατρος	προσωρινῶς Ἀθήναι
	Γεώργ. Ἰωαννίδης από Ἰωάννινα, ὑπάλ. Κεντρ. Ταμ.	»
	Σίμος Ζωΐδης, από Ἰωάννινα, Ἴδιωτεύων	»
	Ἰωάννης Βενέτης, από Ἰωάννινα, Δικηγόρος	»
1850	Ἰ. Δ. Τζομπανόγλους ³ , από Ἡπειρο, Ἐμπορος	Βουκουρέστιν
	Θεόδ. Βαρζέλης, από Πρέβεζα, Ἐμπορος	Πρέβεζα
1851	Νικ. Γενιάδιος, από Ἡπειρο, Ἐπορος	Πετρούπολι
	Ἰωάν. Δερτιάν, από Ἡπειρο, Ἐμπορος	Βουκουρέστιν
1855	Ἰωάν. Βαρνάδας, από Ἡπειρο, Ἑλληνοδιδάσκαλος	Ἀθήναι
1856	Σίμων Γ. Σίνας ⁴ , από Μοσχόπολι, Γεν. Ἑλλ. Πρόξενος	Βιέννα
	Μιχ. Τσιτσας ⁵ , από Μέτσοβο, Κτηματίας	Ἀθήναι
	Νικόλ. Γκισούρης, από Ἡπειρο, Ἐμπορος	Μεσσήνη
1857	Ἑλένη Μιχ. Τσιτσά, από Μέτσοβο, Ἰδισκότης	Ἀθήναι
	Δημ. Παχώμης, από Ἡπειρο, Ἴατρος	Ζάκυνθο
1858	Παῦλος Λάμπρος ⁶ , από Καλαρρύτες, Ἴδιωτεύων	Ἀθήναι
1859	Γεώργ. Σταύρου, από Ἰωάννινα, Διοικ. Τραπεζίτης	»
1860	Δημ. Ν. Δαμίρης — —	Κέρκυρα
	Ἀγγελικὴ Μάστρα από Ἄρτα —	»
	Ἰωάν. Α. Κεφαλαῖς, από Πρέβεζα, —	»
	Μιχ. Ἰωάν. Παραμυθιώτης, από Ἡπειρο —	»
	Κων. Γεροστάθης ⁷ , από Ἄρτα, —	»
1866	Στυλ. Γκιγκάκας, από Πρέβεζα, Ἐμπορος	Ἀθήναι
	Γεργ. Α. Βασιλείου ⁸ , από Ἡπειρο, Ὑποδ. Ἐθν. Τραπε.	»
	Ἀναστ. Ζίννης, από Ἡπειρο, Ἴατρος	»
1867	Ἀπόστ. Γλέντος, από Κόνιτσα, Κτηματίας	Ἀθήναι
	Ἀριστ. Μπαλᾶνος, από Ἡπειρο, Δικηγόρος	»

- ΣΗΜ. 1. Μὲ τίς μεταγενέστερες δωρεές ἔ ἀπὸ Χοτόδα Βορ. Ἡπείρου Ἀπόστολος Ἀρσάκης προσέφερε ἐν συνόλω Δρχ. 591.000.
2. Πρόκειται περὶ τοῦ συγγραφέως τῶν «Παραλλήλων Βίων».
3. Ὁ Ἰ. Δ. Τζομπανόγλους ἐπράττερε 590 φλωριά, πού ἰσοδυναμοῦσαν τότε μὲ 6.637 δραχμές.
4. Ὁ Γεώργ. Σίνας καὶ ὁ Ὑῖός του Σίμων Σίνας, βαρῶνος, ἰδρυτὲς τῆς

Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου, ἐπρόσφεραν στὴ Φιλεκπαιδευτική σημαντικὰ ποσὰ γιὰ τὸ Νηπιαγωγεῖο ἀπόρων, ποὺ ἡ πρωτοβουλία τῆς συστάσεώς του ἀνήκει στὸν Λέοντα Μαλᾶ, τὸ συγγραφέα τοῦ «Γεροστάθη» καὶ ἄλλων παιδαγωγικῶν μελετῶν.

5. Ὁ Μιχαὴλ Τσιτσῆς καὶ ἡ Ἑλένη Τσιτσῆτα ἐπρόσφεραν συνολικὰ 180.000 ὀρχ. γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ «ἀλληλοδιδασκατικοῦ». Αὐτὸ ἀνηγέρθη ἐντὸς τοῦ γνωστοῦ τετραγώνου τοῦ Ἀρσακείου πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς ὁδοῦ Ἀρσάκη καὶ λειτούργησε ὡς «Τσιτσῆσιον». Κατὰ τὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνος κατεδαφίσθηκαν τὰ διάφορα παραρτήματα καὶ προσυζήματα καὶ ἀνηγέρθη ὁ σήμερα ὑφιστάμενος δακτύλιος, βορειοδυτικὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ παλαιοῦ Ἀρσακείου (τοῦ Λυσ. Κωνσταντζόγλου). Μεταξὺ τῶν κατεδαφισθέντων καὶ τὸ «Τσιτσῆσιον». Στὰ 1935—36 τὸ τότε Δ. Συμβούλιον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας ἀγόρασε ἀπὸ τὸν Ἀργυρόπουλον τὸ κτήριον ἐπὶ τῶν ἐδῶν Ἀχαρνῶν καὶ Σουμμερλῆ, τὸ ὁποῖον προσέγραψε ὡς «Τσιτσῆσιον» γιὰ τὴν ἀναστήλωση τῆς μνήμης τοῦ ζεύγους Τσιτσῆτα. Μεταπολεμικὰ ἡ μνήμη τῶν Τσιτσῆτα μεταφέρεται στὴν Ἑκάλη, ὅπου ἀνηγέρθησαν ἐκεῖ τὰ φερόνυμα λαμπρὰ Ἐκπαιδευτήρια.
6. Ὁ γνωστὸς συλλέκτης βιβλίων καὶ νομισμάτων καὶ νομισματολόγος Παῦλος Λάμπρος πατέρας τῶν Σπύρου Λάμπρου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Μίκη Λάμπρου κ.λ.π.
7. Ὁ Κων. Γεροστάθης ἀφῆκε «ἐδαφονόμιον» Κληροδότημα στὸ Ἀρσάκειο, συνδρομητῆς καὶ προμηθευτῆς τοῦ ἀγωνιζομένου Ἔθνους (1821—1829).
8. Ὁ Γεώργιος Α. Βασιλείου εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου, τοῦ γνωστοῦ φίλου καὶ συνεργάτη τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ, ποὺ κατὰ γέναν ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο. Κατ' ἐμὲ ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου εἶναι ὁ ἀγνωστὸς συγγραφέας τῆς «Ἑλληνικῆς Νομαρχίας», ποὺ γιὰ τὸν ἀντικληρικισμὸ τῆς παραμένει ἀκόμα ἀγνωστὸς. Ἔχω ἐνδείξεις, ἀλλ' ὄχι ἀποδείξεις. Προσπέσω τοὺς νέους ἱστορικοὺς ἐρευνητῆς γὰ στραφοῦν πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου. Ἡ κοινωνικὴ θέσις τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου (ὑποδιοικητῆ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς) εἶναι μεταξὺ τῶν λόγων ποὺ παρέμεινε ἀγνωστὸς ὁ συγγραφέας τῆς ἀντικληρικῆς «Ἑλλην. Νομαρχίας».

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΧΑΡΑΛ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ

(1887 - 1947)

Τοῦ Πρεσβυτέρου ΔΗΜ. ΤΑΤΣΗ

Εἰσαγωγικά

Ἀναδιφώντας παλιούς φακέλλους τῆς πάλαι ποτὲ μητροπόλεως «Βελλᾶς καὶ Κονίτσης», μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ξεχώρισα δύο ἔγγραφα τοῦ ἀειμνήστου Βουρμπιανίτη δασκαλοῦ Χ α ρ ᾶ λ α μ π ο υ Ν. Ρ ε μ π ῆ λ η ἴ ποῦ κατὰ τὴ γνώμη μου φωτίζουν τὴν προσωπικότητά του, τὸν ἐκπαιδευτικὸ του ζῆλο καὶ παράλληλα παραδειγματίζουν καὶ τοὺς νεώτερος δασκάλους. Στὸ πρῶτο μάλιστα βλέπει κανεὶς ὅτι ὁ Ρεμπέλης γνώριζε ἑλληνικά, πολὺ καλύτερα φυσικὰ ἀπὸ μᾶς τοὺς νεοῦ ἑλληνες, που κάθε τι τὸ δυσκολομάθητο εὐκόλα τὸ ἀπορρίπτουμε.

Ὁ Χαρ. Ν. Ρεμπέλης, ὅπως εἶναι γνωστό, σχετιζόταν μὲ τὸ μητροπολίτη «Βελλᾶς καὶ Κονίτσης» Σπυρίδωνα Βλάχο, τὸν μετέπειτα ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐτιμοῦσε καὶ τοῦ ἀνέθετε ἐπιθεωρητικὰ καθήκοντα. Ὁ ἀείμνηστος ἱερέας Γεώργιος Παῖσιος, γνωστός ἱστοριοδίφης «ἐκ κώμης Χιονιάδων», στὸ βιβλίον του «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Βελλᾶς καὶ Κονίτσης» (Ἰωάν-

νινα 1969) δημοσιεύει (σελ. 82 -- 86) ἐπιστολὰς τοῦ μητροπολίτη πρὸς τὸν Ρεμπέλη ποῦ ἀναφέρονται σὲ διάφορα λειτουργικὰ προβλήματα τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν Μαστοροχωρίων, δηλ. τῶν χωριῶν ποῦ εἶναι γύρω ἀπὸ τὴ Βούρμπιανη. Ἐκεῖ βλέπουμε ὅτι ὁ Σπυρίδων τοῦ ζητοῦσε «ὑπόμνημα ἐπιθεωρήσεως» τῶν ἀνωτέρω σχολείων. Παρόμοια ἐπιθεώρηση σχολείων ἔκανε ὁ Ρεμπέλης καὶ ὅταν ὑπηρετοῦσε στὴ Βήσσανη Πωγωνίου.

Ὁ Χαρ. Ρεμπέλης, ὅπως μᾶς πληροφοροεὶ ὁ γιὸς του Νικόλαος, «ἐπὶ δύο ἔτη 1910 καὶ 1911 ὑπρέτησεν ὡς δημοδιδάσκαλος εἰς τὴν κωμόπολιν Βήσσανην, ἀκολούθως δὲ ἐπὶ 37 συνεχῆ ἔτη εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς ἀγαπημένης του Βούρμπιανης» («Κοιτιτῶνικα», σελ. 8).

Τὸ πρῶτο ἔγγραφο εἶναι ἔκθεση ἐπιθεωρήσεως τῶν γειτονικῶν μὲ τὴ Βήσσανη δημοτικῶν σχολείων τῶν χωριῶν Λαχανόκαστρον (σημ. Ὠραιόκαστρο), Κακουσιῶν (σημ. Ἅγιος Κοσμᾶς) καὶ Ρουσιᾶς τοῦ Πωγωνίου ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ρεμπέλη. Ἀπὸ τὴν ἔκθεση διαπιστώνουμε

ὅτι τὰ σχολεῖα τῶν χωριῶν αὐτῶν δὲν λειτουργοῦσαν τόσο ἀποδιτικά ὅσο ἤθελε ὁ εὐφυής Ρεμπέλης καὶ φυσικά ὅσο φιλοδοξοῦσε ὁ μητροπολίτης Σπυρίδων.

Τὸ δεύτερο ἔγγραφο ποῦ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Σπυρίδωνα Δόβα, γραμματέα τῆς μητροπόλεως, ἀναφέρεται σὲ διάφορα προβλήματα ποῦ εἶχαν παρουσιαστεῖ στὰ δημοτικά σχολεῖα Πληκατίου καὶ Σέλτσης (σημ. 'Οξυά) τῆς Κονίτσας.

Καὶ τὰ δύο κείμενα τοῦ Ρεμπέλη μᾶς δίνουν χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση τῶν σχολείων δύο χρόνια πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως. 'Απ' τὴν ἔκθεση μάλιστα (1ο κείμενο) ἀντλοῦμε καὶ εἰδήσεις γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ προσωπικότητα τοῦ Ρεμπέλη, ὅπως προανάφερα. Διαπιστώνουμε ὅτι ἦταν καταρτισμένος δάσκαλος μὲ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, ἀλλὰ καὶ ἀποφασιστικός. 'Αξιοπρόσεκτο εἶναι ὅτι ὅταν ὑπέβαλε στὸ μητροπολίτη τὴν ἔκθεση ἦταν νεαρᾶς ἡλικίας, μόλις 24 ἐτῶν! «Ὡς δημοδιδάσκαλος εἰργάσθη μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάρνησιν κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του, ὅχι μόνον νὰ διαδώσῃ τὰ πνευματικὰ φῶτα εἰς τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ κυρίως νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς τιμίους καὶ ἐργατικούς ἀνθρώπους, καλοὺς καὶ χρηστοὺς πολίτας», ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ γιός του Νικόλαος (αὐτόθι). 'Αξιοπρόσεκτη ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ κρίση τοῦ Βασίλη Κραψίτη: «Ὁ Χαρ. Ν. Ρεμπέλης, ὁ φωτεινὸς δάσκαλος καὶ μεγάλος πατριώτης, προχώρησε θεληματικὰ στὸ δρόμο τῆς θυσίας, δίνοντας στὴν ἱερὴ φλό-

γα τοῦ ἐθνικοῦ του πάθους καὶ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ του πιστεύω ὀλοκαύτωμα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. 'Απὸ τότε εὐωδιάζει ἡ σεβαστὴ του μνήμη σὰν ὑψηλὸ παράδειγμα ποιότητος ζωῆς καὶ σὰν νέου ἔθνομάρτυρα». («Λόγιοι τῆς 'Ηπείρου, 1430—1912», τόμος Α', 'Αθήνα 1979, σ. 166).

1ο ΕΓΓΡΑΦΟ:

Π ρ ὶ ς
Τὴν Α. Σεβασμιότητα τὸν "Αγιον Βελλᾶς καὶ Κονίτσας

Κύριον Κύριον Σπυρίδωνα
Εἰς Κόνιτσαν.

Σεβασμιώτατε,

'Επόμενος τῆ συστάσει τῆς 'Υμετέρας Σεβασμιότητος πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν σχολείων τῶν πέριξ κοινοτήτων, μετὰ πολλῆς προθυμίας ἐξετέλεσα ταύτην καὶ ἤδη σπεύδω, ἵνα καθυποβάλω τῆ 'Υμετέρα Σεβασμιότητι τὰς ἐντυπώσεις μου ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τῶν μαθητῶν καταστάσεως.

'Εν πρώτοις ἐπεσκέφθην τὸ σχολεῖον Λαχανοκάστρου. Ὁ διδάσκαλος τούτου ἀδαῆς καὶ τῶν στοιχειωδεστέρων φυσιογνωστικῶν μαθημάτων, ἀμοιρος καὶ τῆς ἀπλουστάτης διδακτικῆς μεθόδου, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται ἐμπειρικῶς εἰς λίαν στενὸν κύκλον γνώσεων. Σχολικὴ πρόοδος οὐδεμίαν παρατηρεῖται. Οἱ τοῖχοι τῆς εἰς σχολεῖον αὐτοσχεδιασθείσης τρώγλης εἶναι γυμνοὶ καὶ ἐλλείπουν τὰ πρώτης ἀνάγκης διδακτικὰ ὄργανα. Ἡ ἀδιαφορία ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ ἀσύγ-

γνωστος ἀβελτηρία τῶν κατοίκων ὡς πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ αὐτῶν εἶναι παραδειγματική, διότι οὗτοι ἐφρόντισαν μόνον ὅπως καταστήσωσιν εὐθηνὸν τὸ σχολεῖον. Ἐν τούτοις ἐδίδαξα ὑποδειγματικῶς Πρώτην Ἀνάγνωσιν καὶ Πραγματογνωσίαν καὶ ἀπέστειλα ἐντεῦθεν ἐν² Μητρῶον πρὸς ἀντιγραφὴν τοῦ ἀναλ. προγράμματος καὶ τοῦ μαθητολογίου.

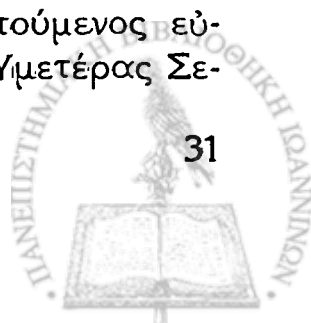
Καὶ ὁ μὲν διδάσκαλος τοῦ Λαχανοκάστρου εἶναι, οἷος εἶναι, διότι τοιαύτης πενιχρᾶς μορφώσεως ἔτυχεν ἄλλὰ τί νὰ εἶπω διὰ τὸν διδάσκαλον Ρουσιᾶς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τελειότεραν τινὰ μόρφωσιν; Οὗτος, καίτοι ἔχει τὴν πρόθυμον τῆς Κοινοῦτος ἀρωγὴν καὶ σχετικῶς ὅλα τὰ μέσα, καθ' ὅτι ἡ Κοινὴ γνώμη ἐνισχύει τὸ σχολεῖον, ὅμως ἀδιαφορεῖ παντελῶς. Ἐσωτερικὴ θέρμη τοῦ διδασκάλου λείπει τελείον ἐνταῦθα. Οἱ μαθηταὶ ἐρωτῶνται ὀλίγα καὶ ἀποκρίνονται ἐλάχιστα. Ἡ παντελής αὐτῶν ἄγνοια περιστῆλ-λει εἰς τὸ ἔσχατον ἄκρον τὰς ἀξιῶσεις μου. Ἡ Πραγματογνωσία καὶ ἡ Ζωολογία ἐξεδιώχθησαν τελείως ἐκ τοῦ προγράμματος. Συνέστησα τῷ διδασκάλῳ τὰ δέοντα καὶ ἐδίδαξα δύο ὑποδειγματικὰς διδασκαλίας, μίαν ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Πραγματογνωσίᾳ. Εἶχον δὲ καὶ μίαν λίαν κατάλληλον πραγματείαν περὶ τοῦ εἴδους τούτου τῶν σχολείων ὡς καὶ ἄλλας ὁδηγίας διὰ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ δὲν ἔδωκα τοῖς ρηθεῖσι διδασκάλοις, διότι, ὁ μὲν τοῦ Λαχανοκάστρου ἀδυνατεῖ νὰ ἀφομοιώσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ὁ δὲ τῆς Ρου-

σιᾶς ἀδιαφορεῖ περὶ τῶν τοιούτων ὡς μὴ-προαλειφόμενος διὰ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Ἐπεφυλάχθην ὅμως νὰ δώσω αὐτὰς εἰς τὸν ἐν Κακουσιοῖς διδάσκαλον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἐν ἀσυγκρίτως ἀνωτέρῳ ἐπιπέδῳ, κέκτηται γνώσεις τινὰς ἐκ τῆς Ψυχολογίας καὶ Μεθοδολογίας, τὰς ὁποίας ἐπιτυχῶς προσαρμόζει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ διαπνέεται ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὸ ἐπάγγελμά του. Οὗτος ἐπαρουσίασεν ἀνάλογον ἐργασίαν καὶ σχετικὸν διαφέρον. Ἐδίδαξα ὑποδειγματικῶς Ζωολογίαν, Γεωγραφίαν καὶ Ἱερὰν Ἱστορίαν καὶ ἔδωκα τῇ Ἐφορίᾳ σημείωσιν περὶ τῶν κυριωτέρων χαρτῶν, οἵτινες ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος ἀποσταλῆσονται ἐξ Ἰωαννίνων. Τὰ δὲ παρθεναγωγεῖα Λαχανοκάστρου καὶ Κακουσιῶν συνδυάζουσι ποίαν τινα χειροτεχνίαν καὶ ἑλλιπῆ ἀνάγνωσιν μετὰ τοῦ ψιττακισμοῦ ἐν τοῖς φρονηματιστικοῖς μαθήμασιν.

Αὗται, Σεβασμιώτατε, ἐν συντόμῳ αἰ κρίσεις μου ἐπὶ τῶν σχολείων. Φρονῶ ὅμως, ὅτι ἡ ἐποπτεία ἀσκουμένη ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ ζήλου εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς Ἐπαρχίας δύναται νὰ ἀποβῆ ἐπωφελεστάτη καὶ νὰ φέρῃ αἴσια καὶ λίαν ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα διότι ὑπάρχουσι δυστυχῶς διδασκαλοὶ, οἵτινες ἄνευ ὠθήσεως καὶ καταναγκασμοῦ δὲν λαμβάνουσι τὴν ἀπόφασιν νὰ κινηθῶσιν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ εἰς παιδαγωγικὰ περιοδικὰ καὶ καταρτίζοντες μικρὰν βιβλιοθήκην.

Ἐπιδὲ τούτοις ἐξαιτούμενος εὐλαθῶς τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Σε-

θασμιότητος ὑποδιατελῶ ταπεινό-
τατος καὶ ἐφωσιωμένος Αὐτῆς θε-
ράπων.

Ἐν Βησσάνη τῆ 26 Μαρτίου 1911
Χ. Ν. Ρεμπέλης (ὑπογραφή)

2ο ΕΓΓΡΑΦΟ:
ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΝ
ΤΗΣ ΦΙΛΕΚ. ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ
ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1908

Ἐν Βουρμπιάνη τῆ 26η 9βρίου. 1911
Ἀγαπητέ μοι κ. Σπυρ. Δόβα
Εἰς Κόνιτσαν.

Πρὸ πολλοῦ ἔχω ἀποστείλει ἐπι-
στολὴν πρὸς τὸν Μητροπολίτην ἐν ἣ
ἐξέθετον αὐτῷ τὰ περὶ τῶν πέριξ
Σχολῶν. Δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἐ-
ξακολουθεῖ ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐν
Πληκατίῳ, διότι ὁ ἱερεὺς δὲν θέλει
νὰ ἀποστείλῃ τὰ τέκνα του εἰς τὸ
σχολεῖον κρατῶν αὐτὰ εἰς τὸν μύ-
λον, τὸ παράδειγμα δ' αὐτοῦ μι-
μοῦνται καὶ ἄλλοι, ὥστε ἐν τῷ Σχο-
λεῖῳ φοιτῶσι μόνον 12 μαθηταί,
τῶν λοιπῶν ἀπασχολουμένων εἰς
διαφόρους ἐργασίας. Ἐσωκλείστως
λαμβάνετε καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῆς
διδασκαλίσσης Πληκατίου, ἣτις ἐκ-
φράζει πολλὰ παράπονα.³

Ἐκ τῆς τακτικῆς τῶν Σελτσιω-

τῶν δὲν μένω εὐχαριστημένος, διό-
τι οὔτοι δὲν ἐφρόντισαν νὰ κατα-
σκευάσουν μαυροπίνακας διὰ τε τὸ
Ἄρρεναγ. καὶ διὰ τὸ Παρθυναγω-
γεῖον, μηδὲ νὰ προμηθευθῶσι κιμῶ-
λίαν κτλ. ὡς δ' ἐκ τούτου ἀναγκά-
ζομαι ἀπ' ἐδῶ νὰ τοῖς προμηθεύω
τοιαύτην. Ἐνεργήσατε παρακαλῶ
τὰ δέοντα παρὰ ταῖς ἐν λόγῳ κοι-
νότησι πρὸς διόρθωσιν καὶ πρόλη-
ψιν τῶν κακῶν.

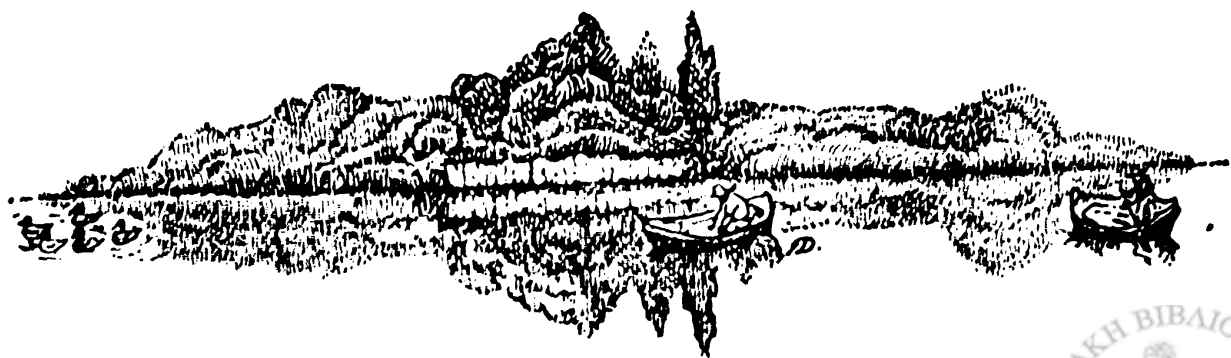
Σᾶς ἀσπάζομαι ἐγκαρδίως
ὁ Σός
Χ. Ν. Ρεμπέλης
(ὑπογραφή)

1. Ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν τὸ
1953 ἐξέδωσε τὸ περισπούδαστο καὶ μον-
αδικὸ (γιά τὸ γλωσσικὸ πλοῦτο πού ἔ-
χει ἀποθησαυρισμένο) βιβλίον τοῦ Ρεμπέ-
λη, τὰ γνωστὰ «ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ», πού
εἶναι πηγὴ γιά τοὺς μελετητές τῆς ἐπαρ-
χίας Κονίτισης.

2. Ἐκ παραδρομῆς ὁ δάσκαλος τὸ ὄρ-
θὸ «ἐν» τὸ ἔχει «έν».

3. Ἡ δασκάλα Μαρίνα Σ. Δάγκα στὴν
ἐπιστολὴ τῆς παραπονεῖται γιά τὴν ἀδια-
φορία τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ καὶ ζη-
τάει ἀπὸ τὸν Ρεμπέλη νὰ μεσολαθήσει
στὸν ἀρχιερέα Σπυριδῶνα γὰ νὰ τακτο-
ποιηθοῦν τὰ κακῶς κείμενα στὸ Παρθε-
ναγωγεῖο τῆς, στὸ ὁποῖο φοιτοῦν μόνο 6
κορίτσια.

Κόνιτσα, Ὀκτώβριος 1984
Πρεσβ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΗΜ. ΤΑΤΣΗΣ

Ο ΣΚΑΛΟΣ

Τοῦ ΠΕΤΡ. ΣΚΟΥΤΕΛΑ

Τὸ ὄρεινὸ χωριό, πού ἦταν ἀποκοιμμένο καὶ στερημένο ἀπὸ πολλὰ ἀγαθὰ τῆς πόλης καὶ τῆς ἐπιστήμης, μέχρι τῆ λήξη τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, ζοῦσε σ' ἓνα κλειστὸ δικό του κοσμικὸ περιβάλλον μ' ἐκδηλώσεις κι' ἀσχολίες τῶν κατοίκων προσαρμοσμένες στὸ ρυθμὸ τῆς χωριάτικης ζωῆς. Εἶχε, δηλαδή, τὶς θρησκευτικὲς, κοινωνικὲς καὶ λαϊκὲς ἐκδηλώσεις πού ἀποσκοποῦσαν κυρίως στὸ ψυχαγωγικὸ χαρακτήρα (γάμοι, πανηγύρια κλπ.) ἀλλὰ καὶ στὴ προσήλωσι τῆς παράδοσης. Τὶς γεωργικὲς - ἀγροτικὲς σκηνὲς πού ξετυλίγονται στὶς ἐξοχὲς καὶ σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς πού ἀποβλέπουν στὴ καλλιέργεια καὶ τὴ συλλογὴ τῶν καρπῶν τῆς γῆς ὅπως: ἡ σπορά, ὁ σκάλος, ὁ θέρος, τὸ μάζεμα τῶν καλαμποκιῶν κ.ά.

Ἐδῶ, ἀναφέρομαι στὸ σκάλο.

Σκαλίζω, θὰ πεῖ ἀνασκάθω τὸ σκαμμένο χῶμα. Σκαλίζω τὶς καλαμποκιές, σημαίνει, ἀνασκάθω τὸ σκαμμένο - ὀργωμένο χῶμα γύρω ἀπ' τὴ καλαμποκιά (πρὶν ἀκόμα ξεχωρίσει ὁ καρπὸς) καὶ περιβάλ-

λω μ' αὐτὸ τὴ ρίζα. Ἔτσι, ἡ καλαμιά - καλαμποκιά ἐνισχύεται κι' ἀντέχει στοὺς ἀέρηδες, τὶς βροχὲς καὶ τὰ ποτίσματα πού θὰ ἐξακολουθῆσουν στὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς ὀρίμανσης τοῦ καρποῦ.

Ὁ σκάλος, ἦταν μιὰ μαζικὴ καὶ κουραστικὴ δουλειά, ἀλλὰ γινόταν μὲ σθελτάδα, χαρὰ κι' εὐχαρίστηση, γιατί τὸ καλαμπόκι ἦταν ἡ μόνη μεγάλη σοδειά γιὰ τὴ μεγάλη φαμίλια. (Τὸ στάρι ἦταν πολυτέλεια, χρησίμευε μόνο γιὰ λειτουργίες, πίττες καὶ τηγανίτες).

Ἡ ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, ἦταν κι' ἐποχὴ τοῦ σκάλου. Ἀπὸ μ π ο ν ὀ ρ α, θυμάμαι, ὅλα τὰ ἀγροτικὰ δραμάκια καὶ μονοποτάκια, ὀδηγοῦσαν ἀνθρώπινες μάζες στὴ πολύχλωρη κι' ἀδρὴ θουνίσια ἀνοιξη!

Ἄντρες, γυναῖκες μὲ μωρὰ στὶς σαρμανίτσες, ἀγόρια καὶ κορίτσια, ὅλοι μὲ τσάπες, τσαπιά καὶ σκαλιστήρια, τραβοῦσαν γιὰ τὶς σπαρμένες χωραφιές καὶ μὲ τὰ μανάρια ἀπὸ κοντά.

Σε λίγο, γινόταν ένα τρανό αγροτικό πανηγύρι!

Θ' άρχιζε ό σκάλος με όρεξη και γρηγοράδα (πριν πιάσει τό λιοπύρι) με τραγούδια και με πειραχτά καλαμπούρια.

Τ' άγριόχορτα και τ' άγκάθια ποϋχαν, έν τώ μεταξύ φυτρώσει, άνάμεσα άπ' τις καλαμιές και τις φασουλιές, ξεριζωνόντουσαν και πετιόντουσαν στά όχτια του χωράφιου, όπου θά ξηραίνονταν άπ' τον ήλιο και θά χρησίμευαν τον χειμώνα για τροφή τών μεγάλων ζώων.

Τά μανάρια, μακροσχοιτισμένα μέχρι πού νά μή φτάνουν στο σπαρτό, έβοσκαν την «άμαλαϊά» στις παραβόλες, αλλάζοντας θέση.

Τά πιτσιρίκια (γιατί ήταν όλο τό οικογενειακό άσκέρι στο χωράφι και στο ποδάρι), θά φέραν κρύο νερό με τή θιτσέλα από κάποια κοντινή ή μακρυνή θρύση, για τό κολασιοτό της έργατιάς πού θά τό γεύονταν στον ίσκιο κάποιας καρυδιάς.

Τό έργατικό δυναμικό χωριζόταν σε όμαδοϋλες (ένας - ένας, δύο - δύο) και παίρναν άπόννα «έργο» της λωρίδας και τό θγάζαν στην άλλη άκρη. Έτσι, δημιουργούνταν και συναγωνισμός στην άπόδοση της δουλειάς.

“Αν τύχαινε και θρισκόσουν σε κάποιο «καρσι» άπολάμβανες κι' έννα όμορφο έξοχικό θέαμα!

—“Όλη ή έργατιά σκυμμένη πάνω στη γή, έδω κι' εκεί, στά σπαρμένα χωράφια, με ίδρω και με χώμα νά δουλεύει για τό φωμί. Τά τραγούδια και τά τσαπίσματα, τά θελάσματα και τά κουδουνίσματα,

τά γέλια και τά παιδικά φάλτσα, γέμιζαν κι' έθέρμαιναν την έξοχή. Σου θέλγαν την ψυχή και «σ' άνεβαζαν σε πιό ψηλά πετάγματα!».

Κι' ήταν ή πιό όμορφη έποχή στη βουνίσια φύση. Με πολλά χορτάρια και λογής - λογής λουλούδια, με νερά παντού, καθάρια και γλυκά πού νά πίνεις και νά μή χορταίνεις!...

Τραγούδια, πού άκουγες στο σκάλο και ταίριαζαν και στο λιοπύρι, ήταν σαν τά παρακάτω: αντιπροσωπευτικά, γλυκόηχα κι' άρμονικά και «πήγαιναν» και με τό έργο:

«Ήλιε μ' γιατί άργησες νά όγής
κι' άργείς νά βασιλέψης;
Σε καταργιέ: ή έργατιά
κι' οι μεροδουλειτάδες...».

ή τό:

«Βρυσούλα με τό κρύο νερό
με την ίτιά μπροστά σου,
τίποτε δε σου ζήλεψα
μόν' τή γειτόνισά σου,
π' όχει τον άσπρο τό λαϊμό
τό μάγουλό της μήλο.
Ήρθα βρυσούλα για νερό
στην έργατιά νά πάω...».

Με τό γέριμα ήλιου, σχόλαγαν άπ' τή δουλειά κάνοντας και τό σταυρό τους όπως και στην άρχή και λέγαν: «—Πάει κι' αύτή ή μέρα με τή βοήθεια του Θεου».

“Αν και την άλλη μέρα θά συνέχιζαν τό έργο στο ίδιο χωράφι, τά έργατικά έργαλεία τά κρύβαν μέσα στο χώμα ή σε κάποιο κοντινό

τουφόδεντρο, γιά νά μή τά κουβα-
λᾶν στο χωριό.

Κι' ὁ μαζικός γυρισμός ἀποτε-
λοῦσε κι' αὐτός μιὰ γραφικότητα.
"Ὅλες οἱ στράτες γέμιζαν ἀπό παρ-
δαλιές κι' ἑτερόκλητες μάζες. Γυ-
ναῖκες ζαλιγκωμένες μέ ἀγριόχορ-
τα ἢ καυσόξυλα, μουλάρια φορτω-
μένα μ' ὄλα τὰ σεία ποῦχαν στο
χωράφι, τὰ βόδια μέ τὸν ἀργό τους
ρυθμό, τ' ἀρνοκάτσικα χοροπηδών-
τας στοὺς δρόμους καὶ τὰ τσιτσι-
ρίσματα τοῦ παιδόκοσμου, συνέθε-
ταν μιὰ ὁμορφη εἰκόνα.

Καὶ τὸ χωριό, ξανάβρισκε τὸ ρυ-
θμό του...

Καὶ τὰ γράφω ὄλα αὐτὰ (κι' ἄλ-
λα πολλὰ μποροῦσε νά γραφοῦν),
γιατί δὲ μπορῶ νά λησμονήσω τὴ
βιοπάλη μου ἀπ' τὴν πρώτη νιότη
μου στο χωριό, τὴ ψωμοκούλουρα
στὴ γάστρα καὶ τὴ πυρομάδα στὴ
θράκα.

Τὸ ὀλοζώντανο χωριό τότε... μπο-
ρεῖ νάχει κόπους καὶ μόχθους πολ-
λοὺς κι' ἀπολαβὲς λίγες, εἶχε ὅμως
ἓνα χαρακτηριστικὸ χάρισμα : ὁ
κόσμος του ζοῦσε μέ ψυχικὲς γα-
λήνιες διαθέσεις, μ' ἀποκρυσταλ-
λωμένες ιδέες γιά τὴ ζωή, μ' αὐ-
στηροὺς κανόνες στὴ παράδοση καὶ
μέ τὸ αἶσθημα τῆς ἀλληλεγγύης,
τῆς συγγένειας καὶ τῆς ἀνθρωπιᾶς!

Σήμερα ποὺ ζοῦμε σὲ πολυάνθρω-
πες πόλεις καὶ ξένες χῶρες, μπο-
ρεῖ ν' ἀπολαμβάνουμε πολλὰ καὶ
ποικίλα ἀγαθὰ, ἀλλὰ ἐν τούτοις,
πασχίζουμε νά γυρίσουμε κοντὰ
στὴ θεία φύση, μακριὰ ἀπὸ γκρίζα,
μπλάβα καὶ μουντὰ σύννεφα τῶν
καυσαερίων...

Θυμόμαστε, πὼς οἱ παπούδες μας
μέναν εὐχαριστημένοι μ' ἓνα κύπελ-
λο δροσερὸ κι' ὑγιεινὸ νερὸ ποὺ πί-
ναν ἀπ' τὴ στάμνα ἢ τὴ βαρέλα ποῦ-
χαν στὸν ἴσκιο τῆς αὐλῆς...

Φιλολογικά & Καλλιτεχνικά Πορτραίτα

ΧΑΡΙΣΗΣ Σ. ΓΙΑΚΗΣ

Γεννήθηκε στην Έλαταριά - Σουλίου Θεσπρωτίας το 1937 (παλιά Λαμπανίτσα). Πατέρας του ήταν ο Σωτήρης Γιάκης, που πέθανε το 1962, όταν ο βιογραφούμενος ήταν ακόμα φοιτητής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, και μητέρα του η Βασιλική, το γένος Γρηγορίου Κολιούση, από το γειτονικό χωριό Βερενίκη Ίωαννίνων.

"Εμαθε τα πρώτα γράμματα στον Παραπόταμο της Ήγουμενίτσας (παλιά Βάρφανα), όπου η οικογένειά του εγκαταστάθηκε από το 1944, και φοίτησε στο Γυμνάσιο Παραμυθιάς το 1950-51. Από τον Οκτώβριο 1951 έως τον Ιούλιο 1958 φοίτησε στο Ίεροδιδασκαλείο Βελγιάς, από το οποίο και πήρε το πτυχίο του Δασκάλου στις 4 Ιουλίου 1958.

"Ελαβε μέρος στον εισιτήριο για τις Ανώτατες Σχολές διαγωνισμό και πέτυχε μεταξύ των πρώτων στη Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών γι' αυτό και πήρε υποτροφία από το ΙΚΥ και τη διατήρησε στα τέσσερα έτη σπουδών στο Πανεπιστήμιο. "Ελαβε το πτυχίο της Φιλοσοφικής Σχολής το 1963.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του εργάστηκε ως διδάσκαλος σε Ίδιωτικό Σχολείο στην Αθήνα, ως Βιβλιοθηκάριος στα Φοιτητικά Αναγνωστήρια του ίδιου Πανεπιστημίου και ως υπάλληλος του ΙΚΑ, ύστερα από έπιτυχία σε διαγωνισμό του Ίδρύματος για την πρόσληψη διοικητικών υπαλλήλων.

Υπηρέτησε στο Στρατό με την ειδικότητα του γραφέα - τυφεκιοφόρου και άπολύθηκε από το 514 Τ. Π., που τότε είχε μετακινηθεί έσπευσμένα προς τη γέφυρα στους Κήπους του Έβρου κατά το βομβαρδισμό της Κύπρου τον Ιούλιο 1964 και την διαγραφόμενη στον όριζοντα Έλληνοτουρκική σύρραξη.

Το Μάιο 1965 διορίστηκε ως Φιλολόγος Καθηγητής στη δημόσια Μέση Έκπαίδευση και υπηρέτησε διαδοχικά στα έξης Σχολεία: Γυμνάσιο Φιλιατών, Γυμνάσιο Έλληνικής Κοινότητας Χαρτούμ - Σουδάν, Β' Γυμνάσιο Αρρέκων Πειραιώς, Αναργύρειο και Κοργιαλένιο Σχολή Σπετσών, Καποδιστρια-

κό Γυμνάσιο Αιγίνης, Γυμνάσιο Πετροπόλεως Ἀττικής, 16ο Λύκειο Θηλέων Ἀθηνῶν, 21ο Λύκειο Ἀρρένων Ἀθηνῶν, Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή, Γυμνάσιο Φυλιατῶν ὡς Γυμνασιάρχης, Λύκειο Φυλιατῶν ὡς Λυκειάρχης.

Τὸ 1973 ἔλαβε μέρος σὲ διαγωνισμό τοῦ ΙΚΥ καὶ πέτυχε γιὰ μετεκπαίδευση στὸ Ἐξωτερικὸ στὰ Παιδαγωγικά. Φοίτησε ἀπὸ τὸ 1974 ἕως τὸν Ἰανουάριο 1977 στὴ Σχολὴ Ἐξειδίκευσης στὶς Ἠθικὲς καὶ Κοινωνικὲς Ἐπιστῆμες τοῦ Πανεπιστημίου Ρώμης καὶ σπούδασε Ψυχολογία, Παιδαγωγικὴ καὶ Κοινωνιολογία. Ἔλαβε τὸ δίπλωμα τῆς παραπάνω Σχολῆς, μὲ ἄριστα καὶ αὐτὸ ἀναγνωρίστηκε ἰσότιμο πρὸς τὸ διδακτορικὸ δίπλωμα ποὺ ἀπονέμει ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Πανεπιστημίου

Κατὰ τὰ ἔτη 1977—79 (ἐνάμισι περίπου ἔτος) ὑπηρέτησε ὡς Μορφωτικὸς Σύμβουλος στὴν Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος στὴ Στοκχόλμη καὶ κατέβαλε ἀκοίμητες προσπάθειες γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ καλὴ λειτουργία τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων στὴ Σουηδία. Μεταξὺ ἄλλων ἵδρυσε 5 Ἑλληνικὰ Γυμνάσια καὶ συντέλεσε ἀποφασιστικὰ στὴ δημιουργία πνευματικῆς κίνησης στὴν ἐκεῖ μεταναστευτικὴ μας Κοινότητα καὶ στὴν προβολὴ τοῦ ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ σ' ὅλη τὴ Σουηδία.

Τὸ 1979 ἔγινε Γυμνασιάρχης, τὸ 1981 Λυκειάρχης, τὸ 1982 Διευθυντῆς Μ.Ε. Θεσπρωτίας καὶ τὸ 1983 Σχολικὸς Σύμβουλος Φιλολόγων γιὰ τὸ Νομὸ Ἰωαννίνων. Ὑπηρετεῖ τώρα στὴ Νομαρχία Ἰωαννίνων ὅπου λειτουργοῦν 70 περίπου Σχο-

λεῖα Μέσης Γενικῆς καὶ Τεχνικῆς - Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσης, Δημόσιας καὶ Ἰδιωτικῆς.

Ἔχει καὶ τὸ πτυχίον τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Συγγραφικὸ ἔργο:

Παρουσιάστηκε στὰ γράμματα τὸ 1955, ὅταν ἦταν μαθητὴς στὴν Ε' Γυμνασίον μὲ ἄρθρα ἀρχαιολογικοῦ, ἔθνικοῦ καὶ ποικίλου περιεχομένου στὶς ἐφημερίδες Θεσπρωτικὸ Βῆμα Ἠγουμενίτσας καὶ Ἠπειρωτικὸς Ἀγώνας Ἰωαννίνων. Δημοσίευσε ἑκατοντάδες ἄρθρα στὶς θεσπρωτικὲς ἐφημερίδες (Θεσπρωτικὴ - Ἐλεύθερο Βῆμα - Θεσπρωτικοὶ ἀντίλαλοι - Γνώμη τῆς Θεσπρωτίας) στὸν Πρωῖνὸ Λόγον Ἰωαννίνων, στὴν Ἠπειρωτικὴ Ἔστια, στὰ Μεταναστευτικὰ Νέα Στοκχόλμης, στὰ Νέα τοῦ Ἠπειρωτῆ τῆς Αὐστραλίας, στὴ Λάρισα, ποὺ ἐκδίδεται στὴν ὁμώνυμη πόλιν.

Δημοσίευσε πολλὰς μελέτες σὲ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες καὶ μετὰ αὐτῶν: 1) Ἡ Θεσπρωτία καὶ ὁ πόλεμος τοῦ '40 (Θεσπρωτικὴ), 2) Κατασκοπεῖα καὶ δράση καταδρομῶν στὴν ἐποχὴ τοῦ Ὀμήρου (περιοδικὸ Ἑλληνισμὸς τοῦ Ἐξωτερικοῦ - Θεσσαλονίκη), 3) Ἡ Θεσπρωτία, ὁ Γάλλος Καθηγητὴς Καστελάν καὶ ἡ Φασιστικὴ Ἰταλία (Θεσπρωτικὸ Βῆμα), 4) Σουλιῶτες: ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ γλῶσσα τους (Πρωῖνὸς Λόγος), 5) Τὸ πρόβλημα τῆς μεταφορᾶς στὴ μάθηση καὶ οἱ θέσεις τῆς θεωρίας τοῦ διδακτικοῦ εἰδολογισμοῦ (περιοδικὸ Φιλολογικὰ Ἰωάννινα), 6) Ἐπιμορφωτικὲς συναντήσεις στὸ Γυμνάσιον Φι-

λιατών (περ. Σχολείο και Ζωή — 'Αθήνα), 7) 'Ο 'Ολυμπισμός και οι παιδαγωγικές του διαστάσεις (Σχολείο και Ζωή), 8) 'Ο "Όμηρος και η Θεσπρωτίς (μαθητικό περιοδικό Πυρσός - Γυμνασίου Φιλιατών), 9) Θεμελιώδεις διδακτικές αρχές ή βασικές αρχές διδασκαλίας (Σχολείο και Ζωή), 10) 'Ο μύθος, ή 'Ιστορία, ή γεωγραφία και άλλα συναφή ζητήματα στα 'Ομηρικά Έπη (σημειώσεις παραδόσεων στη Σ.Ε.ΛΜΕ - Σχολή 'Επιμορφώσεως Λειτουργών Μέσης 'Εκπαίδευσης 'Ιωαννίνων).

'Εξέδωσε τὰ ἐξῆς βιβλία:

1) Κορνηλίου Νέπωτος βίοι, μετάφραση ἀπὸ τὰ Λατινικά, σχόλια, λεξιλόγιο γιὰ τοὺς ὑποψηφίους 'Ανωτάτων Σχολῶν, 'Αθήνα 1970 και 1971, 2) 'Ορατίου 'Ωδές, α' βιβλίο, 'Αθήνα 1972), 3) 'Υποδείγματα ἐκθέσεων μετὰ συστήματος ὀρθογραφίας, 'Αθήνα 1974, 4) Παιδαγωγικά θέματα, 'Ιωάννινα 1982, 5) 'Ο 'Ολυμπισμός και οι παιδαγωγικές του διαστάσεις, 'Ιωάννινα 1984.

Στὰ πλαίσια τῶν ἀρμοδιοτήτων του ὀργανώνει ἐπιμορφωτικές συναντήσεις με τοὺς Καθηγητὲς τοῦ Νομοῦ, κάνει δοκιμαστικές διδασκαλίες και μετέχει ἐνεργά στὴν πνευματική κίνηση τοῦ τόπου.

Δίδαξε στὸ Πανεπιστήμιο Λούντ Σουηδίας στοὺς διδασκάλους τῆς μητρικῆς ('Ελληνικῆς γλώσσας), διδάσκει και στὴ ΣΕΛΜΕ 'Ιωαννίνων. "Ελαβε μέρος σὲ διεθνή συνέδρια και στὸ Παγκόσμιο Συνέδριο 'Οδυσσειακῶν Σπουδῶν στὴν 'Ιθάκη. Γνωρίζει τὴν 'Ιταλική, τὴν 'Αγγλική και μέτρια τὴ Σουηδική γλώσσα.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΟΥΣΕΛΙΜΗΣ

Μὲ τὴν πένα σπαθί
και τὸ πνεῦμα σου σμίλη,
ἄπλωσες ρίζες στὴν Ἥπειρο και τὴν
ἀγκάλιασες

Σουλιώτη πλάτανε Εἰρηνοφόρε!
Γνώρισες τὴν ἀνδρεία τῶν ἐράχων
και τῆς Ἀντίστασης τὸ μεσουράνημα,
ὅταν μ' ἄρματα και θούρια
ἄσμιξες τὰ κοντάρια σου μετὲ τὴν ὄρ-
μή της

τὴν ποίηση τῶν δέντρων
τὴν προφητεία τοῦ στοχασμοῦ
καθὼς ἡ δόνη
γινόταν ρομφαία, ἀλέτρι, και γέφυρα
νὰ φτάσεις στὸ θωμὸ τῆς γνώσης νι-
κητής
και νὰ κλέψεις τὸ σπέρμα τὸν ἀχραντο
γιὰ τὶς αὐριανές λειτουργίες τῶν διει-
ρων.

Παλικάρει!
"Αστραμα και σεισμὸς
ἡ ἀλήθεια τοῦ λόγου σου,
μετὲ τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιο μπροστάρη.
Και πύργοι τὰ μάτια σου,
νὰ κατοικοῦν ἀηδόνια κ' ἀκροαταμιές,
χτίστες κι ἐλπίδες
σ' αὐτὴ τὴν ψυχὴ τῆ γλαυκῆ
ποὺ κατακόκκινα γαρύφαλα
ἦταν ταμένα στὴν πορεία της.
'Η στρατα σου καταρράχτης φωτιᾶς
μετὲ θεόρατες διακλιδώσεις
και πάντα θρύλοι και μνημεις
μετὲ στρατιές κυνηγοῦσαν τὶς νύχτες σου
και ζήτησαν νὰ ζωντανέψουν,
νὰ βροῦν στὴ ρούγα τῆς ζωῆς τὸ πρό-
σωπό τους.

Και τὴ φλέβα στοῦ λαοῦ τὸ λυγρὸ,
μετὲ μόχθο, μετὲ βιβλία κι ὀράματα,
ἔφερες στὴ γενιά μας

τῶν προγόνων τῇ σκέψῃ
καὶ τῶν ἀετῶν τὴν ἀντίληψιν.
Κίονας καὶ χρησμούς, ὀγδόγητα ὀχτὼ
χρονῶν,

Σουλιώτης βράχος!
Ἄδιάβλητος καὶ λαγαρὸς
στοὺς πανούργους καιροὺς πού περπά-
τησε,

λυράρης καὶ πλάστης,
ἀνάρτης καὶ Σύμβολο.

ANNA ΜΠΟΥΡΑΝΤΖΗ - ΘΩΔΑ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 17)

καὶ ἂν δὲν εἶχαν παιδιὰ πέθαιναν
φτωχοὶ καὶ πεινασμένοι, ὄχι μόνο
αὐτοὶ πού ἔπαιζαν ὄργανο, ἀλλὰ
γενικὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Μὲ τοὺς ὀργανοπαῖκτες ἐκείνης
τῆς ἐποχῆς τὸ γλέντι γινόταν ἀμοι-
βαῖο. Μετὰ τοὺς χοροὺς τὸ γλέντι
τῆς ψάθας γινόταν ὄχι μονάχα μὲ
ὄργανα καὶ μὲ τὰ τραγούδια, ἀλλὰ
μὲ τὰ ἀστεῖα καὶ τὰ ἀθῶα πειρά-
γματα ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, χωρὶς πα-
ρεξηγήσεις. "Ἄλλες φορές πάλι με-
ταξύ τους οἱ ὀργανοπαῖκτες τάβα-
ζαν ποιός θὰ τὸ πεῖ καλύτερα ἓνα
τραγούδι. "Ὑστερα ἄρχιζαν τὰ σα-
χούλκα. Μετὰ ἄρχιζαν τὰ σόκιν (τὰ
πούστ'κα ὅπως τὸλεγε ὁ Γκανᾶς)
καὶ γελοῦσαμε ὅλοι μὲ τὴ ψυχὴ μας
καὶ γινόταν ἐκεῖνα τ' ἄλησιμόνητα
γλέντια.

Σὰν τὸν Γκανᾶ ἄνθρωπο εἶναι ἀ-
δύνατο νὰ βρεῖς τώρα, ἀλλάξαν οἱ
καιροὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Ἐμεῖς ἀπὸ τὴν πλευρὰ μας, λέ-
με ὁ Θεὸς νὰ ἀναπαύσει τὴν ψυχὴ
του καὶ αἰωνία ἡ μνήμη του.

Καπέσοβο Δεκέμβρης 1960
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΒΟΥΛΟΔΗΜΟΣ

Ἡπειρωτικὰ ἀνέκδοτα

Ο ΡΩΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

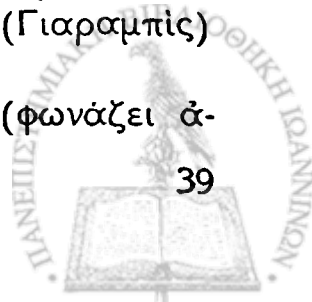
ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΕΚΤΟΝΑ

"Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἱ-
στορία, κατὰ τὰ χρόνια 1853—1856
ἔγινε ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος,
ὁ λεγόμενος Κριμαϊκὸς κατὰ τὸν ὁ-
ποῖο συνεπολέμησαν ὡς σύμμαχοι
τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ρωσσίας ἢ
Ἄγγλια καὶ ἡ Γαλλία.

Τὸ μεγάλο αὐτὸ γεγονὸς τὸ ἀ-
νάγγειλε στὴν κεντρικὴ πλατεῖα
τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τὸ καφενεῖο
τοῦ Μπρούφα, πού ἦταν μπροστὰ
ἀπὸ τοὺς Στρατῶνες, στὸ σημεῖο
πού σήμερα εἶναι τὸ Ὑποκατάστη-
μα τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ὁ
δημόσιος κήρυκας (τελάλης) κατὰ
τὸ ἔθιμο τῆς Τουρκικῆς Διοικήσε-
ως πρὸς ἐνημέρωση τῶν Τούρκων
καὶ τῶν Ἑλλήνων ραγιάδων, μὲ τὴν
ιδιόρρυθμη διάλεκτο, μίγμα Ἑλλη-
νικῆς καὶ Τουρκικῆς γλώσσας καὶ
εἶπε πρὸς τὸ συγκεντρωμένο Ἑλλη-
νοτουρκικὸ πλῆθος:

—«Ἀκούστ' κόσμι. Ἡ μιγαλοσιᾶ-
να ἢ Γιαγκλιτέρα πόχ' ὄλα τὰ μεμ-
λεκέτια ἀπ' κατουθιότς, ἢ Βασιλιάς
(εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Τούρκοι ἔκα-
μαν χρῆση τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου καὶ
γιὰ τὰ ὀνόματα ἀρσενικοῦ γένους)
τσ' Φράντσας ἢ Ναπολιγιόντς κι ἢ
Πατισιάχ ἢ θκός μας, τόκαναν ἓνα
νὰ βαρέσουν τὸν ντουσμάνο τοῦ
Μόσκοβου. Ὁ Ραμπῖς (Γιαραμπῖς)
νὰ τσδόκει κουβέτ.»

—"Ἰσιαλα, ἴνσιαλα (φωνάζει ἀ-

πό την πλατεία ό κόσμος).

Ή μετάφρασις τώρα:

—«Άκούστε κόσμο. Ή μεγάλη (έκτεταμένη) Άγγλία πού έχει όλα τά κράτη υπόδουλα, ό Βασιλιάς τής Γαλλίας ό Ναπολέον και ό Σουλτάνος ό δικός μας, έκαναν συμμαχία νά χτυπήσουν τόν άπιστο τόν Ρώσο.

—Ό Θεός νά τούς βοηθήσει».

—Εϊθε, εϊθε.

ΤΟ ΒΑΨΙΜΟ ΤΩΝ ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΜΑΛΛΙΩΝ

ΤΟΥ ΛΑΚΗ ΦΡΙΓΚΑ

Ήπι Τουρκοκρατίας, όπως είναι γνωστό, πέρα από υποθέσεις πού δικάζε ή Μητρόπολη και ή Δημογεροντία δικάζανε Τούρκοι δικαστές (Κατήδες) τις διαφορές μεταξύ Έλλήνων και Τούρκων, κυρίως Ποινικές.

Σέ μιά τέτοια δίκη πού έγινε στό Δικαστήριο τής πόλης μας (Γιάννινα) πού κήκε και στή θέση του κτίστηκε τόν σημερινόν μέγαρο τής Έθνικής Τράπεζας (Δημαρχείο Ίωαννίνων και Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη) μεταξύ τών μαρτύρων κατηγορίας και υπεράσπισης κλήθηκε και ένας Έλληνας. Στό άκουσμα τού ονόματός του, έτρεξε και πριν ό δικαστής (Κατής) νά τού πη νά βάλει τόν χέρι του στό Εύαγγέλιο, αυ-

τός κουμιστός και λυγιστός, πήγε μόνος του πρós τόν μέρος τού Εύαγγελίου, γιατί στό άλλο μέρος ήτανε τόν Κοράνιο.

—Στάσου! τού λέγει ό Δικαστής, μή βάζεις τόν χέρι σου στό Εύαγγέλιο και τόν κύτταζε προσεχτικά και περίεργα μέ όργιλο ύφος.

—Πώς θέλεις νά σε πιστέψω, βρέ Ρωμιέ, για όσα θά μάς πεις άφού βάφεις τά μαλλιά σου;

Οί γυναίκες βάφουν τά μαλλιά τους για νά φαίνονται μικρότερες. Έσύ γιατί τά βάφεις, για νά γελάσεις τόν κόσμο για τά χρόνια σου;

Γιαζίκ. Κρίμα, κρίμα. Πήγαινε, σε έξαιρω από μάρτυρα, σαν δέν ντρέπεσαι...

Ντροπιασμένος έφυγε γιατί τόν άκροατήριο γελούσε σε βάρος του.

Ή τιμή τού δημοσιογραφικού χάρτου καθώς και τά έξοδα στοιχειοθεσίας, εκτύπωσης, βιβλιοδεσίας και τά ταχυδρομικά τού Δελτίου έχουν αύξηθει σημαντικά.

Για την απρόσκοπτη και άρτιώτερη έκδοσή του και μόνο, γιατί κανείς δέν άποζει άπ' αυτό, παρακαλούνται οι Άναγνώστες θερμά νά ενισχύσουν την προσπάθεια τής Έρείας.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλλουσιν

Ἡ Φούρκα καὶ ἡ γυναίκα τῆς Πίνδου

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Στὴ μελέτῃ τοῦ Συνεργάτη μας κ. Κώστα Τέκτονα γιὰ τὴν παραφορά τῆς Γυναίκας τῆς Πίνδου στὴν Ἐποποιία τοῦ '40, ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος Ὀκτωβρίου παρεστέφρυσεν ἕνα λάθος τυπογραφικόν. Ἡ Φούρκα τῆς Κόκκισσας ἔγινε Φούρκα τῆς Μακεδονίας. Ἡ φωτοστοιχειοθεσία μᾶς προσλημματίζει καὶ τὸ λάθος πέρρασε ἀπαρατήρητο ἀπὸ μᾶς. Τὸ ἐπεσήμανε ἀμέσως μετὰ τὴ λήψην τοῦ Φύλλου ὁ ἴδιος ὁ ἀγαπητὸς Συνεργάτης μας.

Στὸ ἴδιον ἀναφέρεται ἐπιστολὴ τοῦ Εἰρηγοδίκου κυρίου Στεργ. Παπακώστα, ποὺ ἐπιστημαίνει μετὰ τὴ σειρά του τὴν ἀνακριθεῖα ἐκθέτοντας καὶ ἄλλας σκέψεις του περὶ τοῦ ποῦ «ἐκρίθη ἡ μάχη τῆς Πίνδου» κλπ.

Ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθέρως ἐκφράσεως δημοσιεύομε εὐχαρίστως τὶς ἀπόψεις του.

Οἱ ἀντιλήψεις τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας ὅπως ἐκθέτονται στὸ Δελτίο της εἶναι ἐπὶ χρόνια γνωστές.

Κατ' ἐπανάληψιν ἔχομε γράψει πὺς ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις τοῦ '40 ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, κρῖθηκε στὴ δεκαήμερη γυγνομαχία τοῦ Καλπακίου καὶ ὄχι στὴν Πίν-

δο. Ἐκεῖ ἔπεσε τὸ συντριπτικὸ βάρος τῶν Ἰταλικῶν ἐπιθετικῶν δυνάμεων.

Οἱ «πελτασταὶ» τῶν Ἀλπίων στὴν Πίνδο καθὼς καὶ ἡ λαβίδα τοῦ παραλιακοῦ τομέα — ἦσαν κινήσεις περιπασημοῦ.

Ἰσπερογενῆ «ἱστορικὰ στοιχεῖα» ὄχι ἀπαλλαγμένα πολιτικῶν σκοπιμοτήτων δημουργήσαν τὸν θρόνον τοῦ Δαδάκη, ποὺ οἱ ἐπίγονοί του γέμισαν τὶς πλατεῖες καὶ τοὺς δρόμους τῶν πόλεων καὶ χωριολέων τῆς Ἑλλάδος μετὰ φερόνυμα ἠρώα καὶ τὶς ὁδοδεικτικὰς πινακίδας.

Εἶναι ζήτημα ἀν ζώντας ὁ σεμνὸς ἀξιωματικὸς Δαδάκης μετὰ τὸ τόσο τραγικὸ καὶ συμπαθὲς τέλος του, θὰ ἐνέκρινε αὐτὸς τὶς ὑπερβολὰς.

α.χ.μ.

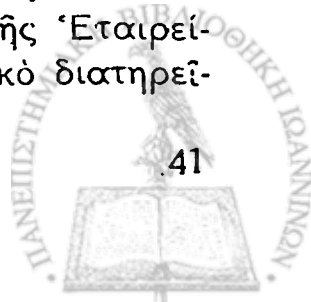
Π ρ ὀ ς

Τὴν Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία

Ἀθήνα

Κύριοι,

Σὰν συνδρομητὴς τοῦ περιοδικοῦ αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη χαρὰ γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελεῖτε μετὰ αὐτὸ σέ ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα μας τὴν ΗΠΕΙΡΟ καὶ ἀξίζουν πολλὰ συγχαρητήρια στοὺς κατευθύνοντας τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας, γιὰ τὸ μετὰ τὸ περιοδικὸ διατηρεῖ-

ται ή πνευματική τους κληρονομιά και τά ήθη και έθιμα του τόπου.

"Αν σās είναι εύκολο, χωρίς να σās στενοχωρήσω, δημοσιεύσετε τις παρακάτω σειρές σε απάντηση σχετικού άρθρου γραφήματος. Στο τεύχος του Οκτωβρίου, αν δεν κάνω λάθος, διάβασα χρονογράφημα του συμπατριώτη, προφανώς, κ. Κώστα Τέκτονα σχετικό με την προσφορά των γυναικών της Πίνδου και έν γενει των κατοίκων αυτής στον Έλληνοϊταλικό πόλεμο του 1940. Ο κ. Τέκτονας μάλλον άγνοεί ότι το χωριό μου Φούρκα υπάγεται διοικητικά, από τη σύσταση του Έλληνικού κράτους, στην έπαρχία Κόνιτσας του Νομού Ίωαννίνων και όχι στη Μακεδονία όπως γράφει. Διερωτάται παραπέρα στο χρονογράφημά του γιατί διάλεξαν τη Φούρκα σαν τόπο καθιέρωσης από την Πολιτεία της γιορτής της 20 Ίουλίου κάθε χρόνου για να τιμήση την προσφορά των γυναικών της Πίνδου και των πρώτων ήρώων του πολέμου του 1940. Διαφεύγει της προσοχής του κ. Τέκτονα ότι ή άνάσχεση και ή άπαρχή διάλυσης της Ίταλικής Μεραρχίας Άλπινιστών ΤΖΟΥΛΙΑ έγινε στα λειβάδια της Φούρκας, όταν άρχισε ή βολή του πυροβολικού από τον Προφήτη Ήλια του Έπταχωρίου ύστερα από την άφιξη εκεί της 1ης Μεραρχίας με τον Μέραρχο Βραχνό και ή έξόρμηση μιας διλοχίας με έπικεφαλής τον Συνταγματάρχη Δαβάκη ή οποία άρχισε από το Μοναστήρι της Φούρκας και κατέληξε στον Προφήτη Ήλια Φούρκας που τον κατέλαβε και τραυματίστηκε εκεί

και ο Δαβάκης. Επίσης ο πρώτος Έλληνας Άξιωματικός Άλέξανδρος Διάκος Διοικητής Λόχου από τη Χάλκη της Δωδεκανήσου έπεσε μαχόμενος στο ύψωμα ΤΣΟΥΚΑ της Φούρκας. Στην περιοχή της Φούρκας διαδραματίστηκαν τα πρώτα πολεμικά γεγονότα και εκεί ανέλαβε πρωτοβουλία ο Έλληνικός Στρατός για το κλείσιμο του θύλακα που δημιουργήθηκε από τους Ίταλούς τις πρώτες μέρες του πολέμου. Με λίγα λόγια ή Μάχη της Πίνδου κρίθηκε στη Φούρκα. Άλλωστε τα γεγονότα αυτά είναι γνωστά και έχουν χιλιοειπωθή, γι' αυτό και ή Πολιτεία ύστερα από μελέτη των ιστορικών γεγονότων διάλεξε τη Φούρκα σαν τόπο τελέσεως της γιορτής. Η προσφορά των γυναικών της Φούρκας και έν γενει των κατοίκων της ήταν πολυποίκιλη και γι' αυτόν το λόγο ή Φούρκα κατά το 1959 τιμήθηκε από την πολιτεία με την άπονομή του πολεμικού σταυρού Α' τάξης.

Αυτά για την άποκατάσταση των πραγμάτων και ζητώ συγγνώμη από τον κ. Τέκτονα, τον όποιο θέβαια, δεν γνωρίζω, για όσα άπαντώ στο χρονογράφημά του.

Με άγάπη
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ
Φουρκιώτης

ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ

Πρός την άξιότιμον
«Ήπειρωτικήν Έταιρεία»
Όλόψυχα έκφράζω πολλές εύχα-

ριστίες και συγχαρητήρια θερμά για το πανέμορφο Δελτίον. Με όλη τη γραφή του κλείνει μέσα την Ήπειρωτική ψυχή την τόσο δυνατή και παραδοσιακή σε κάθε της έκφραση. Είναι ένας τηλαυγής φάρος προς κάθε κατεύθυνση.

ΕΛΠΙΣ ΝΙΚ. ΗΛΙΑ
Φιλολόγος

Τὰ μάτια καὶ τὰ φρύδια καὶ καθοπροαίρετες κουβέντες

Γιάννινα 20.12.1984

Ἀγαπητέ μου κ. Μαμμούκουλε.

Εἰρόντας τὸ ἐνδιαφέρον σου καὶ τὸν πόνο σου γιὰ τὸν τόπο μας σὰς στέλλω κάτι γιὰ τὸ «ΔΕΛΤΙΟ», κάτι πὺ δημοσίεψα στὸν ἐδῶ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ» σχετικὸ μὲ τὴ ντροπὴ τοῦ θη-Ρίου.

Πιστεύω πὺς μέσα στοὺς πολλοὺς ἀναγνώστες τοῦ «ΔΕΛΤΙΟΥ» θὰ βρεθεῖ καὶ κανένας νὰ μεταφέρει τὴ φωνή μας, τὸν πόνο μας καὶ τὴν ἀγωνία μας σὲ καμμιά μεγάλη πόρτα.

Ὅχι ἀπὸ χιουμοριστικὴ διάθεση ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πολλὴ πίκρα μου ξεφεύγει καμμιά ἀνοιχτὴ κουβέντα. Δὲν πιστεύω νὰ θε-

λήσει κανένας τυπογράφος νὰ κάνει καμμιά ἐγχείριση καὶ νὰ βγάλει τὰ φρύδια τοῦ πρώην πρώτου ὑπουργοῦ καὶ τώρα πρώτου πολίτη. Δὲν πιστεύω πὺς μποροῦν νὰ σοιάρουν τοὺς ἀναγνώστες μας τέτοιες ἀνοιχτές, ἀλλὰ ἀβιώες κουβέντες.

Ἐκτὸς ἀν τὸ κάνουμε σὰν τὴν παλιὰ δασκάλα πὺ ὑπηρετοῦσε παλιὰ χρόνια σὺ Κοντοβράκι — χωρὺ τοῦ κάμπου τῶν Γιαννίνων.

Ὅταν ἔγραφε γράμματα - ἐπιστολές - ἢ σεμιότυφη δασκάλα δὲν ἔγραφε:

— Ἐν Κοντοβρακίῳ τῆ 20ῆ Δεκεμβρίου 19...., ἀλλά:

— Ἐν βραχεία σκελέα...

Μαζὺ μὲ τὸ «θη-Ρίου» σὰς στέλλω καὶ τίς θερμότερες εὐχὲς γιὰ τίς γιορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρωτοχρονιάς.

Μαζὺ μὲ τ' ἄλλα δεχτήσε καὶ τὴν ἐκτίμησή μου.

Ἀναστ. Δ. Παπαγγέλης

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς της 'Εταιρείας είναι ή άπονομη τιμής στή μνήμη θανόντων 'Ηπειρωτών. Κατά τόν μήνα αυτόν μάς έστάλησαν οι έπίμενες δωρεές.

'Ο δικηγόρος κ. 'Αθην. Λέκκας, Σύμβουλος άριστινότην τής 'Εταιρείας τήν τακτική ύπερ τής 'Εταιρείας ενίσχυσιν ειδικώτερα στή μνήμη τής αδελφής του Μαγδαληνής Χριστ. Δεύτου	3.000	μην του Χριστοδούλου Σιώμου	1.500
'Η κυρία 'Ελένη Οικονομίδου στή μνήμη του άληθμονήτου συζύγου της Γιώργου Μιλτιάδη Οικονομίδου, δύο χρόνια από τό θάνατό του	2.500	'Η κυρία Εύγενία Σόμπολα από τους πολλούς στερεούς οικονομικούς στυλοβάτες τής 'Εταιρείας μαζί με τις εύχές της για τις γιορτές και πάντοτε εις μνήμη του «πολυαγαπημένου συζύγου της Βασιλείου Σόμπολα δια τας διαφόρους, όπως μάς γράφει, ανάγκας τής 'Εταιρείας»	5.000
'Ο κ. Κων. 'Ιω. Ρούκας για τους γενικωτέρους σκοπούς τής 'Εταιρείας στή μνήμη των Γονέων του 'Ιωάννου και 'Αγγελικής και του Χριστόδουλου Καλλιόδη	2.000	'Ομοίως ό 'Ιατρός κ. 'Ιωάν. Τζόγιας με ταυτόσημες εύχές και τήν αγάπη του εις μνήμη των αγαπητών Γονέων του Δημητρίου και Ειρήνης Τζόγια	5.000
'Ο κ. Νεοκλής Μουδόπουλος για τους γενικωτέρους σκοπούς τής 'Εταιρείας στή μνήμη του αγαπημένου παιδιού του 'Ιωάννη	1.000	'Η Σύμβουλος κυρία Σακφώ Τσεργή - Κηρύκου εις μνήμη του αδελφού της Γεωργ. Κηρύκου	2.000
'Η κυρία Μαρία Μεγγλιόδη για τους γενικωτέρους σκοπούς τής 'Εταιρείας με τήν ενκαίρια των έορτών και πάντοτε εις μνήμη του αξέχαστου συζύγου της Μέλους τής 'Εταιρείας Βασιλείου Μεγγλιόδη	15.000	'Ο κ. Δημ. 'Εξαρχόπουλος, πολ. μηχανικός, εις μνήμη της Μητέρας του 'Αθημάς Γ. 'Εξαρχοπούλου	2.000
'Ο κ. Κώστας Λαμπριόδης όμοίως εις μνήμη 'Αναστασίου Τρίμη	5.000	'Η κυρία 'Αλέκα Κιτσώνα εις μνήμη του συζύγου της 'Εμμανουήλ Κιτσώνα	3.000
'Ο κ. Σπυριδών Τζουμάκας όμοίως, εις μνήμη του άδοκίμως έκλιπόμενου αδελφού του Αυκαιάρχου Γρηγ. Τζουμάκα	6.000	'Η κυρία Μάγδα Καλοϊόδη εις μνήμη του συζύγου της Χαράλαμπος Καλοϊόδη	5.000
'Ο κ. Ναπολ. Χαρισιάδης εις μνήμη		'Η κυρία Ματίνα 'Αθ. Κούνδουρου, εις μνήμη του συζύγου της 'Αθανασίου Κούνδουρου	1.000
		και των θανόντων αδελφών και λοιπών συγγενών	1.000

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Ἄγορὰ Παραρτήματος καὶ προσαυξήματος τῶν ιδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας ὁδὸς Μαυρομικαδῆ ἀριθ. 7

Τὸ συνεχῶς αὐξανόμενον ἔντυπο ὑλικὸν τῆς Ἑταιρείας (ἀρχεῖο, ἐπιμορφωτικὴ, δι-
λέξεις, σὺν τῷ Δελτίῳ τῆς) δημιουργοῦν τὴν ἀνάγκη ἐπεκτάσεως ἐν νέουσι χώ-
ροις. Τύχη ἀγαθὴ προσφέρεται ἐν τῷ ἴδιῳ
μέγαρῳ χώρῳ 40 μ², ἐποιοῦ ἢ ἀγορὰ
ἐπιβάλλεται.

Γιὰ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τμήματος Δρχ.
(1.000.000) μὲ τὰ ἐξόδα, προσφεύγει ἡ
Ἑταιρεία, πῶς ἀλλοῦ; παρὰ τὴν ἀγάπην
τῶν Συμπατριωτῶν μας; Ὁ Θεὸς τοῦ Ἑ-
λέους ἃς εὐλογῆσαι τὴν πορείαν τῆς.

Τὸ πρῶτον «φῶλι» γιὰ τὸ σκοπὸν
αὐτὸν ἔδωκε ὁ Σύμβουλος κ.
Γ. Κωνδούρος μὲ δραχμὰς 20.000

Ἀκολουθεῖ ἡ κυρία Βικτωρία
Πρίτσου, κῆρη ἀγαπημένου
Καθηγητοῦ τῶν Μαθητικῶν
μας χρόνων, τοῦ Γυμνασιάρχου
Εὐαγ. Πρίτσου εἰς μνήμην τῆς
μητέρας τῆς Ἀλεξάνδρας μὲ
δραχμὰς 30.000

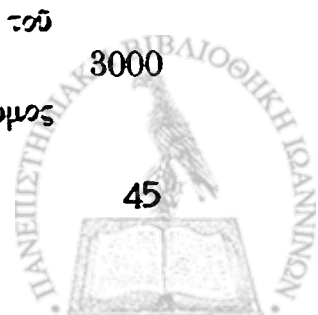
Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας
κ. Κων. Ἐξαρχος 30.000

Εἰς πίστωσιν τοῦ ἴδιου λογιῶματός
«ἄγεται» καὶ ἡ εἰσφορὰ τῆς
κυρίας Μαρίας Μεγγλιδῆ 15.000

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία", ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κατὰ
τὸ δὲν ἔχει εὐκολὰ προηγούμενον. Εἶναι
τὸ δημοφιλῆσιμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἑπει-
ρωτικῆς Ἑταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους
τῆς, τὰ Μέλη τῆς καὶ τοὺς ὑποστηρικτάς
τῆς καὶ αὐτῶν, πῶς ἀνταποκρινόμενοι, τὴ
στηρίζουν μὲ τὴν πάσης φύσεως αὐτοπρο-
αίρετες εἰσφορὰς τοὺς. Καὶ τονίζομε πῶς
κάθε συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γε-
νικώτερος σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας εἶναι
αὐτοπροαίρετη. Καὶ κρίκοι αὐτῆς τῆς
ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀ-
πάνθρωπους καιροὺς, πῶς ζοῦμε εἶναι αὐ-
τὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Δρχ.	Ὁ ἱερέας κ. Χρήστος Μάτσιος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
	Ὁ κ. Νικηφόρος Δρόσος γιὰ τοὺς πνευματικὸς σκοποὺς τῆς Ἑ- ταιρείας	3000
	Ὁ κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	300
	Ὁ κ. Νικηφ. Κοσσυδάκης ὁμοίως	1000
	Ὁ κ. Περικλ. Δούκας ὁμοίως	500
	Ὁ κ. Ἡλ. Λυκώνας ὁμοίως	500
	Ὁ κ. Πέτρ. Σκουτέλας ὁμοίως	500
	Ὁ κ. Ἐρμῆς Μουδούπουλος ὁμοίως	1000
	Ὁ συναγματοῦχος ἐ.ἀ. καὶ ἱστο- ριοδίφης κ. Γεώργ. Λυριτσῆς γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη ἔκδοσιν τοῦ Δελτίο	3000
	Ὁ κ. Φώτης Σαφαρίκας πρόθυμος	

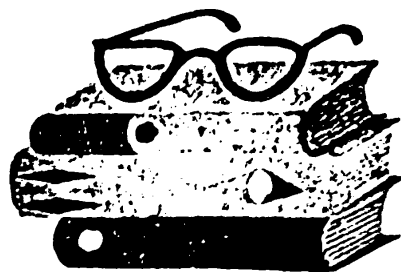
πάντα με τὸ ἔμπρακτο «παρῶν» του	1000	Ὁ κ. Ἀθ. Βαδῆμας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Προκόπιος Κατσέλης, ἀρτο- βιομηχανὸς καὶ Πρόεδρος τῆς Συντεχνίας Ἀρτοποιῶν τὴν τα- κτικὴ του ἐνίσχυση	2000	Ὁ κ. Βασ. Σωτηρίου ὁμοίως	500
Ὁ κ. Ἰωσήφ Πανδερμαράκης γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Κων)νος Κωτσάνης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ἡ κυρία Ραφέτ Μεσαρέ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	2000	Ὁ καλλιτέχνης Φωτογράφος κ. Στέργ. Σθάρνας γιὰ τοὺς σκο- ποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ κ. Δημ. Ἀνδρέου Χατζῆς ἀπὸ τὰ Γιάννινα γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ἡ κυρία Ἀθηνᾶ Καραμπάττου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Φρόσω Ζαμποπούλου - Λουκίδου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος ὁ- μοίως	600
Ὁ κ. Σπ. Τσαντίνης γιὰ τοὺς γε- νικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐται- ρείας	1000	Ἡ κυρία Ἡλέκτρ. Παπαυτεφά- νου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Βασίλ. Παπᾶς ὁμοίως	1000	καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Ἀθ. Τσεκούρα	1000
Ὁ κ. Φώτης Νικόπουλος τὴν κα- θιερωμένη ἐνίσχυση	1500	Ὁ Λυκειάρχης καὶ ἱστορικὸς συγ- γραφέας κ. Φώτιος Οἰκονόμου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Εὐάγ. Πρίτσος, ἐπίτ. Γυ- μνασιάρχης γιὰ τοὺς γενικωτέ- ρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	2000	Ἡ κυρία Φωφῶ Καμάρα γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐ- ταιρείας	2000
Ὁ κ. Εὐριπ. Βουλδόδημος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Ἀγαθὴ Ἀλεξιάδου ὁ- μοίως	2000
Ὁ κ. Ἐμμ. Παπάζογλου ὁμοίως	500	Ὁ χειρουργὸς ἰατρός κ. Σταῦρος Πάνου Γιωβάννης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ ἐπίτ. Εἰσαγγελέας Ἐφετῶν κ. Χριστ. Λάζαρης	500	Ὁ κ. Νικόλαος Μπάτζιος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐ- ταιρείας	1000
Ὁ κ. Νικόλ. Φωτεινῆς ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Γεώργ. Κούνδουρος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Θωμᾶς Δέρβος ὁμοίως	500	Ὁ κ. Γάστος Λαμπριδῆς γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ἡλέκτρα Σαλαμιάγκα γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	2000	Ὁ κ. Κων. Τσοφόπουλος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐ- ταιρείας	2000
Ὁ Πρόεδρος κ. Ἀπόστ. Μπλά- τσιος ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Περικλῆς Τσαπάρης ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ τοὺς γε- νικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐται- ρείας	5000
Ὁ Σ)ρχης ἐ.ἀ. κ. Θωμᾶς Κατσά- ρης γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ δικηγόρος καὶ Μέλος τῆς Ἐ- ταιρείας κ. Νικόλ. Λώλης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Στάθ. Λογοθέτης ὁμοίως	500	Ὁ κ. Ἀλέξ. Τζιάκος γιὰ τὸ Δελ-	
Ἡ δικηγόρος κυρία Ἐλένη Ρού- κα - Κουρτσῆ γιὰ τοὺς γενικω- τέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000		

τίο	500	Ὁ κ. Ἀχιλ. Τριανταφύλλου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Σωτήρ. Κούνδουρος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000	Ὁ κ. Σταῦρος Γέπης ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ντίνα Παναγουλᾶκου γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Ἀλέκος Ζώης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Κων. Βλαστός γιὰ τὴν ἐνίστη τῶν Δελτίου	1000	Ἡ Σύμβουλος κυρία Σαπφῶ Κηρύκου - Πτεργῆ γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Γεώργ. Κατσαδήμας γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1500	Ὁ κ. καὶ ἡ κυρία Γεωρ. Σταύρου γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Στέφ. Πελεκουδάς γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Καλλιρρόη Μαρτσάγκα γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Σπ. Νικολάου γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000	Ἡ κυρία Ἐλπίς Δῆμα ὁμοίως	500
Ὁ κ. Νικόλ. Κοτρότσος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Σπύρος Τσατσόπουλος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ὁ συμβολαιογράφος καὶ ἱστορικός συγγραφέας ἀπὸ Κόνιτσα κ. Ἰωάν. Παπαϊωάννου γιὰ τοὺς γενικὸς σκοποὺς	1000	Ὁ πολιτικός συνταξιούχος κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος τῆς μηνιαίας συνδρομῆς του	300
Ὁ κ. Κλεάνθης Ρόκος μαζί μὲ τίς εὐχές του γιὰ τίς γιορτές	1000	Ἡ κυρία Μαρ. Ἀδαμαντίδου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Σπυρ. Μακόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Κων. Σάββας ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Κων. Μαρτίνης γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Κορνηλία Σιούρτη γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Κων. Πρίτσος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Στέργιος Παπακώστας γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ δικηγόρος κ. Γρηγ. Κόκκορος ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Μαρίκα Περαναῆκου, τὸ γένος Παπαδοπούλου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Σπυρ. Παπᾶς ὁμοίως	500	Ὁ ἰατρός κ. Γεώργ. Βίκας γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ἡ κυρία Παγωνή Δεληδημήτρη γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	5000	Ἡ κυρία Βασιλεία Πετσαλίτη γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ Ὑποστράτηγος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Λόγου κ. Δημ. Πιερρουτσᾶκος ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ Φίτσου ὁμοίως	500
		Ὁ κ. Θεόδ. Γιούνης ὁμοίως	500
		Ὁ κ. Κων. Πάκος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- 'Αλεξάνδρου Σ. Προυκανέλη, Καθηγητή του τής 'Οδοντιατρικής: ΧΡΥΣΟ ΙΩΒΗΛΑΙΟ. (Αναμνήσεις και διηγήσεις από ό,τι βρήκαμε και ό,τι αφήνουμε όπως τὰ ἔζησα ἔζηγνα περίπου χρόνια). 'Αθήναι, 1984.
- Κώστα Λαζαρίδης : 'Ο Τσεπελοβίτης 'Εθνικός Εὐεργέτης Γεώργιος Μπίκας και τὸ γεφύρι στὸ Λυκόστρομο. Γιάννινα, 1981.
- Θρακικά: Σύγγραμμα ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν 'Αθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου». 'Εν 'Αθήναις 1971.
- Κώστα Λαζαρίδης: Θρησκευτικὰ Μνημεία και 'Αγιογραφία τοῦ Ζαγορίου. Γιάννινα, 1982.
- Κων. 'Αθ. Διαμάντης: Οἱ Κοσσυδάκηδες και ἡ πατριωτικὴ δράσις αὐτῶν εἰς τὴν περισχὴν Ραδοβυζίου κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας. ('Ανάτυπο). 'Ιωάννινα, 1962.
- Κώστα Λαζαρίδης : Συμπληρωματικὸ (τρίτο). Παραλείψεις και συμπληρωματικὰ στοιχεία στὰ προηγούμενα διδασκάλια τῆς Μ.Ζ.Β. ('Αρ. 30), Γιάννινα, 1982.
- Βαγγέλη Χ. Παππᾶ - Παμφίλη: Μὲ τὸ σκοπὸ τῆς Λύρας. Ποίηση. 'Αθήνα, 1984.
- Βασιλείου 'Ι. Παππᾶ : 'Ηπειρωτικοὶ καημοί. 'Αθήνα, 1984.
- Κώστα Λαζαρίδης : Συμβολὴ στὴν 'Ιστορία τοῦ Ζαγορίου ('Αρ.θ. 31). 'Εκδόσεις τὸ «Ζαγόρι» μας. Γιάννινα, 1982
- Πέτρου Γ. Γεωργιάδης: Τὰ παλιὰ Φανάρια. 'Εκδόσεις 'Αφῶν Τολιῶδη. 'Αθήνα, 1984.
- Κώστα Λαζαρίδης: Πέτρος Α. Κόκκορος. Πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς ἀπὸ τὸ Κορυθλι Ζαγορίου. ('Αρ.θ. 32). Γιάννινα, 1983.
- Βασίλη Κραψίτη: 'Ο Προμηθεὺς 'Ανάμεσα μας. Ποιητικὴ σύνθεσις. 'Αθήνα, 1984.
- Χειρουργικὴ Κλινικὴ Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων : Δραστηριότητες 1978 — 1983. Καθηγητῆς, Διαμάντης Δ. Κασσιόμης.
('Απὸ τὴν 'Εφορεία Β:βλ:σθήκης Η.Ε.Α.). Π. ΟΙΚ.

